
ОСНОВИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ

Християнські моральні цінності у Біблії

5

Навчальний посібник для **5** класу
закладів загальної середньої освіти

Схвалено для використання
в освітньому процесі

Київ
«Літера ЛТД»
2023

УДК 17.0262-42(075:3)
0-75

Схвалено для використання в освітньому процесі
[рішення експертної комісії з етики та предметів морального спрямування
від 26 жовтня 2022 року (протокол № 2)], № 3.0622-2022 у Каталозі надання
грифів навчальній літературі та навчальним програмам

Автори:

В. М. Жуковський, Г. С. Самолюк, О. В. Павлова, О. П. Коваль,
В. Й. Когут, О. Я. Кошло, Н. М. Лахман, В. М. Неумитий,
Т. І. Окτισюк, Н. М. Сайберт, Т. В. Санникова, В. М. Шульга

Підготовлено відповідно до навчальної програми курсу за вибором
«Основи християнської етики. 5–6 класи».

Автори: В. М. Жуковський, Г. С. Самолюк, О. В. Павлова, О. П. Коваль,
В. Й. Когут, О. Я. Кошло, Н. М. Лахман, В. М. Неумитий, Т. І. Окτισюк,
Н. М. Сайберт, Т. В. Санникова, В. М. Шульга

Навчальний посібник надруковано за фінансової підтримки
народного депутата України М'ялика Віктора Ничипоровича.

Основи християнської етики. Християнські моральні
0-75 цінності у Біблії : навчальний посібник для 5 класу закладів
загальної середньої освіти / В. М. Жуковський, Г. С. Само-
люк, О. В. Павлова та ін. — Київ : Літера ЛТД, 2023. — 224 с.
ISBN 978-966-945-380-8

У навчальному посібнику розкрито християнські цінності, на
яких ґрунтується українська національна культура, виховується
повага до свободи совісті, релігійних і світоглядних переконань
інших людей, здатність до співжиття в полікультурному й полі-
релігійному суспільстві.

Навчальні матеріали розміщено у посібнику за відповідними
темами і спрямовано на засвоєння духовно-моральних основ
християнства. Вони сприяють особистісному зростанню дитини.
Посібник має міжконфесійний характер і враховує вікові особ-
ливості здобувачів освіти. Призначений для учнів 5-го класу,
учителів християнської етики, шкільних психологів, шкільних
капеланів, соціальних педагогів, класних керівників, батьків.

УДК 17.0262-42(075:3)

© Жуковський В. М., Самолюк Г. С.,
Павлова О. В., Коваль О. П., Когут В. Й.,
Кошло О. Я., Лахман Н. М.,
Неумитий В. М., Окτισюк Т. І., Сайберт Н. М.,
Санникова Т. В., Шульга В. М., 2023
© Оригінал-макет, «Літера ЛТД», 2023

ISBN 978-966-945-380-8

ЗМІСТ

Дорогі п'ятикласники й п'ятикласниці! 6

Розділ I. БІБЛІЯ ПРО ЛЮДИНУ, ДОБРО І ЗЛО

Тема 1. БІБЛІЯ – ДЖЕРЕЛО МУДРОСТІ ТА МОРАЛІ 10

Тема 2. ЛЮДИНА – ДУХОВНО-ФІЗИЧНА ОСОБА. 26

Тема 3. ДОБРО І ЗЛО 40

Розділ II. ІСУС ХРИСТОС – ПРИКЛАД ВИСОКОЇ МОРАЛЬНОСТІ

Тема 4. УЧИМОСЯ МОРАЛЬНОСТІ В ДИТИНИ ХРИСТА. 56

Тема 5. БОГОЛЮДИНА ІСУС ХРИСТОС 72

Тема 6. СЛУЖІННЯ ІСУСА ХРИСТА. 84

Тема 7. УЧНІ ІСУСА ХРИСТА 96

Тема 8. ІСУС ХРИСТОС – ЛІКАР ДУШІ Й ТІЛА ЛЮДИНИ 106

Тема 9. ІСУС ХРИСТОС – ВЕЛИКИЙ УЧИТЕЛЬ 116

Розділ III. ЛЮБОВ І ЩАСТЯ В УЧЕННІ ІСУСА ХРИСТА

Тема 10. ЗАПОВІДІ ЛЮБОВІ. 126

Тема 11. ЩАСТЯ У СВІТЛІ ХРИСТІАНСЬКОГО ВЧЕННЯ 138

Тема 12. БЛАЖЕНСТВА ПРАВЕДНОГО ЖИТТЯ. 152

Розділ IV. ЖИТТЯ ІСУСА ХРИСТА – ПРИКЛАД ЛЮБОВІ Й МИЛОСЕРДЯ ДО ЛЮДИНИ

Тема 13. ІСУС І ДІТИ 166

Тема 14. ЧУЙМО ТА РОЗУМІЙМО ІСУСА ХРИСТА 176

Тема 15. ХРИСТІАНСЬКІ ОСНОВИ ПРОЩЕННЯ 186

Тема 16. ЖЕРТОВНІСТЬ СПАСИТЕЛЯ 196

Тема 17. ВОСКРЕСІННЯ – РАДІСТЬ ПЕРЕМОГИ 208

Післямова 220

Додаток 1 221

Додаток 2 222

Отче наш

Отче наш, що єси на небесах,
нехай святиться ім'я Твоє;
нехай прийде Царство Твоє;
нехай буде воля Твоя
як на небі, так і на землі.
Хліб наш насущний дай нам сьогодні;
і прости нам провини наші,
як і ми прощаємо винуватцям нашим;
і не введи нас у спокусу,
але визволи нас від лукавого.

Бо Твоє є Царство і сила, і слава,
Отця, і Сина, і Святого Духа,
нині, і повсякчас, і на віки віків.
Амінь.

Духовний гімн України

Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни,
Волі і світу промінням
Ти її осіни.

Світлом науки і знання
Нас, дітей, просвіти,
В чистій любові до краю
Ти нас, Боже, зрости.

Молимося, Боже єдиний,
Нам Україну храни,
Всі свої ласки й щедроти
Ти на люд наш зверни.

Дай йому волю, дай йому долю,
Дай доброго світу,
Щастя, дай, Боже, народу
І многая, многая літа.

*Музика – Микола Лисенко,
слова – Олександр Кониський*

Дорогі п'ятикласники й п'ятикласниці!

Ось і промайнуло літо, закінчилися канікули та розпочався новий навчальний рік. Ми сподіваємося, ви отримаєте задоволення від навчання і здобудете нові знання, які застосуєте у своєму житті.

У 5-му класі ви вивчатимете курс *«Основи християнської етики»*.

Етика (грец. εθος «етос» – «мораль», «звичай») – наука про мораль. Мораль – це система поглядів і уявлень, що регулюють поведінку людей у суспільстві. Етика вказує шляхи подолання зла й досягнення добра.

Християнство пропонує свою модель моралі: вона ґрунтується на Абсолютному Добрі, яким є Ісус Христос, і Його вченні. Разом із вами ми знаходитимемо відповіді на сокровенні питання душі, вивчатимемо закони християнської моралі.

Основи християнської етики познайомлять вас із найцікавішою у світі книгою – Біблією, відкриють її глибини. Біблія – це справжня Книга життя. Ви дізнаєтеся, хто є людина та звідки вона походить, Хто Такий Бог та які стосунки мають бути між людиною і Богом. Ви пізнаєте добро на основі Божого Об'явлення.

У світовій культурі, зокрема мистецтві, втілено біблійні мотиви, які мають моральне спрямування, вкорінене у Слові Божому. Біблія впродовж століть надихала митців на створення художніх шедеврів у літературі, музиці, архітектурі, живописі тощо.

Викладання курсу *«Основи християнської етики»* розпочалося з перших років незалежності нашої країни. Біблія і молитва допомагали людям у найскрутніші

часи тяжких випробувань. Українці завжди жили, дотримуючись християнських цінностей, плекали віру, доброту, людяність, милосердя, чесність, працьовитість, гідність, відповідальність перед Богом і Батьківщиною. Прикладів у історії України є дуже багато.

Важливість християнської етики особливо виявилася під час російсько-української війни. Суспільне життя підкреслює необхідність цього предмета в українській школі.

Посібник – ваш путівник і порадник у світі нових знань. Кожна тема має цікаві *рубрики і завдання*, що допоможуть зорієнтуватися на уроці й удома.

На початку кожної теми розміщено *хмаринку слів*, над ними треба поміркувати під час уроку. Також ви прочитаєте *золотий вірш* із Біблії, який коротко та влучно передає головний зміст теми. У *Скарбничці мудрості* наведено терміни та поняття, їх треба засвоїти для кращого розуміння матеріалу уроку.

Тексти з Біблії, пов'язані з темою, вміщено під рубрикою *Біблійна історія*. У рубриці *Пізнавальний текст* викладено основну інформацію з теми. Короткі розповіді про реальних людей та їхній духовний зв'язок із Богом пропонує рубрика *Життєва історія*. А рубрика *Повчальна історія* містить твори зарубіжних і вітчизняних письменників, журналістів, педагогів із прикладами людського досвіду. Про духовні святині країни і видатні постаті, які надихають і мотивують інших жити згідно з Божими Заповідями, ви дізнаєтеся з рубрики *Гордість України*.

Щоб добре орієнтуватися в посібнику, пропонуємо звертати увагу на умовні позначення:

Моральний практикум – інтерактивні завдання з метою закріплення правил моральної поведінки.

Удосконалюємо мовлення – навчальні матеріали для засвоєння і використання біблійних та інших висловів, що характеризують мовлення високоморальної особистості.

Підсумовуємо – підсумковий етап уроку, осмислення вивченого.

Виконуємо вдома – домашні завдання для обов'язкового виконання (відповідно до власних уподобань).

Наприкінці посібника є **Додатки**, в яких розміщено міркування відомих людей на духовно-моральну тему та умовні скорочення назв цитованих книг Біблії.

Крилаті біблійні вислови подано за посиланням https://tsinnosti.com/grade5_phraseologisms

Щиро бажаємо вам успіхів і досягнень у навчанні!

З повагою – автори посібника

Розділ I

Біблія про людину, добро і зло

БІБЛІЯ – ДЖЕРЕЛО МУДРОСТІ ТА МОРАЛІ

— Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповіді на запитання:

- Якою є форма хмаринки слів? Чому саме така?
- Які слова розміщені на хмаринці, чи пов'язані вони з темою уроку?
- Про що йтиметься на уроці?
- Чи має ваша сім'я Біблію? Хто її читає?
- Пригадайте видатних біблійних особистостей та свої улюблені історії про них.

*«Для моєї ноги Твоє слово – світильник, то світло для стежки моєї»
(Пс.118:105).*

*«Я в серці своїм заховав Твоє слово, щоб мені не грішити проти Тебе»
(Пс.118:11).*

— Прочитайте **золоті вірші** Біблії і поміркуйте, у чому, на думку славетного царя Давида, сила Божого Слова?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Чому Біблію називають Святим Письмом і Словом Божим.
- Як Бог передав Біблію людям.
- Про що йдеться в Біблії. Як користуватися Біблією.
- Про жертовність і героїзм на сторінках Біблії.
- Про роль Святого Письма в житті відомих людей України та світу.
- Як Біблія збагатила українську мову.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й **термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Біблія** – книги Священного Писання, джерело християнської мудрості та моралі.
- **Євангеліє** – частина Біблії (Нового Завіту), Блага Звістка; опис життя Ісуса Христа та вчення, яке Він передав людям через своїх учнів-апостолів.
- **Християнська мораль** – моральні норми, пов'язані з християнським віровченням.

Пізнавальний текст

— Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Чому Біблію називають Святим Письмом, Словом Божим

Біблія – найвідоміша у світі книга, яку найбільше друкують. Назва походить від грецького слова «βιβλία» («біблія») – «книги». Біблію створювали впродовж 1500 років. Це ціла бібліотека. Біблію, яку люди отримали від Святого Бога, також називають **Святим Письмом, Словом Божим, Божим Одрокненням, Книгою Книг**. У ній Господь відкрив Свою Божественну мудрість і Свою волю.

Біблію впродовж багатьох століть записували вибрані Богом люди: пророки, євангелісти, апостоли. Важливо розуміти, що без втручання Святого Духа такий цілісний і повний текст не міг би з'явитися. Отже, Автор Біблії – Бог, Дух Святий, Який передав нам Свою мудрість через людей різних професій, багатих і бідних, відомих і невідомих: царів Соломона, Давида, пастуха Амоса, лікаря Луку, рибалок Петра та Івана, пророків Мойсея, Ісаю, Даниїла, полководця Ісуса Навина, чиновника апостола Матвія та інших. Писали Біблію євреї, греки й римські громадяни.

Біблія – унікальна книга, з якої ми дізнаємось про Бога. Вона містить істини, призначені для кожного. Вона вчить нас жити в мирі з Богом і людьми.

Біблія глибоко проникла в наше життя, її настанов потребують як освічені, так і малоосвічені люди. Тому з давніх давен Книга Книг стала головною святинєю в кожній християнській родині.

Яскраві й мудрі біблійні образи дарують творче натхнення письменникам і художникам, композиторам і кінематографістам.

1. Що означає слово «Біблія»?
2. Як ще називають Біблію?
3. Хто автор Святого Письма?
4. У чому унікальність Книги Книг?
5. З якою метою Бог подарував людям Біблію?

2. З яких частин і книг складається Святе Письмо

Біблія складається з двох основних частин – **Старого й Нового Завітів**. Їх об'єднує спільна тема – спасіння людини Богом через віру в Ісуса Христа.

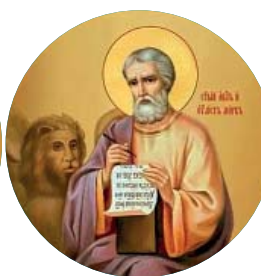
Усі 39 книг, що створені до народження Сина Божого, об'єднано в Старий Завіт. Його утворюють законодавчі, історичні, навчальні і пророчі книги. Новий Завіт складають 27 книг. Це – учення Ісуса Христа та Його учнів, яких називали «апостолами». До Нового Завіту входять чотири Євангелія (законодавчі книги), історична книга (Дії святих апостолів), послання апостолів із повчанням і пророча книга Об'явлення (книга про майбутні події). Євангелія написані апостолами Матвієм, Марком, Лукою та Іваном і розповідають про найголовніші події, пов'язані із земним життям Ісуса Христа, Його смертю та Воскресінням.

У всіх Своїх книгах Бог говорить до нас, Своїх дітей, – навчає любити і цінувати життя, дотримуватися Його Заповідей, шанобливо ставитися одне до одного. Ми маємо уважно вивчати Боже Слово – Біблію, головну книгу християн.

Євангелісти

Матвій

Марк

Лука

Іван

6. Чому Біблія має дві частини?
7. На які групи поділяються книги Старого й Нового Завітів?
8. З яких книг складається Новий Завіт?
9. Чого Бог навчає у Своїх книгах?
10. Як людина має ставитися до Біблії?

3. Біблія – джерело мудрості та моралі

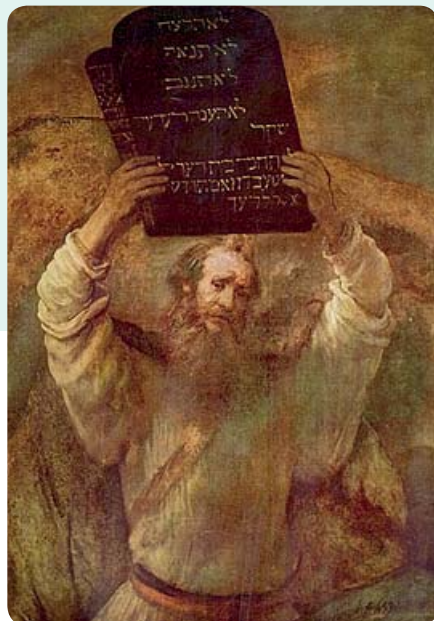
Для християн Біблія – вічне джерело мудрості й настанов моралі. У ній люди шукають як інтелектуальних знань, так і знань життєвих.

Книга Книг дарує відчуття особистої зустрічі з Богом.

Біблія вимоглива. Вона потребує чистого, щирого серця і благоговійного ставлення. А також тривалого, повсякчасного діалогу із читачем, щоб стати йому зрозумілою. Читати Біблію можна в сімейному колі, у класі, самотійно, а обговорювати її глибокий зміст – із батьками, учителями, священниками.

Як дітям почати знайомство з Біблією? Багато хто замислюється над цим досить непростим запитанням. Найкраще звернутися до дитячої Біблії в доступному переказі. Богослови радять пізнавати Святе Письмо з Нового Завіту, а саме з Євангелія від Марка, потім від Матвія, Луки та Івана.

Біблія – священна книга християн, тому що проголошує Слово Бога, обстоює високі моральні й духовні цінності, містить багато прикладів добродійної поведінки. Пророк Мойсей отримав від Бога моральні закони, відомі людству як **Десять Заповідей (Декалог)**. Вони є моральним законом і слугують фундаментом справедливого суспільства. Дуже важливо повсякчас дотримуватися Заповідей. Вони стосуються як конкретних дій та вчинків, так і слів та думок. Це головні принципи добродісного життя. Людям ХХІ століття є чого повчитися у Святого Письма.

*Рембрандт ван Рейн.
Мойсей зі скрижалями Закону.
1659*

Десять Заповідей Божих

— I Заповідь

Я Господь, Бог твій;
нехай не буде у тебе
інших богів, крім Мене.

— II Заповідь

Не роби собі ідола або
чогось подібного до
того, що на небі вгорі,
або на землі доли, або у
водах під землею, і не
вклоняйся їм і не служи їм.

— III Заповідь

Не вимовляй ім'я
Господа Бога твого марно.

— IV Заповідь

Пам'ятай день суботній,
щоб святити його!
Шість днів працею і
роби всю працю свою,
а день сьомий – субота
(свято) Господу Богу твому.

— V Заповідь

Шануй батька твого і матір
твою, щоб тобі було добре і
щоб продовжувалися
дні твої на землі.

— VI Заповідь

Не вбивай.

— VII Заповідь

Не чини перелюбу.

— VIII Заповідь

Не кради.

— IX Заповідь

Не свідчи неправдиво
на ближнього свого.

— X Заповідь

Не бажай дому ближнього
твого, не жадай дружини
ближнього твого, ні поля,
ні осла його, нічого, що
у ближнього твого.

11. Чому, на вашу думку, потрібно читати Святе Письмо?
12. Яке значення має Біблія для людини?
13. Чому Біблію вважають святою книгою?
14. Про що ви дізнались, прочитавши Десять Заповідей Божих?

Як користуватися Біблією? Вона складається з книг, поділених на глави. Такий поділ зробили ще у XIII столітті, щоби полегшити сприйняття Біблії. Згодом, у XVI столітті, глави розбили на короткі фрази (вірші) та пронумерували.

При цитуванні тексту Біблії прийнято вживати скорочення. У кожній темі нашого посібника вам траплятимуться такі скорочення. Пояснення до них можна прочитати в Додатку 3, вміщеному наприкінці книжки.

Прочитайте історію та розкажіть про жертовність і патріотизм на сторінках Біблії.

Давид і Голіят: пам'ятаймо, що зло ніколи не переможе (1 Сам. 17:1-58)

Філістимляни напали на ізраїльтян. Щоранку велетень Голіят кидав виклик, щоб вийшов будь-який ізраїльтянин поборотися з ним. Розлючений Голіят мав важкі обладунки, носив меч, спис і великий щит. Усі боялися з ним битися.

Давид був юним пастухом, який вірив у Господа. Його старші брати були воїнами в ізраїльському війську. Одного дня хлопчик поніс своїм братам їжу. Коли він прибув до табору, то почув про виклик Голіята. Давид запитав у воїнів, чому ніхто не боронить Ізраїль. Брати розгнівалися і наказали йому йти пасти овець. Але Давид знав: Бог захистить Ізраїль. Цар Саул чув про віру Давида, тому забажав зустрітися з ним. Хлопчик сказав правителю, що не боїться битися з Голіятом, і пояснив, як одного разу, коли рятував наляканих овець, убив лева і ведмедя. Давид знав, що Господь захистив його тоді й захистить зараз.

Саул дав пастуху своє бойове спорядження, але воно юному воїну не підійшло. Давид вирішив битися без спорядження. Він знайшов п'ять гладеньких каменів і склав їх собі в торбу, потім узяв свою пращу (*ручна зброя для метання каміння*), палицю пастуха й пішов на битву з Голіятом.

Коли Голіят побачив Давида, то закричав і почав насміхатися. Сказав, що хлопчик-пастух не може перемогти такого велетня, як він. Давид вигукнув у відповідь: «Я довіряю Господу, і Він захистить мене та ізраїльське військо». Давид додав, що переможе Голіята, щоб показати велич Господа.

Давид зібрався із силами й побіг на велетня. Пастушок швидко кинув камінь зі своєї праці. Він влучив Голіяту в лоба, і величезний чоловік упав на землю. Господь допоміг Давиду побороти ворога майже голими руками. Коли філістимляни побачили, що Голіят мертвий, то дуже злякалися і втекли. Так ізраїльтяни перемогли в тій битві.

Давид довіряв Господу, і Господь захистив його рідний Ізраїль.

*Джеймс Тіссо.
Давид кидає
камінь. ХІХ ст.*

1. Чому ізраїльтяни не виходили боротися з Голіатом?
2. Як Давид переконав царя Саула, що перебуває під захистом Господа?
3. Хто дав пастухові бойове спорядження і чому Давид ним не скористався, вийшовши на битву голіруч?
4. Поміркуйте, чому стала можливою перемога Давида над велетнем?

Успіх, забезпечений пастушку Давиду рукою Бога, символізує триумф добра над злом. Це наскрізна ідея і Старого, і Нового Завітів, яка є визначною для християн. Саме тому християнство є одним із найвеличніших явищ в історії людства.

Гордість України

Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Біблія в житті Тараса Шевченка

Для Тараса Шевченка Біблія – улюблена книга з дитинства. Декотрі її частини, як-от Псалтир, він знав напам'ять. Любов Т. Шевченка до Біблії дістала пізніше відображення у поетичній збірці «Давидові псалми», яка є переспівом окремих молитовних творів українською мовою. Біблія зміцнила душу українського генія, дала велику силу його любові до рідного народу та світлу надію на майбутнє. Усе найкраще, що є на світі, поет пов'язував із Богом. Щасливим, життєрадісним можна бути серед людей, відчуваючи їхню доброту, щирість, підтримку:

*А там, де люди, добре буде.
Там будем жить, людей любить,
Святого Господа хвалить.*

*Костянтин
Трутовський.
Тарас Шевченко
з кобзою над Дніпром.
1875*

Дослідники творчості Тараса Шевченка підраховали: у його поезіях слова *Бог, Божий, Господь, Господній, Ісус, Христос* та *Христів* ужито 1281 раз!

1. Чого можна навчитися в Тараса Шевченка в його ставленні до Святого Письма?

2. Пересопницьке Євангеліє

В історії кожного народу є книги, які визнані особливими і сприймаються як реліквії та священні пам'ятки. Саме до таких книг належить Пересопницьке Євангеліє – перша в Україні церковна книга, перекладена з церковнослов'янської на староукраїнську мову в 1551–1561 роках. Початок цій роботі поклали монахи Троїцького монастиря в селі Двірці, а завершили ченці Пересопницького монастиря, що на Рівненщині. Пересопницьке Євангеліє було написане в часи пошуку українцями власного культурного, мовного та релігійного шляху. У роки Другої світової війни чийсь добрі руки врятували цей безцінний скарб. Знайшов рукопис професор Київського університету Сергій Маслов в архіві Києво-Печерської лаври в невеличкій скриньці. Книгу передали до Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського.

Під час інавгурації Президента України Леоніда Кравчука 5 грудня 1991 року Пересопницьке Євангеліє було вперше використано як символ державності. Саме з того часу за традицією Президенти України присягають на цій святині.

*Пересопницьке Євангеліє.
Рукописна пам'ятка
староукраїнської мови
та мистецтва
XVI ст.*

2. Чому Пересопницьке Євангеліє є святинєю України? Обґрунтуйте свою думку.

УДОСКОНАЛЮЄМО МОВЛЕННЯ

Біблія є пам'яткою найдавнішої писемності людства та витвором витонченої словесності, має велике літературно-художнє значення.

Українська мова – скарбниця слів, про походження яких ми часто не задумуємося. Християнське вчення з давніх часів було частиною культури українського народу, тому багато біблійних висловів увійшло в наше повсякденне спілкування.

Ми на сьомому небі, коли живемо, як сіль на землі, а ті, хто живе, як Хома невірний, часто стають сліпими поведір'ями сліпих. Як Адамові діти, ми пізнаємо одне одного по плодах, несемо свої важкі хрести, жнемо те, що посіяли, стукаємо – щоб нам відчинили. Ми намагаємось не бити око за око, щоб не нести Каїнову печать на собі, а любити одне одного.

У цьому тексті вміщено дванадцять біблійних висловів. Навіть не читаючи Біблію, людина може зрозуміти християнські цінності смирення, милосердя, мудрості, вірності тощо.

Це, звичайно, не повний перелік біблійних висловів, які збагатили українську мову! Ми бачимо, яку важливу роль у житті українців відіграло Слово Боже.

- Поясніть значення одного з фразеологізмів, наведених у тексті. Скористайтеся додатком «Крилаті біблійні вислови в українській мові» за покликанням: https://tsinnosti.com/grade5_phraseologisms

Життєва історія

■ Прочитайте про дивовижну подію з дитячих років Сельми Лагерлеф.

Сила Божого Слова

Нобелівська лауреатка з літератури, шведська письменниця Сельма Лагерлеф (1858–1940) ще у 10 років прочитала Біблію. У родині саме тоді дуже хворів її батько, тож дівчинка сподівалася, що Бог зцілить його, якщо вона прочитає Біблію від палітурки до палітурки. Сталося диво – батько одужав і прожив ще 17 років. Отже, Сельма Лагерлеф змалку відчула силу Божого Слова.

*Карл Улоф Ларссон.
Сельма Лагерлеф. 1908*

- Як Сельма Лагерлеф допомогла батьку одужати?

Повчальна історія

■ Прочитайте притчу та поміркуйте над її змістом.

Знахідка молодого муляра

Один молодий муляр ремонтував дім. Відірвавши шмат тиньку, він побачив, що замість однієї цеглини там була замурована груба книга. Це була Біблія. Не знати чому і як вона потрапила туди.

Хлопець не дуже цікавився релігійними справами, але під час обіду почав читати ту книгу.

Потім читав увечері вдома. І так мало-помалу відкрив слова, якими Бог звертався до нього. І його життя змінилося.

Через два роки той муляр одержав роботу в Аравії. Там він жив разом з іншими робітниками в готелі. Одного вечора товариш побачив, як він читав Біблію.

– Що читаєш? – спитав його.

– Біблію.

– Що? Біблію? Які дурниці! Тільки подумай: кільканадцять років тому я замурував таку саму книжку в одному з будинків у Мілані. Мені цікаво, хто зумів її звідти витягти!

Муляр здивовано подивився на свого товариша та запитав його:

– А якби я показав тобі ту Біблію?

– Я впізнав би її, бо залишив на ній свій знак, – відповів той.

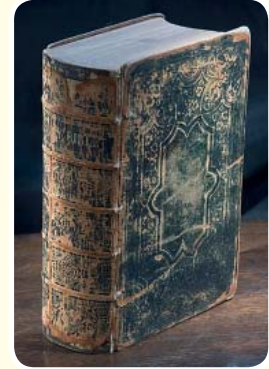
Молодий муляр подав Біблію товаришеві.

– Пізнаєш свій знак?

Той узяв книгу в руки, поглянув і стривожився. Це була Біблія, яку він замурував, кажучи до товаришів: «Хочу побачити, чи вона вибереться звідси».

Молодий муляр усміхнувся й сказав:

– Бачиш, вона повернулася до тебе!

Біблія. 1859

Бруно Ферреро

Переклад Богдана Трояновського

1. Схарактеризуйте молодого муляра та його товариша.
2. Яку роль відіграє Біблія у цій історії?
3. Сформулюйте головну думку притчі.

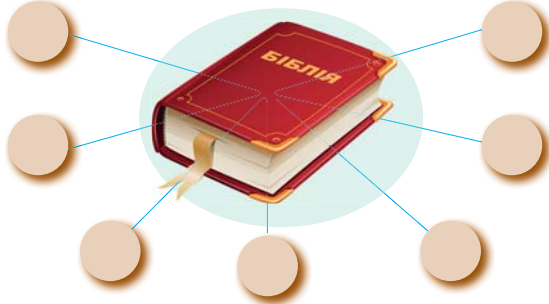

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

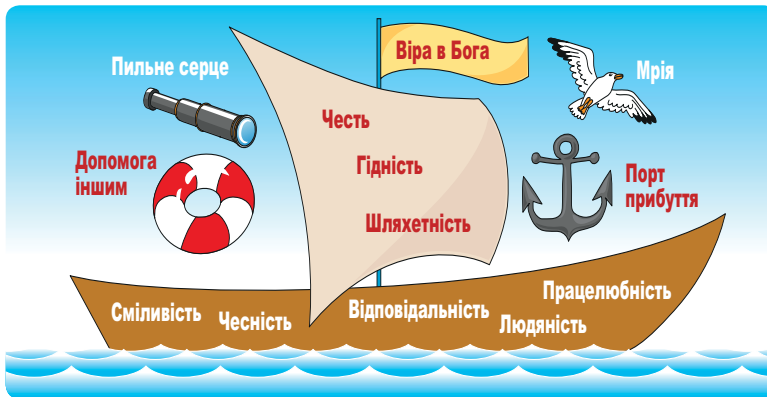
Мозковий штурм

1. Поміркуйте, з якими поняттями у вас асоціюється Біблія.
2. Складіть асоціативний куш «Біблія».

Робота в групах

3. Роздивіться малюнок. Яку ідею він унаочнює? Обговоріть написи. Як ви розумієте їхній зміст? З якою книгою ви їх пов'яжете? Яких вічних цінностей навчає ця книга?

4. Перегляньте текст «З яких частин і книг складається Святе Письмо» (с. 13). Розв'яжіть наведені ребуси та прочитайте назви Євангелій.

Євангеліє від ...

Малина – лина + тіль – інь + вікно – кно + я = ?

Машина – шина + рак – ак + ка = ?

Лупа – па + качки – кач = ?

Ірис – рис + ва + народ – род = ?

5. Розгляньте репродукцію картини Рембрандта ван Рейна «Мойсей зі скрижалями Закону» (с. 14). Який драматичний епізод зобразив художник? Знайдіть відповідь, скориставшись інформаційними ресурсами мережі «Інтернет».

Робота в парах

6. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson1

Дискусійні завдання

7. Об'єднайтеся в групи та обговоріть:
- ▶ Чи можливе існування суспільства, у якому не дотримуватимуться загальнолюдських цінностей?
 - ▶ Яким стане суспільство, яке будуватиме своє життя на християнських цінностях?

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Прочитайте разом із батьками одну з біблійних історій та обговоріть.
2. Візьміть інтерв'ю у друзів, близьких людей на тему: «Моє знайомство з Біблією».
3. Розгляньте зображення чотирьох євангелістів на іконах (с. 13). Що означають образи *ангела, теляти, лева і орла*? Відповіді пошукайте на інтернет-ресурсах. Знайдіть значення слова *ангел*. Чиїм творінням є ангели? Кому вони допомагають?
4. Підготуйте одну з презентацій:
 - ▶ «Острозька Біблія та Пересопницьке Євангеліє»;
 - ▶ «Десять Заповідей як закон моральної поведінки»;
 - ▶ «Криллаті біблійні вислови в українській мові».

5. Підготуйте повідомлення на одну з тем: «Що я довідався / довідалася про Біблію як джерело моральної мудрості»; «Біблія в моєму житті».
6. Підготуйте групові проекти:
 - ▶ «Цікаві сторінки Біблії, які містять приклади моральної поведінки людей»;
 - ▶ «Моральне вчення Біблії в житті видатних людей України та світу»;
 - ▶ «Біблія про героїзм».
7. Розгляньте репродукцію картини К. Трутовського «Тарас Шевченко з кобзою над Дніпром» (с. 18) і підготуйте короткий твір-опис.
8. Прочитайте уривок вірша і намалюйте ілюстрацію до нього.

Три тільки слова,
Жменька літер –
І Всесвіт любові
Вічної:
«Будьте як діти...».
Будьмо як діти –
Щирі, відкриті,
Ввічливі!

(...) Не засмутити щоб душу
Зненацька,
Не забруднити в спокусі.
Шляхом Чумацьким,
Шляхом Чумацьким –
Стежкою поряд
З Ісусом...

Віддані серцем,
А ні в полоні.
З радістю кожної
Миті.
В Божій Руці – всі дитячі
Долоні.
Вічні ми Божії діти...

Л. Лелека

ЛЮДИНА – ДУХОВНО-ФІЗИЧНА ОСОБА

— Погляньте на **хмаринку слів** і поміркуйте:

- Які слова, розміщені на хмаринці, вам відомі?
- Чи пов'язані вони з темою уроку?
- Звідки ви довідалися про значення цих слів?

*«Прославляю Тебе за те, що
Ти так дивно створив мене.
Дивні діла Твої, і душа моя добре
це знає»*

(Пс. 138:14).

Див. також: Бут. 1:26-31, 2:7-8, 15-25

— Прочитайте **золотий вірш** Біблії, про що в ньому йдеться?

- За що людина прославляє свого Творця?
- Звідки людина знає про своє створення?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Як Біблія розповідає про створення людини Богом.
- У чому людина є образом Божим і подобою Божою.
- Що таке дух, душа й тіло.
- Про те, що кожна людина унікальна, складна та дуже цікава особистість.
- Про відповідальність людини та суспільства за вибір шляху розвитку.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Образ Божий** – те, що безпосередньо вкладено Творцем у людину, наявність у людини розуму, вільної волі, дару творчості тощо.
- **Подоба Божа** – уподібнення Богові через духовно-моральне удосконалення.
- **Дух** – Божественне начало в людині (виявляється в совісті та любові до Бога, людей).
- **Душа** – життєва сила людини (виявляється в розумі, почуттях, волі).
- **Тіло** – фізичний організм людини.
- **Індивідуальність** – властивості й характерні риси людини, які відрізняють її від інших.
- **Особистість** – людина як носій певного характеру, поведінки, культури.
- **Гідність** – самодостатня цінність людини.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Християнство та наука про виникнення людини

Кожна людина хоче знати своє коріння: звідки вона походить, хто її предки. Але на якомусь етапі ми зупиняємося, адже далі не в змозі відшукати інформацію. Тому одна з найскладніших таємниць – як виникла людина на нашій планеті. Християни вважають, що наше походження є результатом творіння Бога за Його власним планом, описаним у Біблії. В сучасному світі існує низка гіпотез про виникнення світу і людини. Але жодна з них не містить вагомих наукових аргументів.

Цікаво, що наука за всі часи свого існування неодноразово підкреслювала правоту Святого Письма щодо Божественного втручання у народження життя на Землі. «Я дивуюся, чому люди вважають за краще блукати в невідомості з багатьох важливих питань, коли Бог подарував їм таку чудову книгу Одкровення – Біблію», – писав у ХІХ столітті англійський фізик Майкл Фарадей, засновник учення про електромагнітне поле.

1. Чому, на ваш погляд, питання виникнення людини на землі є таким складним?
2. Як християнство пояснює виникнення людини?
3. Яка позиція науки щодо Святого Письма?

■ Прочитайте історію про створення перших людей.

Створення людини (Бут. 1:26-31)

На шостий день творіння Бог сказав: «Створімо людину за Нашим образом і за Нашою подобою». Бог створив людину інакше, ніж Він це робив у випадку з тваринами та рослинами. Отже, людина – це велике, чудове, найдосконаліше з усіх творінь Бога. Він це чинить з урочистістю, гідністю й честю.

Як Господь триєдиний: Отець, Син і Дух Святий, так і людина має три складові – **тіло, душу й дух**. Тіло першого чоловіка було створене із земного пороку. Сучасні вчені підтверджують слова Біблії й доводять, що в людському тілі наявні всі хімічні елементи, які є на планеті Земля. Тіло – це **фізична складова** людини, яка слугує основою **душевного й духовного**.

Бог вдихнув життя в ніздрі людини, і стала вона живою душею. Господь створив людину, відмінну від тварин: із вертикальним положенням, із поглядом, спрямованим угору, з лицем, спроможним виражати емоції, і з розумом, здатним глибоко мислити. Навіть почуття гумору дав людині Творець, щоб кожного дня раділа життю.

Душа людини виявляється в тому, що їй дано **розум** шукати й чути Бога, **емоції**, щоб відповідати Йому любов'ю та відданістю, і **волю**, яка дозволяє вибирати: коритися чи не коритися Богові.

Створивши чоловіка й назвавши його Адамом, Усевишній привів до нього всіх тварин, щоб той дав їм імена. І чоловік назвав усіх тварин, небесне птаство та польову звірину.

Однак Господь ще хотів, щоб Адам вибрав собі друга, який у всьому був би помічником. «Не годиться чоловікові бути самому, – сказав Бог. – Сотворю

йому поміч, відповідну для нього». Проте серед усіх тварин не знайшлося такої, що дорівнювала би чоловікові.

І наслав Отець Небесний на чоловіка міцний сон. Коли той заснув, Бог вийняв одне з його ребер, створив із нього жінку й привів її до Адама. Цього разу чоловік сказав: «Так, оце кістка від кісток моїх і тіло від тіла мого. Нехай вона називатиметься жінкою». Згодом Адам назвав її Євою.

Отже, Бог на Свій образ створив людину, на Божий образ Він її створив, створив як чоловіка та жінку. Відтоді й повелося, що після одруження чоловік залишає батьків і живе зі своєю дружиною. І стають вони обоє як одна людина.

Благословивши Адама і Єву, Бог сказав їм: «Плодіться на землі й наповнюйте її, володійте землею,

*Йоганн Венцель Петер. Адам і Єва в райському саду.
Між 1800 і 1829*

пануйте над морськими рибами та над небесним птаством. Для їжі Я даю вам ярину й плоди дерев. І всьому живому на землі Я даю на поживу траву».

І побачив Бог, що все, що Він створив, – добре. І був вечір, і був ранок: день шостий.

1. У який день творіння з'явилися люди? Чому саме в цей день?
2. Назвіть три складові людини.
3. Як виявилася турбота Творця про людину?
4. Знайдіть у тексті біблійної історії настанови від Бога першим людям.
5. Чи знали ви раніше, що є творінням Бога?
6. Назвіть чинники, які виявляють душу людини.
7. Розгляньте репродукцію картини Йоганна Венцеля Петера «Адам і Єва в райському саду» (с. 30). Яких тварин і птахів ви побачили? Як вони поведуться? Чи можливе, на вашу думку, таке співіснування в реальному житті?

Пізнавальний текст

- Прочитайте текст, поміркуйте над його змістом і ознайомтеся з викладеними науковими фактами.

1. Людина – унікальне творіння Боже

Людина – найдосконаліше творіння Боже. Тільки вона з усіх творінь має дух, або розуміння Бога, тобто здатність пізнавати Його, спілкуватися з Ним через молитву, прославляти Творця й поклонятися Йому. Ми маємо вроджене моральне усвідомлення добра і зла, або ж совість, яка допомагає розрізнити духовне й бездуховне, моральне й аморальне.

Людина створена довершеною, інакше Адам і Єва не могли б спілкуватися з Усевишнім. А ще кожен із нас – **індивідуальність**: немає на світі двох однакових людей. Навіть якщо вони зовні й будуть схожі між собою, все одно матимуть різні характери, мислитимуть по-різному. Це й означає – **«мати образ Божий»**.

«Мати подобу Божу» – означає бути добрими, правдивими й прекрасними, як Бог. Бути добрими – це віддано любити, щиро допомагати іншим. Бути правдивими – уміти чітко бачити істину. Бути ж прекрасними означає бачити красу створеного Богом світу та, роблячи добрі справи, прагнути самим стати творцями.

Щоразу, коли хтось конструює машину, пише книжку, малює пейзаж, насолоджується симфонією чи дає ім'я домашній тваринці, готує смачні млинці, – він підтверджує той факт, що ми були створені за подобою Божою.

Дух, душа й тіло мають гармонійно співіснувати між собою: тіло – бути здоровим і міцним, душа – шукати можливості бути схожою на Бога, дух же – спрямовувати до вічного життя.

На жаль, так буває не завжди. Фізично здорові люди нерідко більше дбають про багатство, розумні – про славу, а духовно багаті люди занедбують своє тіло.

Отже, наше завдання – навчитися жити так, щоб тіло, душа й дух дослухалися одне до одного. Бути взірцем фізично розвиненої і духовно багаті особистості.

Художник К. Шалліс. 1983

1. Чому людину називають вінцем Божого творіння?
2. Що таке «дух у людині»? Як ми його відчуваємо?
3. Що означає «мати подобу Божу», «мати образ Божий»?
4. Чи обов'язково людині розвивати свої тіло, розум і дух?

2. Наука свідчить

Тіло людини – досконалий механізм, у якому злагоджено працюють різноманітні системи органів. А якщо один із них виходить із ладу чи трапляється хвороба, то інші органи теж страждають. Відомо багато цікавих і дивовижних фактів про тіло людини як про ідеальне Боже творіння.

Наведемо окремі з них.

Учені стверджують:

- ▶ Відбиток язика, як і пальця людини, унікальний. Ні в кого іншого немає такого самого малюнку на ньому, який є у вас.
- ▶ Найсильніший м'яз в організмі людини – язик.
- ▶ Наші очі долають дистанцію понад кілометр за час прочитання книжки, що складається з 300 сторінок.
- ▶ Учені стверджують, що людське око може розрізнити 10 мільйонів різних кольорів.
- ▶ 17 лицьових м'язів допомагають людині усміхатися, а 43 – плакати.
- ▶ Протягом дня людина робить близько 23 тисяч вдихів-видихів.
- ▶ Щодня у роті людини виробляється близько одного літра слини.
- ▶ Що три дні оновлюється внутрішня оболонка шлунка.
- ▶ За день кров людини долає дистанцію в понад 19 кілометрів.

Американський учений Джо Хенсон написав формулу, що відображає хімічний склад людського тіла в момент народження. Вона має такий вигляд:

Co1 Mo3 Se4 Cr7 F13 Mn13 I14 Cu76 Zn2110 Fe2680
Si38600 Mg40000 Cl127000 K177000 Na183000
S206000 P1020000 Ca1500000 N6430000
C85700000 O132000000 H375000000

Протягом життя співвідношення наведених вище елементів змінюється, і з віком у ньому з'являються інші елементи, зокрема золото та важкі метали.

Британська ветеринарка Райан Рочфорд створила світлини відомих об'єктів, щоб показати, чим відрізняється зір собак від зору людини. За її словами, собаки бачать навколишній світ інакше, ніж людина. У собак дихроматичний зір, тобто вони бачать тільки синій і жовтий кольори, а ще їхній зір більш розмитий і вони не сприймають об'єкти тривимірними.

Райан створила серію світлин популярних туристичних місць у Великій Британії. На одних видно, як їх сприймає людина, а на інших – як це роблять собаки.

Так бачить національний парк Пік-Дистрикт людина.

Так бачить національний парк Пік-Дистрикт собака.

5. Наведіть наукові факти, які вказують, що тіло людини – ідеальне Боже творіння.

Гордість України

— Прочитайте текст і обміркуйте наведене в ньому висловлювання.

Видатний український педагог Василь Сухомлинський (1918–1970) писав: «Бути справжньою людиною – це означає віддавати сили своєї душі в ім'я того, щоб люди навколо тебе були красивішими, духовно багатшими, щоб у кожної людини, з якою ти зустрічаєшся в житті, залишилося щось хороше від тебе, від твоєї душі».

Василь Сухомлинський проводить урок серед природи

З усіх моральних якостей особистості Василь Сухомлинський виокремлював насамперед людяність, доброту, увагу до ближніх, готовність прийти на допомогу. Його ім'я відоме на Кубі, в Австралії, Японії, Німеччині, Греції, Монголії, Китаї та Польщі, а також у багатьох інших країнах світу.

1. Чому Василя Сухомлинського вважають гордістю України?
2. Як ви розумієте слова Василя Сухомлинського «бути справжньою людиною»?
3. А вам доводилося зустрічати таких людей?
4. Чи хотіли б ви, щоб один зі шкільних уроків пройшов серед природи? З якого предмета й чому?

Повчальна історія

— Прочитайте вірш, поміркуйте над його змістом і поділіться своїми думками.

Ти знаєш, що ти – людина...

(Уривок)

Ти знаєш, що ти – людина.
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.
Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,

Інші кохатимуть люди –
Добрі, ласкаві й злі.
Сьогодні усе для тебе –
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
кохати спішити треба –
Гляди ж, не проспи! (...)

Василь Симоненко

1. Чому автор вважає за важливе цінувати своє життя на землі?
2. У чому поет убачає унікальність людини?
3. Що людина, за Василем Симоненком, має зробити впродовж життя?
А яка ваша думка?

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст, поміркуйте над його змістом.

Гідність українського народу

Гідність починається з Божого замислу створення людини за Своїм образом і подобою. Гідність – це риса Бога, яка проявляється в самоцінності кожної людини.

Гідність для українців – не просто слово, це сенс життя. Вона гартувалася протягом усієї національної історії з її запеклою боротьбою проти зла. Адже ми нащадки славних Кия, Щека, Хорива, їхньої сестри Либеді, князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого, княгині Ольги, гетьманів Петра Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, президента Михайла Грушевського, фізика Івана

Пулюя, письменника і художника Тараса Шевченка, письменниць Лесі Українки, Ліни Костенко, яких вважають сіллю нації. Революція гідності, війна за незалежність України дали світові багато сучасних героїв.

Гідність – це вміння обстоювати себе й прийти на допомогу в разі несправедливості.

Гідна людина робить корисні справи, поважає старших, чесна, справедлива, розсудлива, дотримується моральних принципів, чинить по совісті, є патріотом своєї держави. В Україні багато таких людей. Їхня гідність виявляється в буденних учинках, на перший погляд непомітних, але вони важливі для суспільства.

На скрижалях гідності України викарбувано імена людей, якими пишається Батьківщина.

Революція гідності. Київ. 2014. Фото: focus.ua

1. Що таке гідність людини? У чому вона виявляється?
2. Назвіть відомих українців, чіми іменами пишається наша земля.
3. Чи знаєте ви сучасних героїв, які є гордістю України? Чим вони прославили нашу державу?
4. Розгляньте світлину. Що вам відомо про Революцію гідності? Дізнайтеся більше про ці події, звернувшись до своїх батьків і старших людей.

Повчальна історія

— Прочитайте історію та поміркуйте над її змістом.

Очима хіміка

Вона була дружиною славетного вченого, що скрізь викликав захоплення, кандидата на Нобелівську премію в царині хімії. Але це була також самотня жінка, засмучена постійною відсутністю чоловіка, який безупинно пересідав з одного літака на інший, летів з однієї конференції на іншу.

Коли професор повертався додому й заставав дружину в сльозах, то реагував суворо й непривітно.

Якось, бачачи сльози, що текли її обличчям, чоловік жорстко торкнув пальцем щоки жінки й зібрав одну сльозину. Сказав холодно: «Чого плачеш? Дивися: сльози – це лише трохи соди, кальцію, глюкози, дрібка протеїнів, вуглецю... у смішній кількості. Чим є сльоза? Виділенням зайвої рідини».

Бруно Ферреро

Переклад Богдана Трояновського

1. Про що свідчать слова чоловіка, звернені до своєї дружини?
2. Як, на вашу думку, професор ставився до Бога?
3. Чи можна вважати професора гідною людиною? Чому?
4. Складіть правила спілкування в родині.

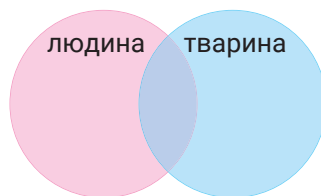
МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson2
2. Як ви вважаєте, чому Бог каже «створімо людину» у множині? Як це можна пояснити?

Дискусійні завдання

3. Поміркуйте і обговоріть:
 - ▶ Чи можна вважати школу головним чинником, який впливає на духовний розвиток людини?
 - ▶ Як ви розумієте відповідальність людини за своє життя й поведінку, зважаючи на те, що вона – творіння Бога?
4. Розробіть кола Венна. Розкажіть, чим різниться людина від тварини, у чому вони схожі?

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Підготуйте за інтернет-джерелами повідомлення: «Які звички руйнують тіло людини».
2. Візьміть інтерв'ю в близьких вам людей: «Як ви розумієте поняття *гармонійна людина?*».
3. Підготуйте презентацію: «Близька людина, яка для мене є взірцем моральної досконалості».
4. Прочитайте Духовний гімн України, виберіть ключові слова з тексту і намалюйте ілюстрацію.

ДОБРО І ЗЛО

Погляньте на **хмаринку слів** і поміркуйте:

- Чи пов'язані ці слова з темою уроку?
- Знайдіть слова-асоціації до понять «добро» і «зло», поясніть свій вибір.
- Що, на вашу думку, поселиться в серці, де живе добро, а що увійде в серце, де живе зло?
- Про що йтиметься на уроці?

*«Ухилийся від злого та добре чини,
та й навіки живи!»*

(Пс. 36:27).

Прочитайте **золотий вірш** Біблії та дайте відповідь:
Яку нагороду обіцяно тим, хто виконуватиме вимоги,
проголошені в біблійному вірші?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Що таке добро.
 - Хто є джерелом добра.
 - Що таке зло.
 - Походження зла.
 - Як навчитися розрізняти добро і зло та обирати стежку добра в житті.
- Знайдете відповідь на проблемне запитання**
- Як зробити так, щоб добро на планеті Земля примножувалось.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й **термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Добро** – усе визначене Богом як позитивне, важливе для щасливого життя; співпраця з Богом.
- **Зло** – те, що руйнує життя та благополуччя людини; протидія й супротив Богові.
- **Гріх** – свідоме порушення Заповідей Божих.
- **Первородний гріх** – гріх, який учинили перші люди Адам і Єва.

Пізнавальний текст

■ Прочитайте текст і поміркуйте, хто є Джерелом Добра.

Що таке добро

Із самого народження ми всі знайомі з поняттям «добро». Тепло маминих рук, турбота, лагідні слова й колискові, бабусині та дідусеві казки, розказані на ніч, татусеві поради, сімейні подорожі та святкування – це і є початок добра для кожної людини, гармонія щасливої родини.

Добро приносить щастя й не завдає нікому шкоди, болю, страждань. Про добро завжди говорять, що воно світле, тепле, ніжне. Згадаймо слова й вислови, де є слово «добро» і які ніколи не зникають з мовного вжитку: «добрий день», «добраніч», «на все добре», «добробут». Отже, в основі всіх наших добрих почуттів, слів і вчинків лежить поняття добра.

Джерелом Добра є Бог. Увесь світ, який створив Усевишній, є добрим, адже його Творець – це Абсолютне Добро. У Біблії сказано: «І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, – вельми добре воно!».

А щоб добра у світі стало більше, нам самим потрібно бути добрими.

1. Чому родину вважають початком добра для людини?
2. Наведіть приклади складних слів, у основі яких – слово «добро».
3. Що сказав Бог, побачивши все, що створив?
4. Хто є Джерелом Добра?

**Добро походить від Бога.
Бог – Джерело Добра.**

Біблійна історія

■ Прочитайте біблійну історію й розкажіть, що стало причиною зла та гріха на землі.

Виникнення зла на землі

(Бут. 2:8-17, 25; 3:1-24)

Коли Господь Бог творив світ, Він вибрав особливе місце на сході, де посадив райський сад. Там текли річки й росли дерева! Багато зростало чудових дерев, і їхні плоди були смачні та придатні для їжі. Але серед усіх дерев було два особливі. Одне з них – Дерево життя, а інше – Дерево пізнання добра і зла. Там оселив Бог чоловіка, щоб той доглядав за садом і беріг його. І сказав Усевишній чоловікові: «У цьому саду ти можеш смакувати плодами з будь-якого дерева. Тільки плоди з Дерева пізнання добра і зла не споживай ніколи. Бо як зірвеш цей плід і з'їси його – помреш».

Адам і його дружина тоді ще не носили жодного одягу, ходили голі та нікого не соромилися.

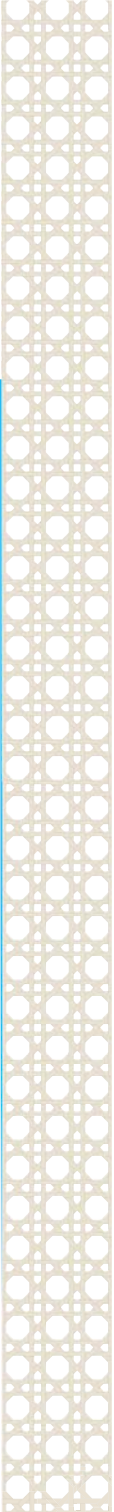
Різні звірі й птахи жили у раю.

Серед тварин був змії – найхитріший серед звірів. І замислив він, щоб людина порушила Боже повеління. Якось змії запитав жінку: «Чи справді Бог заборонив вам їсти плоди з усіх дерев, що ростуть у цьому саду?»

«Ні, – відповіла жінка змієві, – це не так. Ми можемо споживати плоди будь-якого

*Ян Брейгель Молодший. Рай.
Близько 1620*

дерева. Лише плоди з дерева, котре росте посеред саду, нам їсти не можна, тому що Бог сказав: «Не споживайте від цього дерева й не торкайтеся його, бо помрете».

На це змії сказав: «Ні, ви не помрете! Але Бог знає, що того дня, коли ви з'їсте плоди із забороненого дерева, ваші очі відкриються, ви дізнаєтеся, що таке добро і що – зло, й самі станете як боги».

Жінка поглянула на дерево ще раз, побачила його плоди й подумала, що вони на вигляд досить привабливі й, напевно, смачні. І тоді вона зірвала плід з дерева та з'їла його, а інший дала своєму чоловікові, щоб і він з'їв. Коли ж вони спожили ці плоди, то раптом виявили свою оголеність – і засоромились.

Із цієї миті все змінилося. Адамові та його дружині здавалося, що перемигнувся світ, проте змінилися вони самі, адже порушили свої стосунки з Творцем. Уперше в житті Адам злякався Бога.

«Де ти, Адаме?» – покликав його Господь. Проте лячно стало чоловікові, і він сховався разом із дружиною між дерев. Бог знову покликав його, і тоді Адам відповів: «Я сховався, бо боюся, мені соромно, що я зовсім голий і на мені нема жодної одєжини».

«Хто сказав тобі, що ти голий? – запитав його Бог. – Чи не спожив ти часом плодів із того дерева, від якого Я заборонив тобі їсти?»

Адам не знав, що відповісти, і сказав: «Це не я, а дружина, яку Ти дав мені. Вона перша зірвала плід, а інший дала мені».

Тоді Бог запитав жінку: «Що ж ти накоїла?» Але жінка також боялась і сказала: «Це змії винний. Він умовив мене зірвати плід».

Бог сказав змію: «За це ти будеш проклятий. На своїм череві будеш плазувати й порох їстимеш».

До жінки промовив: «У муках родитимеш дітей і коритимешся своєму чоловікові».

А потім Бог звернувся до Адама: «Через твій непослух, через те, що ти їв плоди із забороненого дерева, уся земля буде проклята. І життя твоє більш не буде

легким, а будеш ти в поті чола свого добувати собі хліб. І ти помреш і повернешся в землю, з якої створений». Зробив Бог Адамові та його дружині одяг зі шкіри й сказав їм залишити райський сад. А біля входу до саду поставив херувима з полум'яним мечем, який обертався навколо, щоб стерегти дорогу назад до раю.

Тоді Адам дав ім'я своїй дружині й назвав її Євою («мати всіх людей»). Вона й стала матір'ю всіх людей, що народилися на землі.

Джеймс Тіссо. Адам і Єва, вигнані з раю. 1896–1902

1. Як прийшло у світ зло?
2. Чому змії звернувся спочатку до жінки, дружини Адама?
3. До чого призвів діалог зі змієм?
4. Що сталося після того, як перші люди з'їли заборонений плід?
5. Чому Усевідець Бог спитав Адама, де він та чи не їв заборонений плід?
6. Чи визнали Адам і Єва свою велику провину?
7. Як учинив Бог із порушниками Його першої Заповіді?
8. Розгляньте репродукцію картини Джеймса Тіссо «Адам і Єва, вигнані з раю». Кого, крім Адама і Єви, побачили? Яке доручення вони виконують? Як про це сказано в прочитаному тексті?

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і розкажіть, як навчитися чинити добро в житті.

Бог створив людину для добра

Бог створив людину для добра, але не примушував її бути доброю. Він дав людині свободу вибору між добром (дорогою життя) і злом (дорогою смерті). Адам і Єва зробили свій вибір. Так найбільша й найтрагічніша переміна в історії людства здійснилася – **людина порушила Боже повеління**, виявила непослух своєму Творцеві. Цікавість Єви взяла гору над послухом Богові, нічого не зупинило й Адама. Так перші люди скоїли **первородний гріх**.

Упродовж усієї історії існування людини перед нею постійно поставало питання вибору між Добром і Злом. Ми так само сьогодні вирішуємо – чинити добро чи ні: сумлінно працювати і навчатися чи задовольнятися тим, що є; дослухатися батьківських порад чи діяти на власний розсуд; бути справжнім другом чи конфліктувати з товаришами.

На уроках ми багато чуємо про добрі, чесні, справедливі вчинки, але існують, на жаль, протилежні їм – **аморальні**. Серед них – булінг, вияв жорстокості у дитячих колективах. Якщо кривдників не відвернути з цього хибного шляху, то вони в подальшому забудуть про людяність і мораль.

Аморальним учинком є певне діяння, що суперечить загальноприйнятим нормам і правилам, порушує **моральні** основи, **моральні** цінності, які склалися в суспільстві.

Але Бог добрий до всього, створеного Ним, навіть тоді, коли Його творіння злі та невдячні. Творець через Своє милосердя та доброту дав нам дороговкази, які допоможуть обрати стежку добра й ухилитися від зла в повсякденному житті. Ці заповіді записані в Біблії: «Усім робімо добро...», а також: «Ухиляйся від злого та добре чини, та й навіки живи!».

1. Чому первородний гріх має таку назву?
2. Які вчинки є аморальними?
3. Наведіть приклади чесних, справедливих учинків із власного досвіду.

Повчальна історія

— Прочитайте оповідання і поміркуйте над його змістом.

Украла

Тільки вчитель увійшов у клас, зараз побачив, що там робиться щось непевне. Діти стихли, і всі повернулись до вчителя. Учитель підійшов і спитавсь:

– Що тут у вас діється?

Усі мовчали, стоячи навкруг одної парти. На тій парті сиділа Олександра.

Олександра була дочка сільського п'янички. Вона сиділа, низько похнюпивши голову і втупивши очі у свій стіл. Учитель ще раз спитавсь:

– Що тут у вас сталося?

Озвалась Пріська – подруга й товаришка Олександрина. Вона завсігди приносила з дому гарну їжу: пиріжки, перепічки, коржі тощо. Вона погано вчилася, але була дуже весела.

– Та Олександра... Украла в мене хліб! – доказала Пріська і зовсім зареготалася, і її нерозумні сіро-сині очі з сміху аж сховалися за ситими щоками.

Ця звістка дуже вразила й здивувала вчителя. Такого в школі ще не було... Учитель глянув на Олександрю й спитавсь:

– Олександро, правда цьому?

Вона мовчала й сиділа нерухомо, як кам'яна. Учитель зрозумів, що Пріська казала правду. А Пріська вже не мовчала й торохтіла:

– Вона не вперше це краде... Та я все мовчала. А оце вже сьогодні... Бачу, захопила хліб та й побігла з школи у двір, та зайшла за дерево, та й їсть. Я прибігла до неї, а вона злякалась: «Не кажи, – каже, – вчителеві, я тобі малюнок дам...».

Учитель ще раз спитався:

– Олександро, правда цьому?

Але й тепер Олександра мовчала і сиділа нерухомо. Один великий школяр, не зовсім розумний і не дуже жалісливий, загомонів:

– Хіба й так не видно, що правда. Бач, що вигадала, – красти! Її треба прогнати зі школи!

Школярі загули:

– Треба! Треба!

Учитель сказав:

– Треба послухати спершу, що Олександра скаже...

Усі обличчя повернулися до Олександри... Але вона й тепер сиділа, мов скам'янівши. Вона сховала голову межи плечі й прищулилась, неначе сподівалась, що її ось-ось ударять, хоча знала, що в школі не б'ються...

А вчитель казав далі:

– Певне, то ти свій хліб їла, бо я ніколи не повірю, що ти можеш украсти.

Голосне гірке ридання розітнулося у школі. Це плакала Олександра, припавши головою до столу. Школярі відразу притихли... А вчитель казав:

– Не плач! Коли цьому неправда...

– Правда!.. Правда!.. – скрикнула Олександра. – Я вкрала!

Довго вона плакала, і всі мовчали, аж поки вона трохи заспокоїлася. Тоді вчитель, сівши біля неї, спитавсь:

– Нащо ж ти це зробила?..

– Я їсти хотіла.

– Хіба ти дома не їла?

– Не їла.

– Чому?

– У нас... у нас... нема чого їсти... Ми їмо су... су... сухарі вже другий тиждень.

І більше вона нічого не могла сказати за слізьми. Учитель тихо взяв Олександру за руку і, сказавши їй кілька ласкавих слів, повів

*Леон Базиль Перро. Дочка лісоруба.
1883*

у свою хату, щоб вона там заспокоїлась. Як повернувся він у клас, то з десяток рук простяглися до його, і в кожній руці була якась їжа.

– Натє! дайте їй! хай попоїсть!

Учитель глянув на дітей. Хлопці були ні в сих ні в тих, дівчата деякі плакали. Він забрав усе, що діти надавали, і поніс Олександрі. Але вона нічого не хотіла їсти і все плакала. Він, скільки міг, розважив її, а сам пішов у клас і звелів співати молитву перед початком науки.

Як заспівали молитву, він непомітно ввів у клас Олександрю.

* * *

Олександра після цього довго соромилась глянути учителеві в вічі. Але ні він, ні школярі ніколи не нагадали їй про те, що було. Та й не треба було їй нагадувати. З того часу вже ніщо не могло спокусити її. Дівчата-товаришки її люблять і часто дають їй чого їсти – такого, що з дому приносять. Але вона зрідка бере, хоч і часто сидить на сухому хлібові. Цього року вона здасть останній екзамен і вийде з школи розумною, правдивою і чесною дівчиною.

Борис Грінченко

1. Як ви вважаєте, чи праві були учні, коли пропонували прогнати Олександрю зі школи?
2. Що згуртувало дітей, допомогло їм стати справжніми товаришами й змінити своє ставлення до дівчинки?
3. Якою ви побачили Олександрю в оповіданні?
4. Обміркуйте роль учителя в цій історії.
5. Розгляньте репродукцію картини Леона Базиля Перро «Дочка лісоруба» (с. 48). Як ви гадаєте, чи має автор співчуття до своєї героїні. Чому?
6. Поміркуйте, як не піддаватися спокусам.

Гордість України

- Прочитайте уривок із казки Ірини Мацко та інформацію про реальну особу, яка надихнула авторку на створення образу Пташки. Поділіться своїми думками.

Пташка зі сталі

Сучасна казка

(Уривок)

Жила собі на білому світі маленька Пташка. Народилася вона в невеличкому селі й відразу загорілася в її серденьку неймовірної сили любов до Батьківщини.

Одного дня зійшла чорна хмара на її землю, страшний смерч знищував усе на своєму шляху, а закручувало його саме Зло. Зібралося воно Сталевий палац повалити, де міць і сила її краю зберігалася.

Не вагалася Пташка. Полетіла боронити Сталевий палац, нікому не сказавши, де вона, аби за неї рідні не хвилювалися. У бою ще більше розпалився вогонь у її серці, а залізний характер переплавився на справжню міцну й непереможну сталь!

Раптом закрилося небо над Сталевим палацом і вільна Пташина зі своїми побратимами опинилася в глибокому підземеллі. Тільки могутній промінь світла, якщо торкнеться купола палацу, міг побороти Зло. Тоді заспівала втомлена, але нескорена Пташка в темряві підземелля пісень, допоки нагорі було справжнє пекло.

«...Бо плач не дав свободи ще нікому.

А хто борець, той здобуває світ!»

Своїм співом вона додала воїнам сили, запалила серця. І долетів її

*Художниця Tanya Kornienko Art.
Портрет Катерини Поліщук*

голос до самісіньких Небес, а від щирості запалених сердець пролився могутній промінь на Зло, чорноту й темряву. Затряслося все, задрижало...

– Хто запалив світло? – дивувалися.

– Пташка, яка співає в темноті!

– Чи може одна маленька Пташина так запалювати серця? Це ж дуже важко співати там, де темнота й біль!

– Хтось інший такого б не витримав, але вона – Пташка зі сталі, яку не зламати!

І відступило Зло, налякане силою сталевого серця, співом чистим, як кришталь, збентежене вірністю та любов'ю всіх, хто захищав Сталевий палац, а разом з ним і рідну землю.

Бо сталеві серця нікому не скорити!

Ірина Мацко

Прототип Пташки

Героїня казки – Катерина Поліщук, родом із Тернопільщини.

Акторка і поетеса. Після навчання на курсах медичної допомоги вона з весни 2021 року перебувала в зоні бойових дій на Донеччині. Під час повномасштабної російсько-української війни як парамедик-доброволець брала участь у боях під Маріуполем, дістала поранення і потрапила в госпіталь. Попри свій стан і паралізовану руку, дівчина надавала медичну допомогу пораненим, працюючи майже цілодобово. Після знищення госпіталю Катерина Поліщук продовжила свою боротьбу, виконуючи бойові завдання на «Азовсталі».

Катя стала відомою завдяки виконанню патріотичних пісень, зокрема «Зродились ми великої години» та «Батько наш – Бандера», якими піднімала бойовий дух воїнів у підвалах заводу. Після виходу з «Азовсталі» всі оборонці потрапили в російський полон. За чотири місяці відбувся обмін військовополоненими, серед них була й Катерина Поліщук.

1. Де народилася маленька Пташка і яке сильне почуття вона мала від народження?
2. Яка біда прийшла на її землю?
3. Чому героїню казки прозвали «Пташкою зі сталі»?
4. Що змусило Зло відступити?
5. Кого з героїв свого краю ви можете порівняти з Пташкою?

Як бути добрим

- Прагніть бачити в людях передусім хороше й добре.
- Будьте добрими до людей.
- Навчайтеся добра в добрих людей.
- Спершу допомагайте людям, що потрапили в біду, слабким, хворим.
- Не бійтеся пропонувати свою допомогу тим, хто її потребує.
- Не чиніть зла – і ви станете добрими.

УДОСКОНАЛЮЄМО МОВЛЕННЯ

Об'єднайтесь у групи. Виконайте вправу «Робота з фразеологізмами»: підберіть фразеологізми, які позначають **добро** і **зло**.

- *Жалити язиком*
- *Держати слово*
- *Дати зелену вулицю*
- *Мати розум в голові*
- *Дивитися в корінь*
- *Дійти ладу*
- *Жити душа в душу*
- *Занепадати духом*
- *Знайти спільну мову*
- *Комар носа не підточить*
- *Зняти камінь з душі*
- *Як медом мастити*

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. До кожного речення доберіть його продовження, скориставшись довідкою.
 1. Адам і Єва жили щасливо ...
 2. Бог заборонив їм їсти плоди ...
 3. Бог сказав їм, якщо вони з'їдять плоди із забороненого дерева, ...
 4. Злий дух з'явився ...
 5. Адам і Єва ...
 6. Вони сховалися ...
 7. Бог запитав Адама: ...
 8. Бог покарав ...
 9. Бог наказав їм піти ...

Довідка: а) в образі змія; б) то помруть; в) у райському саду; г) з Дерева пізнання добра і зла; д) «Де ти?»; е) скуштували плодів; є) із саду; ж) від Бога; з) Адама, Єву та змія.

2. Пригадайте добрі слова, що починаються на літеру **Д**, і доберіть якомога більше таких слів.
3. Як поводиться людина, що по-справжньому є доброю? Виберіть правильні відповіді:
 - захищає слабшого
 - насміхається з чужого горя
 - допомагає тим, хто цього потребує
 - ділиться тим, що в неї є
 - ображає інших
 - робить якусь справу не за похвалу
 - шанує працю інших
 - дбайливо ставиться до довкілля
 - подає милостиню
 - знущається над тваринами

Мозковий штурм

4. Поміркуйте над запитаннями:
 - ▶ Які звички руйнують тіло людини?
 - ▶ Чи може людина, яка раніше вчиняла злі дії, змінитися і стати на шлях добра?

Вільний мікрофон

5. Підготуйтеся до виступу, вибравши одну з тем, і поділіться з однокласниками й однокласницями своїми думками.
 1. Що трапилося б зі світом, якби в ньому не стало доброти?
 2. Які вчинки примножують добро у світі?
 3. Розкажіть про ваші добрі справи.
 4. Які ще добрі справи ви можете зробити, щоб допомогти в класі, родині, громаді?

Бог подарував нам розум, щоб ми збагнули, як робити добро, добре серце – щоб ми любили Бога й людей, і волю – щоб ми бажали робити добро.

Друзі, робімо лише добрі справи!

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

Я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Випишіть з Біблії (Бут. 3:1-19) наслідки гріхопадіння людини. Поміркуйте та дайте відповіді на запитання:
А Чи покинув Бог людину після гріхопадіння?
Б Що трапляється з людиною, яка порушує Божі Заповіді?
В Що відбувається з вами, коли не слухаетесь батьків?
2. Складіть сенкан до слів *добро / зло*.
3. Напишіть короткий твір на одну з тем:
 - ▶ «Як добро і зло змінюють людину».
 - ▶ «Зла людина не буває щасливою».
 - ▶ «Робиш добро – не кайся, робиш зло – зла й сподівайся».
4. Як ви відповідаєте за свої погані вчинки? Чи робите ви щось «на зло»? Поміркуйте над моральними уроками вірша Грицька Бойка «Татові на зло».
 - Чому погано вчишся, Гнате?
 - Це я на зло своєму тату...
 - Ну, а «на зло» чого буває?
 - Того, що тато мене лає.
 - За що ж лає твій татусь?
 - За те, що я погано вчусь.
5. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:

https://tsinnosti.com/grade5_lesson3

Розділ II

Ісус Христос – приклад високої моральності

УЧИМОСЯ МОРАЛЬНОСТІ В ДИТИНИ ХРИСТА

Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповіді на запитання:

- Чи всі слова вам відомі?
- Скористайтеся цими словами і сформулюйте головну думку уроку.
- Чи зрозуміло вам, про що йдеться?

*«Бо Дитя народилося нам, даний нам
Син, і влада на ременах Його,
і кликнуть ім'я Йому: Дивний
Порадник, Бог сильний, Отець вічності,
Князь миру»
(Пс. 36:27).*

- Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте, як він пов'язаний із темою уроку. Про що свідчив пророк Ісая майже за 700 років до Різдва Христового?

На уроці ви дізнаєтеся:

- У чому велич Різдва Христового.
- Про глибину духовних таємниць Різдва.
- Що відкриває нам дитинство Ісуса Христа.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Різдво Христове** – народження Ісуса Христа від Духа Святого та Діви Марії.
- **Святе Сімейство, Свята Сім'я або Свята Родина** – у християнстві Немовля Ісус Христос із матір'ю Дівою Марією та її чоловіком Йосипом Обручником.
- **Волхви** – мудреці, що жили на Сході.
- **Чеснота** – позитивна моральна якість, позитивна риса характеру людини.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Різдво – час роздумів

Тисячолітня історія людства – тернистий шлях випробувань, втрат і здобутків. У мінливому русі часу незмінними лишаються духовні пошуки та прагнення пізнати Всесвіт. Однією з його великих таємниць, яка потребує глибоких роздумів, є **Подія народження Бога** на землі. Біблія про це говорить так: «Споконвіку було Слово, і з Богом було Слово, і Слово було – Бог... І Слово стало тілом і оселилося між нами...».

Народження Ісуса Христа принесло світові Добру Звістку про примирення між Богом і людьми та ствердило християнські цінності – любов і мир. Бог став людиною, щоб показати її велич.

Серед усіх свят Різдво вирізняється особливо. Воно приходить у глибоку зиму, коли природа засинає, а земля вкривається снігом, і нібито спрямовує світло у темряву, дарує віру в краще майбутнє.

Свято Різдва гуртує людей навколо спільної радості та дива – народження Христа. Це час, коли збираються разом родини, друзі, віряни. Вони традиційно обмінюються подарунками і святкують народження Сина Божого. У цьому полягає велич Різдва.

Різдво Христове асоціюється з дарами. До них належать здобутки цивілізації – від літочислення та чудових свят до християнської культури, науки та законів моралі.

Різдво нагадує про любов Бога до світу. Він народився для нас із вами. Історія народження Месії Ісуса Христа спонукає подумати про те, що ми робимо для інших, чи дбаємо про світ, де живемо. Велике свято Господнє вчить: справжнє щастя не в матеріальних благах, а в доброті серця і злагоді із собою та іншими.

1. Із якою місією Ісус Христос був на землі?
2. Які подарунки отримало людство від Різдва Сина Божого?

Прочитайте текст і обміркуйте його зміст.

Вишуканий подарунок

«Щедрик» – вишуканий подарунок світові до Різдва Христового від України. Це культурний код та музичний національний символ нашої Батьківщини. Геніальний композитор **Микола Леонтович** створив свій шедевр на початку ХХ століття.

У 1924 році після виступу Українського національного хору відома газета Сан-Франциско написала: «Вони представили нашій країні не лише найкращий спів, який ми тільки чули, але й нанесли Україну на мистецьку мапу світу як закохану в музику націю». Варто згадати, що хор упродовж 1920-х років гастролював американським континентом, популяризуючи українську народну пісню. Його керівником був **Олександр Кошиць** – відомий український хормейстер, корифей хорової музики. Завдяки його зусиллям «Щедрик» став відомим світовим шедевром.

Через дванадцять років популярний американський композитор українського походження **Петро Вільговський** написав низку англійських текстів до композиції (англомовна версія «Дзвінка колядка, Колядка дзвонів» – «Carol of the Bells»). «Щедрик» можна почути й німецькою, іспанською, японською та іншими мовами.

- Чи знайома вам мелодія «Щедрик» М. Леонтовича? Як ви гадаєте, чому цей твір вважають подарунком світові до Різдва Христового?

Біблійна історія

Прочитайте новозавітну історію та розкажіть, де і як народився Ісус Христос.

Народження Ісуса Христа (Лк. 2:1-19; Мт. 2:1-15)

За тих часів римський імператор Август, під владою якого перебувала земля Ізраїля, наказав провести перепис населення. Кожний мав прийти в те місто, де жили його предки. Батьківщиною роду царя Давида, до якого належали Йосип і Марія, був Вифлеєм – туди й вирушили Йосип із Марією. Там виявилося, що в заїздах немає вільних місць. А Марії вже настав час народжувати. Пастухи запропонували для Святої Родини свою печеру. Новонароджене Немовля Діва Марія, сповивши, поклала в ясла – годівницю для худоби.

Неподалік від місця, де народився Ісус, уночі в полі пастухи стерегли череду. Несподівано перед ними постав ангел Господній і слава Божа осяяла їх.

Жорж де Латур. Поклоніння пастухів. Близько 1644

Пастухи дуже злякалися, але він сказав: «Не бійтесь. Я благовіщу: сьогодні в місті Давида народився ваш Спаситель, який є Христос, Господь. Ось вам ознака: знайдете Немовля в яслах». Поруч з ангелом постало численне небесне воїнство, воно хвалило Бога: «Слава Богові на небі, а на землі мир серед людей, яких Він уподобав!».

Тільки-но ангели полинули на небо, пастухи сказали: «Ходімо до Вифлеєма й подивимося, що за подія там сталася». Вони негайно рушили туди, знайшли в печері Святе Сімейство та переповіли почуте й побачене. Розповідь уразила всіх, а Марія взяла ці слова до свого серця.

У той самий час волхви на Сході побачили на небі зорю, яка сповіщала про народження Ісуса Христа. Вони прийшли до Єрусалима й почали запитувати: «Де народився Цар Юдейський? Ми спостерігали зорю й хочемо вклонитися Йому». Тоді в Юдеї царював Ірод. Він перелякався, почувши це, та попросив мудреців: «Коли знайдете Немовля, повідомте мені – я також хочу вклонитися Йому».

Волхви вирушили в дорогу, а зоря рухалася попереду, аж поки не зупинилася над тим місцем, де було Немовля. Волхви вельми зраділи. Увійшовши до печери, вони впали на коліна й вклонилися Йому. Волхви піднесли Ісусові свої дари: золото й пахощі – ладан та смирну. Згідно з велінням Бога не повертатися до Ірода, мудреці вирушили додому іншим шляхом.

Коли волхви пішли, Йосипові явився ангел і звелів тікати до Єгипту. Стало відомо, що Ірод вирішив знайти та вбити Ісуса. Тієї ж ночі Свята Родина мерщій вирушила до Єгипту, де перебувала аж до смерті царя Ірода.

Джентіле да Фабріано. Втеча до Єгипту. 1423

Довідавшись, що мудреці його обдурили, Ірод розлютився й наказав повбивати у Вифлеємі всіх дітей до двох років – за розповідями волхвів, серед них мав бути Ісус. Цю страшну трагедію передбачав пророк Єремія.

1. За чиїм наказом і куди вирушили Йосип із Марією?
2. Хто надав притулок Святій Родині? Яка Подія там сталася?
3. Чому саме пастухи першими прийшли до Спасителя?
4. Кому пастухи повідомили те, що їм сповістив ангел?
5. Хто розшукував Немовля і з якою метою?
6. Якими були дари волхвів?
7. Що змусило Святу Родину тікати до Єгипту?
8. У чому, на вашу думку, драматизм подій, що супроводжували народження Ісуса Христа?
9. Як ви вважаєте, чи морально вчинили мудреці зі Сходу, обманувши царя Ірода?
10. Чому Ісус Христос не захистив Себе й батьків від царя Ірода? Обґрунтуйте свою думку.

Життєва історія

■ Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Учимось милосердю

Свята Родина мусила тікати в Єгипет – чужу країну, де на неї ніхто не чекав. Євангелія не розповідають про те, як Йосипу, Марії і Немовляті Ісусу було на чужині. Без сумніву, знайшлися добрі люди, які відкрили свої серця Святому Сімейству і надали притулок так само, як це зробили пастухи в Назареті. Історія Різдва показує велич милосердя і доводить, що доброта, співчуття та безкорислива поміч допомагають вижити у важкі часи.

І сьогодні в цілому світі, насамперед в Україні, є багато родин із дітьми, яких лихоліття війни позбавило власного дому й Батьківщини. В пошуках безпеки та порятунку вони бідують, як колись Святе Сімейство. На їхньому шляху зустрічаються люди з великим серцем, готові поділитися і хлібом, і дахом над головою. Такі милосердні люди – це

пастухи з Назарета нашого часу. Вони щиро і з любов'ю підтримують тих, хто в нужді, – без роздумів та вимог.

Ми вчимося милосердю, як це робили наші предки. Наша поміч – це поміч Господу. Не потрібно бути багатим, щоб допомагати людям. Співчуття до тих, хто в скрутному становищі, робить нас багатшими духом і дарує радість. Тому станьмо добрими друзями тим, хто шукає притулку, надії та сподівання.

Коли ми вчимося милосердю, то стаємо кращими. Ми допомагаємо не лише іншим, а й собі. Наші серця наповнюються щастям і благодаттю. Щира поміч та співчуття є прикладом для багатьох, як жити в любові. Бо тільки любов дає сили, лікує і змінює світ.

Ніно Чакветадзе. Разом. 2013

1. Розгляньте репродукцію картини Ніно Чакветадзе «Разом». Які емоції вона у вас викликає? Як ви розумієте назву картини?

2. Велике серце маленького добродійника

У волонтерському штабі для біженців міста Івано-Франківська добре знають дев'ятирічного Максима. Ще до початку повномасштабної російсько-української війни він разом із мамою роздавав їжу людям, які опинилися в скрутні й потребували підтримки.

Коли через війну в місті знайшли прихисток переселенці з інших регіонів країни, Максим почав їм допомагати. Він щиро і привітно з ними спілкувався, пропонував їжу та одяг. Роз'яснював, як отримати гуманітарну допомогу. Його доброта і бажання бути корисним піднімали настрій людям, що вимушено залишили свої домівки і втратили майно.

2. Розкажіть про добрі справи хлопчика-волонтера.

Біблійна історія

Багатьох цікавить, яким був Ісус Христос у дитинстві. Прочитайте біблійну історію та розкажіть, які чесноти виявив Ісус Христос-Дитина.

Дитинство Ісуса Христа

(Лк. 2:40-52)

Коли цар Ірод помер, ангел Божий з'явився Йосипові вві сні й наказав іти в землю Ізраїлеву. І Свята Родина вирушила на батьківщину. Та почувши, що в Юдеї замість Ірода царює його син Архелай, Йосип побоявся піти туди. А вві сні остережений, відійшов із Марією та Немовлям Ісусом до країв галілейських. Так оселилися вони в місті Назареті.

Хлопчиком Ісус жив у домі Марії та теслі Йосипа. Звершилося ще одне давнє пророцтво, що Месію називатимуть Назарянином.

Ісус Христос дорослішав, зміцнювався духом і набирився мудрості.

І благодать Божя перебувала на Ньому. У юдейській традиції був звичай брати на свята в Єрусалим хлопчиків, коли їм виповнювалося 12 років. Підлітки з нетерпінням чекали цього віку, бо мріяли на власні очі побачити Божий храм і місце, де люди поклонялися Богові й де Бог виявляв Свої силу, любов і прощення.

12-річного Ісуса вперше взяли до Єрусалима на свято Пасхи. Він усвідомлював, що храм – це дім Його Отця Небесного, і тому шукав можливості поспілкуватися з учителями та залишився в храмі.

12-річного Ісуса вперше взяли до Єрусалима на свято Пасхи. Він усвідомлював, що храм – це дім Його Отця Небесного, і тому шукав можливості поспілкуватися з учителями та залишився в храмі.

Майстерня Герарда Давида. Мадонна годує Немовля Ісуса кашею. 1510

*Джон Еверетт
Мілле. Христос
у дім Своїх
батьків. 1850*

А Марія та Йосип не знали цього й поспішали додому. Вони сподівалися, що Ісус разом з однолітками або сусідами йде слідом за ними, тому й не хвилювалися за Нього.

Увечері Марія почала шукати Сина, розпитуючи людей, чи не бачив хто Його. Не знайшовши Хлопчика, вони з Йосипом повернулися назад до Єрусалима й на третій день знайшли Ісуса в храмі в оточенні вчителів закону. Звичайно, серце матері було готове вистрибнути з грудей від хвилювання. І тому, знайшовши Сина, Марія запитала: «Дитино, чому Ти так зробив нам? Ось твій батько та я з журбою шукали Тебе».

На те Ісус їм відповів: «Чого ж ви шукали Мене? Хіба ви не знали, що Мені потрібно бути в тому, що належить Моєму Отцеві?». Відтоді Марія берегла всі ці слова у своєму серці.

*Вільям Голман
Ганг. Знайдення
Спасителя
у храмі. 1860*

Повернувшись додому, Ісус жив у родині й у всьому був слухняний Марії та Йосипові. Завдяки слухняності, Він зростав мудрістю та благодаттю.

1. Чому Свята Родина опинилась у Назареті?
2. Схарактеризуйте дванадцятирічного Ісуса Христа.
3. Як ви вважаєте, чому Христос не повернувся з батьками додому, а залишився у Єрусалимському храмі? Що це – непослух батькам?
4. Яким був Божий план щодо народження Ісуса Христа в сім'ї теслі? Які чесноти, на вашу думку, виховала родина у Христа?

Пізнавальний текст

■ Прочитайте текст, поміркуйте над його змістом.

Наука свідчить

Британський археолог Кен Дарк з Університету Редінга повідомив, що розкопав місце, яке було свого часу домом, де пройшло дитинство Ісуса Христа.

Професор зробив цей висновок після багаторічних розкопок під монастирем у Назареті залишків житла I століття.

Імовірне помешкання, де пройшло дитинство Ісуса Христа

Дослідник вважає, що оселю імовірно збудував земний батько Ісуса – Йосип. У 2015 році Кен Дарк уперше припустив, що помешкання належало Святій Сім'ї. Подальший аналіз підтвердив, що здогадки можуть виявитися правдою.

- Як ви гадаєте, чи може відкриття британського археолога вважатися беззаперечним фактом? Обґрунтуйте свою думку.

Повчальна історія

— Прочитайте притчі та поміркуйте над їхнім змістом.

1. Двері серця

Один відомий художник написав своє чергове полотно. У день презентації серед публіки зібралось багато журналістів, фотографів, відомих людей. Коли підійшов час, художник скинув із картини тканину. Зал вибухнув оплесками.

На полотні було зображено фігуру Ісуса Христа, Який легенько стукав у двері будинку. Ісус здавався живим. Притуливши вухо до дверей, Він ніби хотів почути, чи відповідає Йому хтось звідти.

Усі милувалися прекрасним витвором мистецтва. Один же відвідувач знайшов на картині помилку. Двері не мали ні замка, ні ручки. Чоловік звернувся до художника:

– Але ці двері, схоже, замкнено зсередини, вони без ручки, як же в них увійти?

– Так і є, – відповів автор полотна. – Це двері серця людини. Вони можуть відчинитися тільки зсередини.

Бруно Ферреро

Переклад Богдана Трояновського

1. Чи пов'язана ця притча з історією Різдва Христового?
2. Сформулюйте головний урок оповідання.
3. Існує думка, що серце людини, яка вірує в Бога, стає подобою віфлемської печери. Як ви це розумієте?

2. Гобелен

Молодого монаха разом з іншими послали до одного монастиря у Фландрії ткати великий гобелен.

Якось ченець спустився зі своєї драбини дуже обурений.

– Досить! Я більше не можу працювати! Указівки, які дають мені, беззмістовні! Я працював золотою ниткою, а тут мені кажуть зав'язати її та відтяти...

– Сину, – сказав спокійно старий монах, – ти не бачиш цього гобелена так, як треба його бачити. Ти працюєш з виворітного боку й тільки з одним фрагментом.

І повів його показати роботу з лицевого боку. Молодий монах остовпів. Він працював над дуже красивим гобеленом – «Поклоніння трьох царів», а нитка майстра творила частину німба навколо голови Божого Дитяти.

*За картиною Едварда Колі Берн-Джонса. Поклоніння волхвів.
Гобелен. 1904*

Ніколи не знецінюй себе. Може, у тебе не буде жодного доказу, що ти вартуєш більше, ніж про себе думаєш. Усі ми

тчемо дуже великий гобелен неймовірної краси, якого ніколи не бачимо в цілості.

Бруно Ферреро
Переклад Богдана Трояновського

4. Чому молодий монах відмовлявся працювати над гобеленом?
5. Що він побачив з лицьового боку гобелена?
6. Сформулюйте головну думку притчі.
7. Розгляньте зображення гобелена, створеного за картиною Едварда Колі Берн-Джонса (с. 68). Який епізод біблійної історії зобразив художник? Пригадайте, хто такі волхви і кому призначалися дари, які вони принесли?

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Що означають духовні символи Різдва: **заїзд, ніч, зима, печера, ясла, вівці, пастухи, волхви**? Віднайдіть ці слова в тексті на с. 60–61 і прочитайте речення з ними.
2. Як називаються ці зірки? Чи пов'язані вони між собою?

3. Установіть відповідність. Що символізували золото, ладан і смирна, подаровані мудрецами Христу-Дитині?

Дари

Що символізували

золото

подарунок як смертній людині

ладан

подарунок як Сину Божому

смирна

подарунок як Царю

4. Перегляньте презентацію за покликанням або QR-кодом:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson4_1
Про які святині Різдва ви дізналися?

5. Визначте за державним прапором країну, в якій зберігають святині Різдва. Назвіть їх.

Святиня	Прапор
дари волхвів	
плат Діви Марії, у якому вона народила Сина	
мощі трьох волхвів	
печера Різдва	

6. Знайдіть у колядці згадку про святкові традиції Різдва в Україні.

Дзвінка колядка

(Уривок)

Дзвоників дзвін
Всім розповів:
Радісний час,
Свято у нас!

Тут вже Різдво
Сміх принесло
Для молодих
І для старих.

Дзинь-дзинь-дзилинь –
Чується дзвін.
Коляднички
Мов дзвіночки.

З усіх усюд
Кутю несуть,
Віншують нас
В Різдвяний час. (...)

Дзвони і спів
Йдуть звідусіль.
Різдво прийшло,
Мир принесло. (...)

*Переклад з англійської
Ірини Форостюк*

Робота в парах

7. Виконайте завдання «Види милості». Поміркуйте, які справи стосуються тілесної милості, а які – духовної. Заповніть таблицю в зошиті, скориставшись словосполученнями із довідки.

Довідка: прощати образи; молитися за нужденного; нагодувати голодного; напоїти спраглого; відвідати в'язня; дати пораду; зодягнути голого; прийняти подорожнього; поховати померлого; відвернути грішника від хибного шляху; послужити недужому; навчити вірі й добру; утішити засмученого; не відповідати злом на зло.

Тілесна милість	Духовна милість

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson4_2
2. Заповніть інтелект-карту «Різдво Христове» (для роботи в онлайн-форматі треба скопіювати покликання https://tsinnosti.com/grade5_lesson4_3 та перейти за ним у рядку пошуку браузера або через QR-код).
Скористайтеся інформацією пізнавального тексту «Різдво – час роздумів» (с. 58).
3. Підготуйте презентацію або інсценізацію: «Що відчували й говорили, коли сталася Різдвяна подія – народження Ісуса Христа, Діва Марія, Йосип, пастухи, мудреці, цар Ірод».
4. Напишіть мінівір на одну з тем: «Чого я можу навчитися в Дитини Ісуса?»; «Різдво в моїй родині».
5. Візьміть інтерв'ю в рідних. Як у їхній родині святкували Різдво, коли вони були дітьми? Які емоції у них викликало це свято?
6. Підготуйте один із проєктів:
 - ▶ «Різдво Христове в мистецтві (літературі, живописі, кіно, музиці тощо)»;
 - ▶ «Як святкують Різдво в Україні та інших християнських країнах світу».
7. Підготуйте презентацію, скориставшись матеріалами з мережі «Інтернет»: «Які святині Різдва зберігаються в Ізраїлі та європейських країнах».

— Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте, як цей вірш пов'язаний із темою уроку.

На уроці ви дізнаєтеся:

- Ким для християн є Ісус Христос.
- Що християнство говорить про Особистість Ісуса Христа та Його природу.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Людська природа** – риси, що роблять нас людьми, відрізняючи від інших живих істот.
- **Божественна природа** – риси, властиві Богу: Святий, Вічний, Незмінний, Сповнений любові, Усемогутній, Усевідець тощо.
- **Боголюдина Ісус Христос** – поєднання двох природ в Ісусі Христі: Божественної та людської.
- **Богослови** – дослідники Святого Письма, які тлумачать християнське вчення.
- **Утілення** – набуття Богом людської природи.
- **Воскресіння Ісуса Христа** – повернення до життя силою Отця Небесного.
- **Благочестя** – вшанування Бога через знання Святого Письма й виконання Його вимог.

Пізнавальний текст

— Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Унікальність Ісуса Христа

Богослови стверджують, що життя Ісуса Христа має **дві природи: людську й Божественну**. Для життя на землі Спаситель обрав **утілення**, прийнявши на Себе до Своєї Божественної ще й людську природу.

У Новому Завіті понад 80 разів мовиться про Ісуса Христа як про **Сина Людського**. Та й Сам Господь Себе так називав. Як людина Христос мав дух, душу й тіло. Народився як людина, розвивався як людина, зростав віком та мудрістю, працював, перейнявши професію Йосипа (теслярство), молився, стомлювався, постив, відчував голод і спрагу, сумував, плакав, співчував, зазнав смерті.

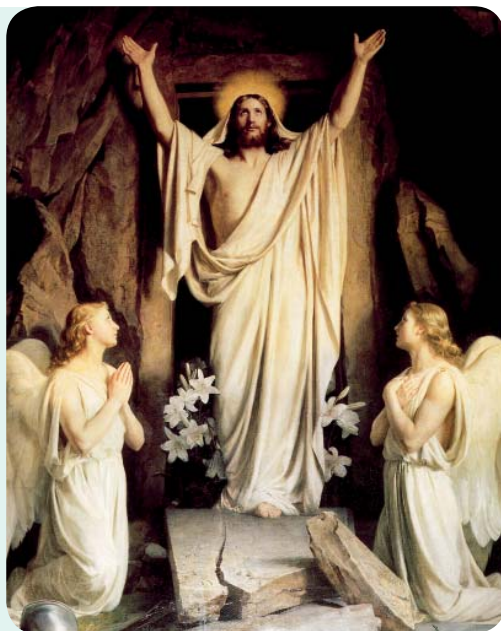

*Микола Ге.
Повернення
з поховання Христа.
1859*

Божественна природа впродовж Його земного служіння залишалася наче в тіні, але за потреби неодноразово проявлялася. Як Бог Ісус Христос – Святий, Вічний, Усемогутній, Усвідієць, мав владу над природою, існував вічно, виявляв досконалу любов до людей і до Отця, воскрешав мертвих, лікував хворих, прощав гріхи.

Ісус Христос помер на хресті як людина. Він навіть помирав між двома грішними людьми, між розбійниками. Його поховали, як і всіх людей. На третій день Він повстав із мертвих, воскрес. Воскрес як Бог, бо Бог Вічний, не підвладний смерті.

Наш попередній урок був присвячений темі народження Ісуса Христа. Він народився, як і всі люди, Немовлям. Богослови називають це **втіленням**. Вони стверджують, що за Своєю Божественною природою Ісус Христос є вічним. Водночас Він набув людських якостей – тобто став **Боголюдиною**. Людська й Божественна природи Христа відмінні, але неподільні. Отже, Він повністю Людина й повністю Бог. З такою самою Божественною сутністю, що й Бог Отець, і з такою самою людською сутністю, яка властива нам, але більш досконалою, тому що позбавлена гріха.

*Карл Генріх Блох.
Воскресіння. 1881*

1. У чому полягає унікальність Ісуса Христа?
2. Назвіть особливості людської природи Ісуса Христа. Як про це сказано в тексті?
3. Визначте характеристики Божественної природи Спасителя. Знайдіть опис у тексті.
4. Розгляньте репродукції картин відомих майстрів Миколи Ге «Повернення з поховання Христа» (с. 74) і Карла Генріха Блоха «Воскресіння» (с. 75). Яка з них утілює людську, а яка – Божественну природу Ісуса Христа? Які почуття передають ці твори?

Людство усвідомлює, що Ісус Христос є водночас і Богом, і людиною в одній Особі. Його настанови дуже важливі для праведного життя. Вони допомагають розвивати здібності, таланти, ставати успішними, щасливими.

2. Молитва «Вірую» («Символ віри»)

Вірую в Єдиного Бога,
Отця Вседержителя,
Творця неба і землі,
всього видимого і невидимого.
І в Єдиного Господа Ісуса Христа,
Сина Божого Єдинородного,
що від Отця народився перше всіх віків,
Світло від Світла,
Бога істинного від Бога істинного,
рожденного, несотвореного,
Єдиносущного з Отцем,
через Котрого все сталося.
Він для нас, людей,
і для нашого спасіння зійшов з небес,
і тіло прийняв від Духа Святого
і Марії Діви, і став людиною.
І розп'ятий був за нас при Понтії Пілатові,
І страждав, і був похований.
І воскрес на третій день,
як було написано.
І зійшов на небо, і сидить праворуч Отця.
І знову прийде у славі
судити живих і мертвих,
і Царству Його не буде кінця.
І в Духа Святого, Господа Животворчого,
що від Отця походить,
що Йому з Отцем і Сином
однакове поклоніння і однакова слава,
що говорив через пророків.
І в Єдину, Святу, Соборну і
Апостольську Церкву.
Визнаю одне хрещення на відпущення гріхів.
Чекаю воскресіння мертвих
і життя будучого віку.
Амінь.

«Символ віри» – загальноприйнятий текст, схвалений на Вселенському Соборі – зібранні представників усього

Ікона на честь Першого Вселенського Собору (325 р.) з текстом «Символу віри» грецькою мовою

християнського світу IV століття. Головне завдання Собору полягало у з'ясуванні найважливіших питань віри. Зібрання християн, яке тривало 17 тижнів, відбулося в Нікеї у 325 році й дістало назву Перший Уселенський Нікейський Собор. Головні положення віри й спасіння християнина також обговорювали на Константинопольському Вселенському Соборі (381 р.). На Соборах більшість учасників стверджувала, що Ісус Христос є водночас і Людиною, і Богом в одній Особі. Важливість питання засвідчує те, що його розглядали на двох Уселенських Соборах.

Можливо, ви знаєте «Символ віри» напам'ять. Якщо ж ні, постарайтеся вивчити його.

5. Чому «Символ віри» називають ученням?
6. Знайдіть рядки, які вказують на людську і Божественну природу Ісуса Христа. Що в них стверджується?

■ Прочитайте євангельську історію та поміркуйте над її змістом.

Влада Ісуса Христа над стихіями природи й хворобами (Мт. 8:23-27; Мр. 4:35-41; Лк. 8:22-25) (Мт. 8:14-17; Мр.1:29-34; Лк. 4:38-41)

Це був довгий і важкий день. З ранку до вечора Христос навчав, оздоровляв людей. Наближалася ніч... «Перепливімо на протилежний берег озера», – сказав Учитель. Учні пішли до човна, а більшість людей подалася до своїх домівок.

Ісус сів на корму човна, і голова Його схилилася на подушку, яка лежала там. Міцний сон одразу зморив Учителя.

Несподівано налетів шторм. Вітер збуривав воду – і величезні хвилі почали затоплювати човен, гнати його, як пір'їну. Учні щосили вичерпували воду, утім її ставало дедалі більше. Перелякані, вони кинулися до Вчителя. На превеликий подив, Ісус міцно спав. «Господи! Прокидайся! Рятуй нас, бо гинемо!» – гукали вони.

Ісус підвівся, заборонив вітрові дути, а до моря вигукнув: «Мовчи! Припини!». Умить вітер ущух, море вгамувалося... І настала цілковита тиша... Учні зі страхом і великим здивуванням говорили один одному: «Хто ж це Такий, що вітри та море слухняні Йому?».

Але Ісуса Христа слухалися не лише природні стихії. Він також мав владу над хворобами. Одного разу Петро запросив Ісуса Христа й учнів до свого дому. Коли вони наближалися до його оселі, назустріч вийшла засмучена дружина Петра. «Мати хвора. І гарячка посилюється», – хвилювалася вона. «Ісус допоможе», – запевнив Андрій. Гостя привели в кімнату, де лежала жінка. Вона стогнала й марила.

Христос зі співчуттям торкнувся її руки й наказав лихоманці покинути недужу. Щойно Він це зробив, гарячка відійшла. Жінка вдячно всміхнулася й пішла допомагати дочці готувати для всіх вечерю.

Надвечір усе місто зібралось біля оселі Петра. Хворі на різні недуги чекали помочі від Ісуса. Тут були глухі, сліпі, а також з іншими фізичними вадами. Христос клав Свої руки на кожного з них та оздоровляв. Він також допоміг їм усвідомити, що співчуває кожній людині й любить їх. Багато хто з людей духовно прозрівав і з подивом вигукував: «Ти не Хто інший, як Бог, що прийшов у тілі!», «Ти – Син Божий!».

*Джон Бріджес. Зцілення матері дружини Петра.
1839*

1. Що сказав Ісус вітру та морю? Чи послухалися вони Його?
2. Як почувалися учні на морі?
3. Яка природа Ісуса Христа виявилася в розповіді про втихомирення бурі?
4. Що сталося з хворою матір'ю дружини Петра, коли Ісус торкнувся її руки?
5. Про вияв якої природи Ісуса Христа йдеться в історії з матір'ю Петрової дружини?
6. Коли настало духовне прозріння людей?

Повчальна історія

— Прочитайте історію, пов'язану з життям видатного англійського вченого Ісаака Ньютона.

Допитливий Ісаак

Мама маленького Ісаака, ставши вдовою, вийшла заміж знову. Переїхала до чоловіка, а син залишився під опікою бабусі. Хлопчик, відчуваючи самотність, багато часу проводив у садку. Там читав, майстрував різні механізми. Наприклад, для жителів села спорудив водяний годинник, за яким вони звіряли час. Хлопчик любив тишу, порядок, богослужіння, проповіді сільського священника й сімейну Біблію.

Потім було навчання в школі та коледжі Святої Трійці при Кембриджському університеті. Молодий студент мав допитливий розум. Його цікавості не було меж. Що змушує Землю обертатися навколо Сонця? Яким шляхом рухаються небесні світила? Чому існують кольори? З чого складається

Пеладжіо Паладжі. Відкриття Ісааком Ньютоном явища заломлення світла. 1827

світло? Ньютон установив, що сім кольорів веселки разом утворюють сонячний промінь. Художник Пеладжіо Паладжі намалював картину, де зобразив момент відкриття Ньютоном явища заломлення світла. Увагу вченого привернули звичайні мильні бульбашки, які на сонці вигравали веселковими барвами.

Із великою старанністю Ньютон вивчав Святе Письмо. Для вченого не існувало розриву між наукою та Біблією. Він вважав, що і фізика, і Слово Боже дають знання про довілля та його закони. Ісаак Ньютон пояснив природу морських припливів, розвинув учення про оптику, винайшов дзеркальний телескоп. Його вважають творцем класичної фізики. Відкривши закон усесвітнього тяжіння, учений сприйняв його як ще один доказ існування Бога. Ньютон проголосив, що Бог Скрізь Присутній, Усемогутній, заклав Свої закони й усе в природі підпорядковується їм. Без Бога, уважав Ньютон, Усесвіт не міг би існувати.

Видатний учений мав співчутливе серце: будь-який бідняк, що звертався до нього з проханням, отримував допомогу. Упродовж багатьох років Ньютон жертвував кошти на поширення Біблії серед незаможних людей.

Як учений Ісаак Ньютон відомий у всьому світі. Варто пам'ятати, що все своє життя він був відданий Богові, свої вчинки звіряв із учинками Ісуса Христа. Уважав, що всі його наукові відкриття – це відкриття від Бога.

1. Яким був Ісаак Ньютон змалку?
2. Як Ньютон у дитинстві читав Біблію?
3. Кому усесвітньо відомий учений завдячував своїми науковими відкриттями?
4. Чого вас навчила ця історія?

Привчайте себе бачити позитивні речі у своєму житті й бути вдячними Богові за все. Читайте Святе Письмо, застосовуйте Божі принципи й Заповіді. Намагайтеся ділитися своїми відкриттями з батьками, рідними та друзями. Поміркуйте, чого найбільше очікує від вас Ісус Христос, і робіть це.

Життєва історія

— Прочитайте про рятівну силу Божого Слова.

Розповідь капелана

Деякі люди вважають, що Ісус Христос жив давно й тоді творив багато чудес, а зараз такого не може бути, бо Його немає. Ось сучасна історія про те, як Ісус Христос-Спаситель оберігає життя українських воїнів у наші часи.

Волонтер-капелан розповів воїну ЗСУ, що Ісус Христос як Бог, Усевідець і Скрізь Присутній, оберігає людей на війні, рятує від загибелі, та подарував захиснику Новий Завіт.

Солдат поклав Євангеліє в нагрудну кишеню. Несподівана куля снайпера влучила в захисника. На щастя, він залишився живий. Здивуванню капелана й воїна не було меж, коли вони виявили, що куля зупинила смертельний лет в книзі Нового Завіту й не досягла серця.

- Як Новий Завіт урятував життя воїна?

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

Робота в групах

1. Перейдіть за QR-кодами або покликаннями, прочитайте біблійні тексти та проаналізуйте їх. Випишіть окремо риси Божественної та людської природи Ісуса Христа, про які писали євангелісти.

Мт. 14:22-33: https://tsinnosti.com/grade5_lesson5_1_1

Лк. 5:1-10: https://tsinnosti.com/grade5_lesson5_1_2

Лк. 5:17-26: https://tsinnosti.com/grade5_lesson5_1_3

Лк. 7:11-1: https://tsinnosti.com/grade5_lesson5_1_4

Мт. 14:22-33

Лк. 5:1-10

Лк. 5:17-26

Лк. 7:11-1

2. Проаналізуйте біблійні цитати. Визначте, до опису якої природи Ісуса Христа (Божественної, людської чи двох одразу) належать наведені приклади. Порівняйте результати роботи в групах.

- А** «Бо Дитя народилося нам... і кликнуть ім'я Йому: ... Бог сильний...» (Іс. 9:5);
- Б** «...від ізраїльтян тілом Христос, що Він над усіма Бог...» (Рим. 9:5);
- В** «Ось діва... Сина породить... і назвеш ім'я Йому: Еммануїл» (Іс. 7:14);
- Г** «І знялася ось буря велика, а хвилі вливалися в човен, аж човен водою вже був переповнився! А Він спав на кормі на подушці...» (Мт. 4:37,38).

Дискусійне завдання

3. Поміркуйте і обговоріть, чому, маючи Божественну силу, Ісус Христос страждав.

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson5_2
2. Підготуйте один із проєктів:
 - ▶ «Як Боголюдська природа Ісуса Христа допомогла Йому врятувати учнів під час бурі на морі?»;
 - ▶ «Як проявилася Боголюдська природа Ісуса Христа під час рятування апостола Петра?»;
 - ▶ «Як проявилася Боголюдська природа Ісуса Христа під час годування людей п'ятьма хлібами?»;
 - ▶ «Як християни рятували людей, допомагали їм у скрутні часи, насамперед під час воєнних дій?» (дослідіть питання, користуючись публікаціями у ЗМІ).
3. Підготуйте презентацію: «Боголюдська природа Ісуса Христа в світовому живописі».
4. Перейдіть за QR-кодом або покликанням. Зіграйте в інтерактивну гру «Ісус Христос – Бог і Людина»:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson5_3

- Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте над його змістом:
Хто такий «Син Людський»?
Яка була мета Його приходу на землю?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Про приготування Ісуса Христа до служіння.
- Про Христове служіння учням.
- Як Ісус Христос служив Отцеві Небесному та людям.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Служіння Богові** – послух Богу, виконання Заповіді любові до Бога та Його волі.
- **Служіння людям** – виконання Заповіді любові до ближнього, допомога йому.
- **Примирення** – досягнення злагоди, одностайності.

Пізнавальний текст

- Прочитайте тексти про служіння Ісуса Христа і поміркуйте над їхнім змістом.

1. Христос – Спаситель

На фото зображено усевітньо відому статую «Христос-Спаситель» у місті Ріо-де-Жанейро в Бразилії. Широко розкинуті руки Христа символізують любов до всіх і до кожного зокрема. Ісус наче промовляє: «Прийдіть до Мене всі струждені й обтяжені – і Я заспокою вас». Щоб заспокоїти людину, потрібно поговорити з нею, приділити їй час, порадити, допомогти... Чи це не є одним із виявів служіння? Служіння може бути духовним і фізичним. Можна перев'язати тілесну рану, а можна загоїти рану в душі.

Саме так чинив Ісус Христос, звершуючи Своє служіння з великою любов'ю. Головним і особливим було Його служіння примирення. Кого і з ким примиряв Ісус Христос?

«Христос-Спаситель». Статуя Ісуса Христа в Ріо-де-Жанейро, Бразилія. 1926–1931

Від моменту непослуху Адама і Єви через гріх людство віддалилося від Бога.

Лише служіння Ісуса все змінило.

Отець Небесний послав на землю Свого Сина для того, щоб Той добровільно виконав Своє служіння. Воно було нелегким, потребувало особливої жертви – жертви власним життям. Саме діяння Ісуса через розп'яття на хресті стало відплатою за гріхи всіх людей, які жили, живуть та будуть жити. В цьому полягало **служіння примирення**.

Віра в подвиг Ісуса Христа разом із покаєнням та добродійним життям дає змогу кожному примиритися з Богом. Як хвора людина повинна сама прийняти ліки для оздоровлення, так кожен із нас має плекати власну віру в жертву Христову й творити добрі справи.

Служіння Ісуса Христа розпочалося, коли Йому виповнилось 30 років. Він вирушив на Йордан, щоб прийняти хрещення від пророка Івана Хрестителя як символ початку

*П'єро делла Франческа.
Хрещення Христа.
Близько 1458–1450*

Його земного служіння й виконання волі Небесного Батька. Коли Ісус, охрестившись, виходив із Йордану, розкрилось Небо і Дух Божий у вигляді голуба спустився на Нього. У цей час пролунав голос Отця: «Це Син Мій Улюблений, що Його Я вподобав. Його слухайтеся!».

Ісус Христос не раз нагадував, що Його мета – вчиняти волю Небесного Батька, служити Богові й людям. Спаситель дав усім приклад молитовного спілкування з Отцем Небесним, що є великою допомогою в житті. Він звертався до Всевишнього щодня і щоночі й відчував Його підтримку. Одного разу учні попросили Вчителя: «Навчи нас молитися!». У відповідь почули молитву, яку ми називаємо «Отче наш».

1. Що таке примирення?
2. Кого і з ким примирив Ісус Христос?
3. До кого Христос виявляв послух?
4. Що відбулося під час хрещення Ісуса на річці Йордан?
5. До кого звертався Ісус Христос за підтримкою під час Свого служіння?
6. Як ви вважаєте, чи кожній людині в житті потрібна молитва?

2. Бачити потреби інших людей

П'ятикласниця Оксанка дуже любила свого батька і, щоб зробити татові приємність, часто чистила його взуття. Одного разу вона замислилась: «А хто Ісусові Христу чистив взуття?». Із цим запитанням звернулась до тата. Той задумався: «Ніхто... У ті часи в Юдеї було правило: якщо приходили гості, то слуга виходив їм назустріч, щоб злити воду на їхні ноги, омити від пилуки».

Перед святом Пасхи Христос із учнями прийшли в один дім, але ані слуга, ані господар не вийшли їм назустріч. Під час вечері Ісус почав виконувати роботу слуги – мити ноги учням. Учні були здивовані, але Христос пояснив, що з великою любов'ю виконує цю роботу й радить їм робити те саме – служити: бачити потреби інших людей, навіть найменші, і допомагати їм».

Якопо Тінторетто. Христос омиває ноги учням. 1548–1549

7. Чому учні здивувалися вчинку Ісуса?

8. Якою порадою Ісуса Христа учням ви можете скористатися?

Біблійна історія

■ Прочитайте євангельську історію та поміркуйте над її змістом.

Нагодування п'яти тисяч людей п'ятьма хлібами та воскресіння дівчинки

(Ів. 6:2-15; Мт. 14:14-21; Мр. 6:34-44;
Лк. 9:11-17, 8:41,42,49-56)

Одного разу більше ніж п'ять тисяч людей прийшли до Ісуса в пустельне місце, щоб почути науку про Боже Царство. Учитель цілий день навчав.

Почало вечоріти. Людей варто було відпустити, але, щоб вони не ослабли в дорозі, то мали поїсти. «А де взяти їжі на таку кількість людей?» – стривожилися учні. Тут до них підійшов хлопчик і запропонував свої п'ять ячмінних хлібів і дві рибки. Учні не знали, як Христос відреагує на це. А Він узяв з рук хлопчика їжу, подякував за неї Богові й почав ламати на шматки. Учні допомагали, роздаючи хліб. Усі їли й наситились. «Позбирайте те, що залишилося», – промовив Ісус. Коли учні зібрали залишки,

виявилось 12 кошиків. А на початку було лише п'ять хлібів і дві риби... Люди зрозуміли: сталося диво! «Це справді той Пророк, на якого ми чекали!» – гомоніли вони. Чутка про те, як Христос послужив тисячам голодних людей, швидко облетіла всю країну.

*Джованні
Ланфранко. Диво з
хлібами і рибами.
1620–1623*

А ось як Ісус Христос послужив Яіру, що жив у Капернаумі. Чоловік благав Ісуса вилікувати його доньку, яка була при смерті. Поки вони йшли до будинку, дитина померла. Ісус промовив Яіру: «Не лякайся – лише віруй!» Він разом з Петром, Іваном і Яковом увійшов у дім. Там були родичі та слуги. Усі плакали. Ісус дозволив залишитись тільки батькам та своїм учням. Підійшов до ліжка, на якому лежала дівчинка, узяв її за руку й промовив: «Дівчинко, кажу тобі – устань!». І сталося чудо: дівчинка ожила! Ісус звелів принести їжу, і дитина з'їла все, що їй дали. Батьки раділи й дякували Христові! А всі, хто бачив це чудо, дивувалися. І знову чутка про те, як Христос послужив Яіру, воскресивши його дочку, облетіла всю країну.

Христові! А всі, хто бачив це чудо, дивувалися. І знову чутка про те, як Христос послужив Яіру, воскресивши його дочку, облетіла всю країну.

*Йоганн Фрідріх Овербек.
Христос воскрешає доньку
Яіра. 1815*

1. Чого навчав Христос п'ять тисяч людей?
2. Як учні Ісуса Христа задовольнили потребу людей у їжі? Хто їм у цьому допоміг?
3. Розгляньте репродукцію картини Джованні Ланфранко «Диво з хлібами і рибами» (с. 90). Який епізод із прочитаної вами історії відтворено? Наведіть цитату. Які емоції відчувають люди, і як їх підкреслює художник?
4. Коли люди зрозуміли, що сталося диво?
5. Як Ісус Христос послужив Яіру, батьку дівчинки?
6. Чому Христос зробив диво примноження їжі та повернув дівчинку до життя?

Ісус Христос – Бог, і ніхто не може вчинити того, що може зробити Він. Але часто для дива Він використовує те, що даємо Йому ми.

Коли вам потрібна буде допомога, довіртеся Господу Ісусу Христу.

Гордість України

■ Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Життя і служіння Григорія Сковороди

У Києві, на Контрактовій площі, є незвичайний пам'ятник – мандрівник у свитці, взутий у селянські постолі, з полотняною торбиною, притиснутою до грудей.

Запропонований скульптором І. Кавалерідзе перший проєкт пам'ятника відхилило партійне керівництво Радянського Союзу. Згідно із початковим задумом автора, Сковорода був босим, із хрестиком на шиї і з Біблією під пахвою. Тож довелося вносити зміни: прибрали хрестик, на ногах з'явилися постолі, а замість Біблії – торбинка.

Хто ця незвичайна людина? Це український поет і філософ **Григорій Сковорода (1722–1794)**. У дванадцятирічному віці жага до знань привела обдарованого юнака до Києво-Могилянської академії, яку він успішно закінчив. Знав латину, грецьку, німецьку та єврейську мови. Був виклада-

чем у Переяславській семінарії. Маючи знання, ерудицію, багатогранний талант, Сковорода відмовився від почесних пропозицій викладати в університетах Європи й вирішив служити простому люду. Чому він це зробив? Бо відчув у своєму серці велику любов до Бога й до свого народу. Тому зібрав у торбину необхідні речі, Біблію, сопілку й помандрував віддаленими селами України. Він розмовляв із людьми про Бога, віру, відкривав їм таємниці Слова Божого. Обравши такий спосіб життя, філософ уважав себе щасливою людиною, бо мав змогу служити Богові й людям.

Погляди Григорія Сковороди, його поезія та служіння вплинули на багатьох людей в Україні. Його шанували й любили, а пісні передавали з вуст у вуста:

*Все мине, залишається лише любов,
Все мине, та не Бог, не любов.*

Слово Сковороди змушувало багатьох задумуватися про цінності цього світу, сенс життя, волю Божу для себе. Григорій Сковорода навчав, що в природі – краса, гармонія, а в суспільстві – несправедливість, і тому важливо кожному змінити себе самого: «Пізнавай себе, а пізнавши – удосконалюй. Велиння природи – це веління Бога в людині. Пізнання природи – це пізнання Бога».

Народ України пам'ятає мудреця-філософа Григорія Сковороду. Його духовний внесок у культуру нашої країни неоціненний!

*Пам'ятник Григорію Сковороді.
Скульптор Іван Кавалерідзе. Київ. 1976*

1. Як Григорій Сковорода служив людям?
2. Що стало поштовхом до такого служіння?
3. Сформулюйте настанови Григорія Сковороди.

Повчальна історія

— Прочитайте оповідання і поміркуйте над його змістом.

Майже чарівна розмова

Це було теплого сонячного дня. Все навкруги раділо весні. Квітнули сади, щебетали пташки. У блакитному небі летів журавлиний ключ. Десь весело дзюрчав весняний струмок.

А під високою тополею на вулиці стояв маленький хлопчик і плакав. Він не бачив, як квітнуть сади.

Він не чув, як щебечуть пташки. Небо здавалось йому не блакитним, а чорним. Журавлиний ключ здався хлопчикові зразком сльозин.

Люди йшли повз маленького хлопчика й не помічали, що він плаче.

Один дідусь побачив хлопчика, підійшов до нього, поклав йому руку на голову. Він довго щось хлопчикові говорив, про щось його розпитував. Хлопчик крізь сльози щось розповідав дідусеві.

Так вони розмовляли з годину. І от хлопчик усміхнувся. Він побачив, як навкруги квітнуть сади.

Він почув, як весело щебечуть пташки. У блакитному небі перед ним затремтів журавлиний ключ, і хлопчик подумав: а зараз весна!

Як то мило та гарно, коли хто осушить сльози на очах іншої людини й пробудить у неї усмішку.

Василь Сухомлинський

1. Яким бачив світ маленький хлопчик? Чому?
2. Чи можна вважати поведінку людей, що проходили повз хлопчика, виявом байдужості?
3. Кому і як вдалося заспокоїти дитину?
4. Сформулюйте головну думку оповідання.

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

Робота в групах

1. Ознайомтеся з євангельськими текстами. Про які види служіння йдеться в наведених текстах? Знайдіть у цих уривках такі слова: «гріхи», «покаяння», «спастися», «спасіння», «прощаються гріхи». Поясніть їх.

Мт. 9:9-13

Мр. 2:3-7

Лк. 7:37-39, 44-48

Лк. 19:2-10

https://tsinnosti.com/grade5_lesson6_1_1

https://tsinnosti.com/grade5_lesson6_1_2

https://tsinnosti.com/grade5_lesson6_1_3

https://tsinnosti.com/grade5_lesson6_1_4

Дискусійні завдання

2. Поміркуйте та обговоріть:
 - ▶ Як ви вважаєте, чи є різниця між служінням і прислужуванням?
 - ▶ Чи є служіння чимось принизливим?
3. Поясніть свій вибір. До кого ви насамперед звернетесь по допомогу, щоб виконати дуже складне і відповідальне завдання:
 - до Бога в молитві;
 - до батьків;
 - до класного керівника або іншого вчителя;
 - до друзів.

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

Я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson6_2
2. Напишіть мінітвір (7–10 речень) про життя й служіння Григорія Сковороди.
3. Підготуйте проект «Служи з любов'ю!».
Мета: допомога тим, хто її потребує, зокрема дітям-сиротам, літнім людям, тимчасово переміщеним особам, пораненим, воїнам ЗСУ та іншим.
4. Разом із дорослими (батьками, вчителями) долучіться до роботи волонтерського центру.
5. Візьміть інтерв'ю у своїх близьких і знайомих: «Яка Ваша улюблена євангельська історія про служіння Ісуса Христа? Чому саме вона?».
6. Підготуйте одне з повідомлень:
 - ▶ «Мое служіння людям: якими добрими справами я можу допомогти»;
 - ▶ «Які особливості служіння людей у часи війни?».

УЧНІ ІСУСА ХРИСТА

- Уважно розгляньте хмаринку слів і дайте відповіді на запитання:
- Чи всі слова хмаринки вам відомі?
- Висловіть припущення, про що йтиметься на уроці.

«Я вже більше не буду рабами вас звати, бо не відає раб, що пан його чинить. А вас назвав друзями Я, бо Я вам об'явив усе те, що почув від Мого Отця»

(Ів. 15:15).

«Учень не більший за вчителя; але, удосконалившись, кожен буде, як учитель його»

(Лк. 6:40).

Див. також: Лк. 6:13-16

- Прочитайте **золоті вірші** Біблії.
Як вони пов'язані з темою уроку?
Чим відрізняється, за змістом золотого вірша, раб від друга?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Як Ісус Христос обирав учнів.
- З якою метою Господь збирав учнів.
- Якими були стосунки між учнями спочатку.
- Що робили учні Ісуса, відвідуючи різні місця.
- Яку Заповідь дав Учитель своїм учням задля збереження дружби між ними.
- Жінки – послідовниці Ісуса Христа.
- Про честь і гідність у відносинах Учителя та учнів.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Учитель** – той, хто навчає інших, передає знання.
- **Учень** – той, хто отримує нові знання; послідовник певного вчення.
- **Апостоли** – учні й послідовники Ісуса Христа, покликані поширювати Його вчення.
- **Друг** – особа, пов'язана з ким-небудь дружбою, довір'ям, відданістю.
- **Раб** – людина, що перебуває в повній власності свого володаря.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Дванадцять апостолів Ісуса Христа

Відомо, що Ісус Христос мав багато учнів. Та серед них були найближчі, що постійно були з Ним. Їх називали 12 апостолів Христа: Андрій та Симон-Петро, Яків та Іван, Пилип, Вартоломій (Бартоломій, Натанаїл), Матвій (Матей), Хома, Яків (Алтеїв син), Симон Кананіт (Зилот), Тадей (Юда Яків син), Юда Іскаріот. Зазвичай їх називають у тій послідовності, як їх прикликав Учитель.

У житті ці люди мали різні професії та становище в суспільстві. Відомо, що Симон-Петро, Андрій, Хома, Яків та Іван були рибалками; Матвій – митником, тобто збирав податки; Симон Кананіт, за однією з версій, був повстанцем. Про інших апостолів до зустрічі з Ісусом Христом невідомо.

Характери учні Ісуса Христа також мали різні. Як і всі люди, вони піддавалися спокусі гріха. Юда навіть зрадив Учителя за тридцять срібних монет. Апостол Петро після арешту Сина Божого тричі зрікся Його. А апостол Хома не вірив у Воскресіння Христа доти, доки не побачив Його рани на власні очі.

Спочатку стосунки між апостолами були непростими. Добрі й щирі, вони інколи сварилися та змагалися між собою, як звичайні люди. Поступово апостоли набиралися мудрості від Ісуса Христа і згодом стали справжніми друзями, в тяжкі часи підтримували один одного.

«Ви друзі Мої, якщо чините все, що Я вам заповідую... Це Я вам заповідую, щоб любили один одного ви!» – така була головна настанова Вчителя Своїм учням.

Упродовж трьох років Христові апостоли переймали Його науку. Вони всюди ходили з Ним, слухали Його проповіді перед народом, були свідками Його непростих розмов із книжниками й фарисеями, бачили здійснені Ним чудеса. Згодом Ісус Христос доручив учням проповідувати Царство Боже: «Тож ідіть і навчіть усі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа».

Артус Вольфорт. Святий Андрій. Між 1596 та 1641

Пітер Пауль Рубенс. Апостол Петро. Близько 1610–1612

Рембрандт ван Рейн. Святий Яків Старший. 1661

Пітер Пауль Рубенс. Святий Іван Євангеліст. Близько 1611

Пітер Пауль Рубенс. Святий Филип. Близько 1611

Ель Греко. Апостол Вартоломій (Натанайл). 1610–1614

Франс Галс Старший. Святий Матвій. Близько 1625

Дієго Веласкес. Святий Хома. 1619–1620

Пітер Пауль Рубенс. Апостол Яків Молодший. Близько 1612

Пітер Пауль Рубенс. Святий Симон Зілот. 1611–1612

Ель Греко. Святий Юда Тадей. Близько 1590

Джеймс Тіссо. Юда Іскаріот. Між 1886 та 1894

1. Знайдіть у тексті слова, які збігаються з тими, що в хмаринці.
2. Кого називали апостолами і скільки їх було?
3. Які професії мали учні Христа?
4. Схарактеризуйте стосунки між апостолами. Як вони змінилися під впливом учення Ісуса Христа?
5. Яку Заповідь дав Ісус Христос Своїм учням задля збереження дружби між ними?
6. Яке доручення дістали учні від Свого Вчителя?
7. Розгляньте репродукції картин відомих митців із зображеннями апостолів (с. 99). Відшукайте в мережі «Інтернет» інформацію про одного з них і розкажіть своїм однокласникам та однокласницям.

Біблійна історія

Прочитайте історію з Євангелія та розкажіть, хто були перші учні Ісуса Христа.

Перші учні Ісусові (Ів. 1:35–50)

Ще до того, як Івана Хрестителя взяли під варту, він указав двом своїм учням на Ісуса: «Ось Агнець Божий», – і вони вирішили піти за Ним.

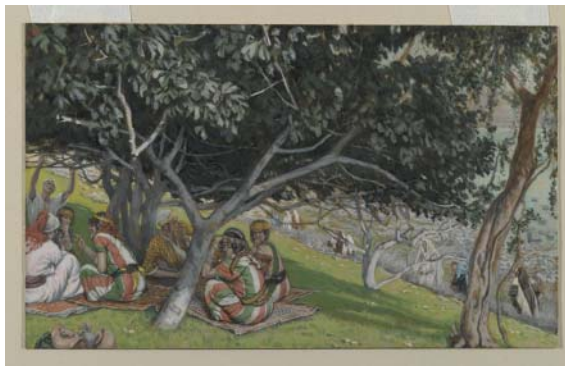
Цілий день учні були з Ісусом, після чого один із них, Андрій, пішов до свого брата Симона й сказав йому: «Ми знайшли Месію».

Андрій привів брата до Ісуса, й Ісус, поглянувши на того, промовив: «Ти – Симон, син Йони. І зватимуть тебе Петро – “скеля”».

Наступного дня Ісус зібрався йти до Галилеї. Він хотів узяти із собою ще й Пилипа, що мешкав в одному місті з Андрієм і Петром.

А Пилип вирішив привести до Ісуса ще одного краянину – Натанаїла. Пилип сказав Натанаїлові, який саме сидів під смоковницею: «Ми зустріли Того, про Кого писав у Законі Мойсей і про Кого мовили пророки, – Ісуса, сина Йосипа з Назарета». Натанаїл не повірив: «Хіба з такого міста, як Назарет, може бути щось добре?». Тоді Пилип сказав: «Ходімо – побачиш сам».

*Джеймс Тіссо. Натанаїл
під смоковницею. 1886–1894*

Натомість Ісус, подивившись на Натанаїла, що йшов до Нього, мовив: «Ось справжній ізраїльтянин, у якому немає підступу». Натанаїл здивувався: «Звідки Ти мене знаєш?».

«Ще перед тим, як Пилип покликав тебе, Я бачив тебе, – сказав Ісус. – Ти сидів під смоковницею».

«Учителю! – вигукнув вражений Натанаїл. – Ти – Син Божий, Цар Ізраїля!»

Ісус зауважив йому: «Ти повірив Мені лише тому, що Я згадав про смоковницю. Але ти побачиш набагато більше».

1. Хто здійснював вибір: учні чи Вчитель Ісус Христос?
2. На які риси характеру звертав увагу Ісус Христос, вибираючи учнів?
3. На що звертали увагу учні, роблячи свій вибір іти за Ісусом Христом?

Пізнавальний текст

■ Прочитайте текст і поміркуюте над його змістом.

Жінки – послідовниці Ісуса Христа

Серед учнів і послідовників Ісуса Христа були не лише чоловіки, а й жінки, яких Він урятував від злих духів та хвороб: Марія Магдалина, з якої вийшло сім демонів, Іванна, Сусанна та багато інших.

Саме жінці, яка знала, що має прийти Месія, відкрився Ісус Христос: «Це Я, що розмовляю з тобою...».

Жінки також першими дізналися про Воскресіння Христове й побачили Його воскреслим. «Аж ось Ісус зустрів їх і каже: “Радуйтеся!”. Ті підійшли й кинулися йому в ноги та вклонилися. Тоді Ісус сказав їм: “Не бійтесь! Ідіть і спові-

стіть моїх братів, щоб ішли назад у Галилею: там мене побачать”».

Після смерті Спасителя Марія Магдалина вирушила до Ефесу разом із Дівою Марією та Іваном Богословом, де допомагала йому в написанні Євангелія. Уважають, що Марія Магдалина проповідувала в Римі: «Вітайте Марію, що багато для вас трудилася».

*П'єро ді Козимо. Марія Магдалина.
Близько 1500–1510*

1. Знайдіть у тексті слова, які свідчать про рівне ставлення Ісуса Христа до чоловіків і до жінок.
2. Які дії Ісуса Христа вказують на важливість ролі жінок у поширенні Його вчення?
3. Розгляньте репродукцію картини П'єро ді Козимо «Марія Магдалина» й поділіться своїми враженнями. Які деталі привернули вашу увагу? Як вони характеризують героїню?

Життєва історія

■ Прочитайте про життя перших християн.

Свята Катерина – Христова наречена

Життя мучениці Катерини припало на кінець III – початок IV століть, період найтяжчих гонінь на християн за часів імператора Максиміліана. Катерина була дочкою грецького царя з Олександрії. Здібна та допитлива, вона вивчала філософію, ораторське мистецтво, риторику, лікарську справу, знала чимало мов. За прикладом матері стала прихильницею християнського віровчення і сприяла його поширенню.

Коли ж настала пора видавати дівчину заміж, батьки звернулися за порадою до мудреця. Той сказав, що знає

*Карло Дольчі. Свята Катерина
читає книгу. XVII ст.*

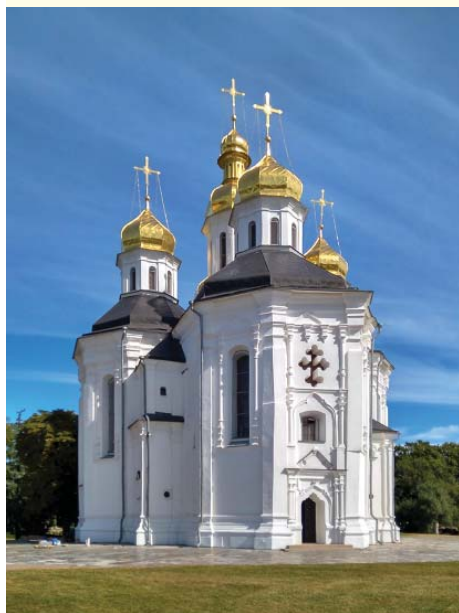
лише одного прекрасного юнака, який перевершує їхню дочку в усіх обдаруваннях, – це Ісус Христос. Одного разу вночі в чудесному видінні їй явився Сам Спаситель. Він подарував дівчині обручку, сказавши: «Із цього дня приймаю тебе у вічні наречені, не буде в тебе віднині жениха земного».

І коли одружитися з Катериною зажадав сам імператор, вона не зрадила своєму Небесному Нареченому, ще й навернула до християнства Максиміліанове оточення: імператрицю, улюбленого полководця з охоронцями, філософів.

Усі вони згодом прийняли мученицьку смерть за віру. Останньою стратили й саму Катерину.

В Україні ставлення до великомучениці Катерини завжди було особливим. Наші пращури вірили, що з народженням людини Бог неодмінно посилає їй і долю – добру чи лиху. Найчастіше до святої Катерини з молитвами зверталися, щоб вона подарувала щасливе подружнє життя.

*Храм великомучениці Катерини
в Чернігові. 1615*

1. Що вас вразило в історії про життя святої Катерини?
2. Розгляньте репродукцію картини Карло Дольчі «Свята Катерина читає книгу». Знайдіть у тексті слова, які ілюструють зображення Катерини.

Повчальна історія

— Прочитайте притчу й поміркуйте, про що в ній ідеться.

Притча про вдячність

Один учитель сказав учням намалювати те, за що вони хотіли б подякувати Богові. Учитель гадав, що в цих дітей – вихідців із бідних родин – насправді не так багато причин відчувати вдячність. Він був переконаний, що всі радше намалюють купи солодоців, столи, що вгинаються від наїдків. Малюнок, який подав Михайлик, вразив учителя: на ньому хлопчина зобразив руку.

Ніно Чакветадзе. Доц,
2012

Але чия це рука?

Клас зацікавився тим зображенням.

«Для мене це рука Бога, що дає нам хліб насущний», – висловилася одна дитина.

«Це рука селянина. Він годує курей», – сказала інша.

Поки діти ще малювали, учитель нахилився над партою Михайлика й спитав його, чия то рука.

«Це Ваша рука», – прошепотів хлопчина.

І тоді педагог пригадав, як щовчора брав Михайлика за руку, бо той був найменшенький, і проводжав до виходу. Учитель так само поведився і з іншими дітьми, але для Михайлика це мало справді велике значення.

Бруно Ферреро

Переклад Богдана Трояновського

1. Чого вчить притча про вчителя і учнів? Поясніть свою думку.
2. Як ви вважаєте, чому хлопчик зобразив саме руку? Що б зобразили ви?

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson7_1

Робота в групах

2. Сформулюйте п'ять правил християнської моралі щодо взаємодії / спілкування в класі.
3. Перейдіть за QR-кодом або покликанням. Укажіть послідовність приєднання апостолів до Ісуса Христа в інтерактивній грі «12 апостолів»:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson7_2
4. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Установіть відповідність між зображенням та іменем апостола:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson7_3

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...
У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Напишіть повідомлення: «Яких духовних і моральних змін ви хотіли б між друзями, членами сім'ї, іншими людьми? Чому?».
2. Підготуйте один із проєктів у зручній для вас формі (сторітелінг, комікс або презентація):
 - ▶ «Яким ви бачите сучасного вчителя?»;
 - ▶ «Жінки – послідовниці Ісуса Христа: минуле і сьогодення».
3. Перейдіть за QR-кодом або покликанням. Складіть пазл «Ісус Христос і апостоли»:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson7_4

ІСУС ХРИСТОС – ЛІКАР ДУШІ Й ТІЛА ЛЮДИНИ

— Погляньте на **хмаринку слів** і поміркуйте:

- Які слова розміщені на хмаринці, чи пов'язані вони з темою?
- Про що йтиметься на уроці?

«І обходив Ісус усі міста та оселі, навчаючи в їхніх синагогах, та Євангеліє Царства проповідуючи, і виліковуючи всяку недугу та неміч усяку»

(Мт. 9:35).

*«...і до Мене поклич у день неволі, –
Я тебе порятую, ти ж прославиш Мене!»*

(Пс. 49:15).

Див. також: Мт.10:46-52; Лк. 17:11-19,18:35-43

- Прочитайте **золоті вірші** Біблії і дайте відповіді на запитання:
Як пов'язані золоті вірші з темою уроку?
Чому Бог радить звертатися до Нього у важкі часи?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Чому до Ісуса зверталися «Лікарю».
- Які хвороби лікував Ісус.
- Якими були особливі умови одужання.
- Чому Ісуса називають Лікарем душі й тіла.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Спаситель** – Син і Посланець Божий, Який покликаний урятувати людство від гріха.
- **Віра** – визнання існування Бога; християнська чеснота; упевненість у чомусь, у здійсненні чого-небудь.
- **Вдячність** – усвідомлення людиною Божого покровительства, добрих учинків інших стосовно неї.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Прояв любові Спасителя

Ісус Христос здійснив багато чудес, які записані на сторінках Євангелій. Люди йшли до Господа, бо чули про Його дива. Чимало людей були хворими і сподівалися на допомогу Христа. Напевно, були й такі, хто просто хотів побачити, що Він може зробити. Дехто взагалі наполягав на здійсненні чудес як доказі того, що Ісус насправді є Сином Божим.

Є тісний взаємозв'язок між поняттями «оздоровлення», «віра», «спасіння». У чудотворних діях найважливішими є віра людини та любов Ісуса Христа. Господь оздоровлює фізично хворих. Однак Христос зцілює не тільки тіло, а й душу. Він звільняє людей від провини та докорів сумління, тобто прощає їм гріхи. Тому Ісус Христос є справжнім Лікарем-Спасителем.

Джеймс Тіссо. Зцілення розслабленого. 1886–1894

1. Про що свідчать чудеса Христові?
2. Чому багато людей ходили за Ісусом Христом?
3. Яке зцілення від Ісуса Христа отримує людина?
4. Коли ви звертаєтеся до Господа з молитвою? Наведіть приклади, що засвідчують силу вашої молитви.

■ Прочитайте про чудеса, вчинені Ісусом Христом у лікуванні людей.

Ісус Христос лікує душу й тіло людей (Мк. 10:46-52; Мт. 9:1-8; Лк. 17,11-19)

На одній із вулиць Єрихона сидів сліпий чоловік і просив милостиню. Тут, край дороги, він щодня сподівався, що перехожі покладуть якусь дрібну монету в його простягнуту руку. Одного разу чоловік почув ім'я Ісуса Христа. Сліпий вірив, що Ісус – обіцяний Богом Месія, справжній нащадок царя Давида. Напруживши всі свої сили, він став кричати:

– Ісусе, Сину Давидів! Яви милість до мене!

– Припини цей гамір! – накинулися на сліпого люди. Однак Ісус зупинився.

– Підведіть його сюди, – сказав Він. Кілька чоловіків підійшли до сліпого і, допомігши йому підвестися, повели до Ісуса.

– Що ти хочеш, щоб Я зробив тобі? – запитав у нього Ісус.

– Учителю, зроби, щоб я міг бачити, – попросив сліпий.

– Ти отримаєш те, що просиш, – відповів Ісус, – бо ти віриш у Мене, і Я допоможу тобі. Віра твоя спасла тебе!

Зцілений чоловік приєднався до людей, що оточували Ісуса Христа. Він радий був іти за своїм Царем хоч на край землі.

А також четверо друзів вирішили допомогти своєму товаришеві, який не міг ходити. Вони на ношах принесли розслабленого до будинку, у якому перебував Ісус, й опустили

Еташ Лесюер. Ісус оздоровляє сліпого з Єрихона. Близько 1645

його через отвір у даху. Коли Ісус побачив хворого чоловіка, то сказав: «Відпускаються тобі гріхи твої». Однак деякі почали міркувати: «Хто він такий, що гріхи відпускає?». Тоді Ісус, знаючи їхні думки, запитав:

– Що легше сказати: «Відпускаються твої гріхи чи візьми своє ложе й ходи?».

Тоді звернувся до хворого:

– Візьми своє ложе й ходи.

Розслаблений встав і пішов.

Ісус завжди допомагав безкорисливо, не чекаючи винагороди чи слів подяки. Але одного разу, коли Він оздоровив десяткох хворих на проказу, лише один із них повернувся до Ісуса й подякував Йому. Тоді Господь запитав: «Де ж дев'ять?»

Ісус Христос хоче, щоб ми навчилися дякувати Богові та людям. Бо дехто, отримуючи ласки від Усевишнього, сприймає це як належне й не дякує.

1. Чому сліпий чоловік почав кликати Ісуса Христа?
2. Яким було ставлення людей та Ісуса Христа до сліпого? Чому сталося диво прозріння недужого?
3. Розгляньте репродукцію картини Джеймса Тіссо «Зцілення розслабленого» (с. 108). Який епізод у біблійній історії вона ілюструє?
4. Що зробив Ісус перед тим, як оздоровити розслабленого?
5. Чому Ісус Христос звернув увагу на вміння дякувати Богові та людям?
6. Що є найважливішим для одужання?
7. Чи доводилося вам доглядати тих, хто захворів? Як ви це робили?

Гордість України

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Лука Войно-Ясенецький (Кримський) – єпископ і хірург

В історії християнської Церкви є неповторна особистість – святий Лука Войно-Ясенецький (1877–1961). Валентин Феліксович своїм життям довів єдність науки й релігії. Почавши свій шлях як простий сільський лікар на

Святитель Лука Войно-Ясенецький. 1923

Черкащині, він досягнув слави видатного хірурга та вченого. Результати операцій, що проводив Войно-Ясенецький, дивували: сліпі прозрівали, знерухомлені зводилися на ноги. Лікар від Бога не відмовляв у допомозі хворим і знедоленим. Не брав плату за лікування.

Ще більшої слави Лука Войно-Ясенецький зажив, проповідуючи Слово Боже як архієпископ Сімферопольський і Кримський. Його духовні повчання склали 12 томів. У 1947 році він завершив свій головний богословський твір «Дух, душа й тіло». Єпископ уважав, що людина спілкується з Богом у своєму серці.

За радянських часів, із посиленням гоніння на вірян, Луку Кримського карали багаторічними засланнями. Мученик за віру страждав фізично, а ще більше морально, бо не мав змоги повною мірою допомагати нужденним.

Святитель Лука є прикладом щирого служіння Господу та людям у духовному та світському житті.

1. У чому неповторність особистості святителя Луки Войно-Ясенецького?
2. Як розглядав Лука Кримський серце людини?
3. Чому святителя Луку вважають мучеником за віру?

Повчальна історія

■ Прочитайте тексти й поміркуйте над їхніми моральними уроками.

1. Сила Божого Слова

Ще трапилося під час героїчної оборони Маріуполя. Українські воїни, виконуючи бойове завдання, розмістилися в одній зі зруйнованих п'ятиповерхівок. Серед захисників був Олег – головний герой історії. Його увагу відразу

привернула пошматована книга, що лежала на підлозі. Це був Новий Завіт – старовинний, із потемнілими від пережитих століть сторінками. Попри безперервний обстріл, Олег кинувся збирати вирвані та зім'яті аркуші. Дбайливо впорядкувши понівечену Божу Книгу, сторінка за сторінкою почав читати Святе Слово й усім серцем молитися Господу.

А коли його підрозділу пощастило без втрат здійснити перехід до «Азовсталі», деякі побратими теж приєдналися до читання Нового Завіту. Усі бачили: після Олегових молитов Бог давав відповіді. Так, про дивовижний порятунок розповідали 12 оборонців, які повернулися неушкодженими з дводенного завдання: біля них за п'ять метрів упав ворожий снаряд і не розірвався. Виявилось, що саме в той час у заводських катакомбах Олег читав Євангеліє і звертався до Спасителя про порятунок товаришів. Водночас він, як лікар, надавав допомогу багатьом пораненим. Захисники «Азовсталі», усвідомлюючи силу Божого Слова, також почали читати Євангеліє. Оточені дуже потерпали від бомбардувань. Олег від отриманих контузій не міг рухатися, майже втратив зір.

А потім був полон. Проте Олег не втрачав віри в Бога й

*Святе Письмо Олега Тислюка.
Фото: АрміяINFORM*

далі молився. Окупанти двічі відбирали в нього Новий Завіт, але повертали. За місяць відбувся обмін поранених і хворих. Олег вийшов із полону зі своєю святинею – Новим Завітом із Маріуполя! Ця безсмертна Книга пройшла з ним крізь усі випробування, даючи сили й надію.

Оксана Павлова

1. Що найбільше вразило вас у цій історії?
2. Яке значення для оборонців Маріуполя мав Новий Завіт, знайдений воїном Олегом?
3. Чи можна стверджувати, що Олег, як послідовник Ісуса Христа, був лікарем душі й тіла людей в «Азовсталі»?
4. Наведіть приклади зцілення членів вашої родини, близьких або знайомих.

2. Кожен вирішує сам

— Мамо, чому я мушу вірити в Бога? Хочу бути, як усі! – сказав Максимко, повернувшись зі школи.

– Що трапилось?! – запитала мама.

– З мене всі сміються, коли я згадую про Бога. Мені від цього хочеться плакати. Я не піду більше до школи!

– Вірити чи не вірити в Бога – кожен вирішує сам. Спершу вислухай мене, а потім вибирай.

Максимко кивнув і сів поруч із мамою.

– Синку, коли тобі було лише сім місяців, ти тяжко захворів. Ми з татом багато плакали, дуже боялися, щоб ти не помер. Лікарі докладати всіх зусиль, але жодні ліки не діяли. Я була в розпачі. Сили твої танули.

Одного разу вночі, коли тобі було зовсім зле, я стала на коліна, як колись вчила моя старенька бабуся, і почала благодати:

– Господи, якщо Ти є, зціли мого сина! Я цього ніколи не забуду!

Я довго плакала, стоячи на колінах. Згадувала своє дитинство, бабуся, її розповіді про Христа, прості молитви і відчувала, що в серце вливається спокій. Після моєї щирої молитви тобі покращало. Твій лікар повірив у Бога. А через деякий час нас виписали додому. Це був найпрекрасніший момент нашого життя! Усім і всюди розповідали про диво Господнє. Відтоді ми вірні Спасителю. Ось так, синку!

Людська думка важлива, але ще важливіше пам'ятати: Христос повсякчасно думає про тебе. Тепер вирішуй: вірити тобі чи ні.

У Максимка на очах були сльози... Хлопчик прошепотів:

– Ісусе! Пробач, будь ласка! Я не знав, що Ти так багато зробив для мене. Дякую Тобі. Я завжди хочу бути з Тобою!

Ганна Самолук

5. З яким запитанням Максимко звернувся до мами й чому?
6. Про що дізнався хлопчик зі спогадів мами?
7. Якою наукою своєї старенької бабусі скористалася мама в скрутну хвилину?
8. Від Кого мама з татом дістали допомогу і як це змінило їхнє життя?
9. Як вплинула на Максимка мамина розповідь? Чому на очах у хлопчика з'явилися сльози?
10. До Кого звернув свої слова Максимко? Поясніть, як ви їх зрозуміли.

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson8

Робота в парах

2. Проаналізуйте наведені думки щодо Божої допомоги в одужанні.
З якими з них ви погоджуєтеся, а з якими – ні. Поясніть, чому.

Один каже: «Я вважаю, що це для когось іншого, а не для мене. Адже події, викладені у Святому Письмі, далекі від нашого життя. Вони описують історію давнього чужого народу. У той час не було пігулок, ефективних ліків, досвідчених лікарів».

Друга мовить: «Я хотіла б мати якийсь інший шлях до одужання. Скільки вірян також хворіють і не отримують швидку допомогу від Бога».

Третій вважає: «Я знаю, що лікарі у відповідальний момент, перед проведенням операції, звертаються з молитвою до Бога, адже в їхніх руках – життя та здоров'я людини. Така підтримка просто необхідна й лікарю, і хворому».

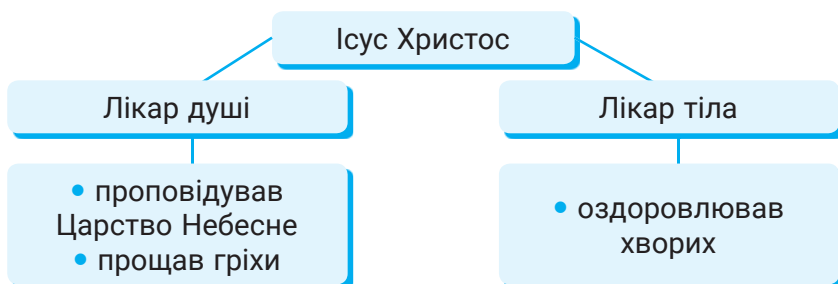
Четверта бідкається: «Я зневірилася, бо мій гріх занадто великий, Бог мені не простить. А також боюся, що подумают про мене друзі».

Від п'ятого чуємо: «Я буду дотримуватися Заповідей Божих повною мірою пізніше, але не зараз. Життя таке довге, і я ще встигну стати кращим».

Шоста заявляє: «Я переконана, що віра додає сили всім – і тим, хто хворіє, і тим, хто лікує».

Робота в групах

3. Проаналізуйте схему. Поміркуйте: чи існує взаємозв'язок між оздоровленням душі й тіла людини? Поясніть вашу думку.

4. Перевірте себе. Дайте відповіді на запитання.
- У чому виявлялося служіння Ісуса Христа як Лікаря?
 - Чому Ісус Христос прощав гріхи людям?
 - Хто отримував зцілення від Ісуса Христа?
 - Як можна отримати зцілення душі й тіла?
 - Чи всіх хворих лікував Христос?
 - Як ви вважаєте, аморальна поведінка може стати причиною хвороби?

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
 зрозумів / зрозуміла, що ...
 навчився / навчилась ...
 і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...
 У своєму житті я використаю ...
 Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Візьміть інтерв'ю у друзів, рідних, знайомих: «Чи знаєте ви лікарів, які беруть до уваги і моральний, і фізичний стан людини?».
2. Підготуйте один із проектів:
 - ▶ «Чому лікування душі та тіла одночасно є найбільш ефективним?»;
 - ▶ «Чому Ісус Христос звертав увагу на моральну поведінку перед лікуванням тіла?».
3. Якою має бути молитва про зцілення? Як би ви звернулися до Бога? Помоліться з душевною теплотою і старанністю за здоров'я своїх близьких та одужання тих, хто хворіє.

ІСУС ХРИСТОС – ВЕЛИКИЙ УЧИТЕЛЬ

- Погляньте на **хмаринку слів** і поміркуйте:
 - Якою є форма хмаринки слів? Чому саме така?
 - Які слова розміщені на хмаринці, чи узгоджені вони з темою уроку?
 - Висловіть припущення, про що йтиметься на уроці?

*«Учителю, ми знаємо,
що Ти Учитель,
Який прийшов від Бога»
(Ів. 14:6).*

- Прочитайте **золотий вірш** Біблії.
Як пов'язані золотий вірш і тема уроку?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Чому Ісуса Христа називають Великим Учителем.
- Як Ісус навчав людей.
- Що є основою вчення Ісуса Христа.
- Чому Його повчання завжди актуальні.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Учитель у Біблії** – Сам Ісус Христос, Який є прикладом для учнів.
- **Послідовники** – ті, хто наслідують, ідуть за чийось прикладом.
- **Учення** – система поглядів.
- **Проповідь** – промова повчального змісту на релігійну тему.
- **Повчання** – порада, настанова, дороговказ.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

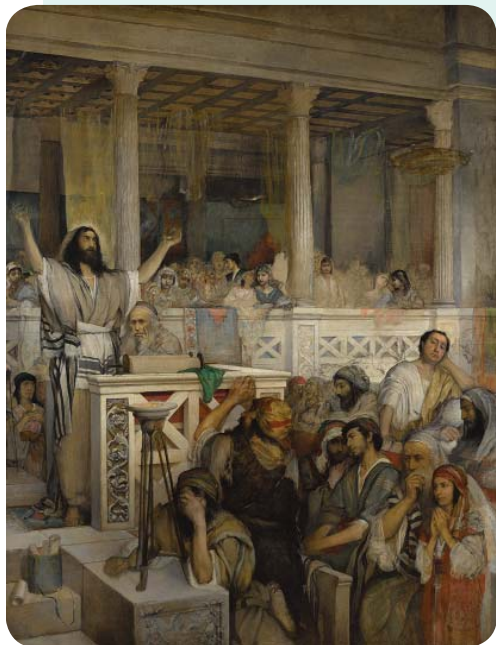
Чому Ісус Христос – Великий Учитель людства

Чи доводилося вам заблукати в лісі або незнайомій місцевості? На жаль, так буває. Так само можна втратити орієнтир і в пізнанні світу. Щоб не розгубитися в цьому складному житті, християни покладають надії на те вчення, яке приніс на Землю Син Божий – Ісус Христос.

Понад дві тисячі років тому народився Спаситель, та навіть сьогодні Його вважають Найкращим Учителем. Ісус Христос ходив серед людей, навчав їх на березі моря та в човні, у них удома та на дорозі. Він давав їм приклад, як чинити в різних життєвих ситуаціях. До приходу на землю Христос перебував із Богом на Небі, а після Свого втілення відкрив важливі істини людям. Найголовніші з них містяться в Біблії. Тому кожен, хто читає Святе Письмо, – немов чує Самого Спасителя і намагається втілити Його вчення у власному житті. Він стає справжнім послідовником / послідовницею Ісуса Христа.

Чому Ісуса Христа вважають Великим Учителем?

Його вчення спрямоване на Вічне. Воно зрозуміле, переконливе, тому що відповідає прагненням людського духу. Христос учив: у кожній людині є Бог. Його слово духовне й життєдайне, воно пробуджує сили душі і спрямовує їх до самовідданості та моральності. Він любив людей, хотів допомогти їм пізнати Бога. Велич

Маурицій Готліб. Вчення Христа в Капернаумі. 1878–1879

Ісуса Христа в тому, що Його діла завжди відповідали Його словам.

Христос радо спілкувався з дорослими, але ще прихильнішим був до дітей. Він розмовляв із ними і хотів зробити їх щасливими.

Отже, основою вчення Спасителя є Любов. Повчання Христові досконалі, всеохопні й завжди необхідні людям, бо вказують шлях до життя вічного. Тому Ісуса Христа називають Великим Учителем. Якщо ви хочете зробити людей щасливими, розповідайте їм про Бога.

1. Чому Ісуса Христа називають Великим Учителем?
2. Де саме Христос навчав?
3. Розгляньте репродукцію картини Мауриція Готліба «Вчення Христа в Капернаумі» (с. 118). Хто є слухачами Ісуса Христа? Як вони сприймають проповідь? Що на це вказує?
4. Що Його вирізняло з-поміж інших людей?
5. Чому дітям подобалося бути поруч з Ісусом Христом?
6. Доведіть, що Любов є основою вчення Спасителя.
7. Чого людина може навчитися в Ісуса Христа?

Біблійна історія

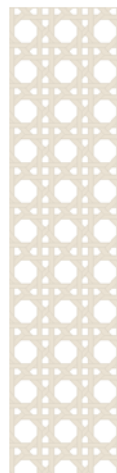
■ Прочитайте євангельську притчу й поміркуйте над її змістом.

Ісус Христос навчає на прикладі птахів та квітів (Мт. 6:25-33)

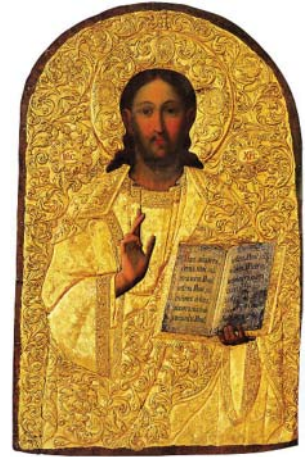
Господь розумів, що людина недосконала, буває дуже заклопотаною, тому Він постійно радив піклуватися про головне, не перейматися другорядним.

Одного разу Він сказав людям:

– Погляньте на птахів небесних: вони не сіють, не жнуть, не збирають у житниці; і Отець ваш Небесний годує їх. Хіба ж ви не набагато кращі за них? Та й хто з вас, турбуючись, може додати собі зросту хоч

*Христос Вседержитель. Київ, школа іконопису
Києво-Печерської лаври. Середина XVII ст.*

на один лікоть? І про одяг чого піклуєтесь? Подивіться на лілеї польові, як вони ростуть: не трудяться й не прядуть; кажу ж вам: що й Соломон у всій славі своїй не одягався так, як кожна з них; якщо ж траву польову, що сьогодні є, а завтра буде вкинута в піч, Бог так зодягає, то хіба не набагато краще зодягне вас, маловіри! Тож не турбуйтеся й не кажіть: що нам їсти? чи що пити? або: у що вдягтися? Бо всього цього язичники шукають; знає бо Отець ваш Небесний, що ви маєте потребу в усьому цьому. Шукайте ж спершу Царства Божого й правди Його, і все це додасться вам.

Отже, піклуйтеся, насамперед, **про пізнання Бога**. Нехай це піклування стане першочерговим у вашому житті.

Іван Марчук. Волошки

1. Про що, за порадою Ісуса Христа, має піклуватися людина?
2. Чому Господь звернув увагу на птахів небесних і польові лілеї?
3. Що вказує на важливість людини в очах Господніх?
4. Яку настанову дав Ісус Христос людям?
5. Поясніть вислів «шукати правди Його»?

Бог має стати головним у нашому житті. Якщо так буде, Господь подбає про те, щоб у нас було все необхідне, тільки треба щиро вірити цьому й довіряти Небесному Отцеві.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Випробування Івана Золотоустого

Ісус Христос за земного життя мав багато ворогів. Із людської точки зору Він був нещасливцем. Навіть найближчі учні зрадили Його. Але, попри це, Ісус ніколи не втрачав мужності й віри. Він у всьому покладався на допомогу Божу. Так треба жити кожному з нас.

Видатним послідовником Ісуса Христа у IV–V століттях був святий Іван Золотоустий. Коли римський імператор погрожував йому засланням, той відповів:

– Весь світ – будинок мого Отця, і ти не можеш мене вислати з нього.

Тоді розгніваний володар сказав, що може вбити святого.

– Ти не можеш зробити це, бо моє життя поховане з Христом у Бозі.

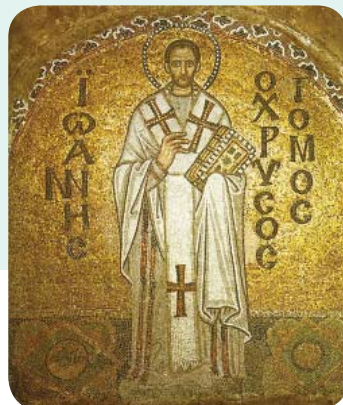
Потім імператор погрожував забрати все майно Івана Золотоустого. На це вірний слуга Божий сказав:

– Мій скарб на небесах, і там моє серце.

Імператор пообіцяв знищити всіх його друзів. А Іван Золотоустий відповів:

– Я маю Друга на небесах, із Яким ти не можеш мене розлучити.

Така сміливість характеризує тих, хто є вірними послідовниками Христа.

Іван Золотоустий. Мозаїка в соборі Святої Софії. Туреччина. IX ст.

1. Чому з людського погляду життя Ісуса Христа було невдалим?
2. Яке покарання загрожувало Івану Золотоустому і за що?
3. З Ким із друзів імператор не міг розлучити святого?
4. Які переваги має людина, котра своє життя пов'язує з Богом?

Гордість України

— Прочитайте тексти і зверніть увагу на цитати.

1. Біблія рідною мовою

Іван Огієнко (митрополит Іларіон) (1882–1972), відомий церковний діяч, учений і педагог – гордість української нації. Головною працею його життя став переклад Біблії українською літературною мовою.

*Іван Огієнко
(митрополит
Іларіон)*

Видатний педагог вважав, що спілкування з дітьми рідною мовою формує гідність та високі моральні якості. Він наголошував: «Рідна мова – то найголовніший наріжний камінь існування народу».

На думку І. Огієнка, родина відіграє дуже важливу роль у житті людини: «Чого батько й мати навчать у родині, з тим і у світ піде дитина». Особливого значення вчений надавав вихованню пісню. «Пісню утворив наш народ такою, як ніхто з інших народів... Наші пісні – це тихий рай». Вони впливають на формування гордості за свій народ.

1. Як ви розумієте висловлювання Івана Огієнка про рідну мову?
2. Чому педагог вважав родину найважливішим у житті?
3. Із чим порівнював українські пісні Іван Огієнко?

2. Коло дитячої любові

Софія Русова (1856–1940) – українська педагогиня, письменниця та громадська діячка. З юних літ вона цікавилася освітою і вихованням дітей. У п'ятнадцять років разом зі старшою сестрою Софія відкрила перший у Києві україномовний дитячий садок.

Надзвичайно корисною для школи є ідея Русової про поширення кола дитячої любові за допомогою виховання.

Спочатку природжена любов до матері поширюється на батька, потім на інших рідних – дідуся, бабуся, брата, сестру, далі на вчителя, товаришів по школі. Із розширенням кола любові у дитини формується почуття сердечної прихильності й поваги до свого народу, своєї нації, зрештою до всього людства.

За переконанням Софії Русової, всі народності, які проживають в Україні, мають знати її мову, літературу, географію, історію. Вона наголошувала: «Я все своє життя присвятила Україні».

*Софія Русова. Фото.
1893*

4. Про які переконання Софії Русової ви дізналися з цього тексту?

Життєва історія

■ Прочитайте про видатну педагогиню-християнку.

З вірою в дитину

Марія Монтессорі (1870–1952) – видатна італійська педагогиня, учена, гуманістка-християнка. М. Монтессорі вважала, що освіта відіграє важливу роль у досягненні миру в усьому світі. Вона переконувала, що «запобігання конфліктам – це робота політики; встановлення миру – це робота освіти». Педагогиня вимагала поваги до особистості дитини. Кожна дитина – це унікальна особистість, яка розвивається за своїми законами. А батьки і вчителі мають сприяти її духовному зростанню.

*Марія Монтессорі
за книжками.
Фото. 1913*

- Якого ставлення до особистості дитини вимагала Марія Монтессорі?

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Створіть асоціативний куш «Ісус Христос» у формі Сонця з променями.

Вільний мікрофон

2. Пригадайте історію «Ісус Христос навчає на прикладі птахів та квітів». Підготуйтеся до виступу та поділіться з однокласниками й однокласницями своїми думками.
 - ▶ Чому Бог у житті людини має посідати найважливіше місце?
 - ▶ Що Господь вважав головним, а що – другорядним у житті?
 - ▶ Чому треба вірити в турботу Бога, який піклується про нас?

Робота в групах

3. Створіть інтелект-карти «Видатні вчителі-християни».

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson9
2. Складіть сенкан або скрапбукінг на тему: «Ісус Христос – Учитель».
3. Напишіть повідомлення: «Які моральні риси притаманні Ісусу Христу-Учителю».
4. Підготуйте проєкт: «Видатні педагоги-християни України».
5. Застосуйте отримані знання на практиці:
 - ▶ Знайдіть у своєму оточенні тих, кого б ви хотіли зацікавити біблійними історіями. Поділіться досвідом, чи легко було навчати інших?
 - ▶ Відвідайте колишніх вчителів вашої школи. Розкажіть про Вчителя Ісуса Христа, поспілкуйтеся з ними про школу, допоможіть по господарству.

Розділ III

Любов і щастя в ученні Ісуса Христа

ЗАПОВІДІ ЛЮБОВІ

— Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповіді на запитання:

- Які слова розміщені на хмаринці? Чи пов'язані вони з темою уроку?
- Назви яких чеснот приховано на хмаринці?
- Висловте припущення, про що йтиметься на уроці.

«Люби Господа Бога Свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе»
(Лк. 10:27).

Див. також: 1 Кор. 13:4-7; Ів. 13:34;
Лк. 6:27, 22:36-39

— Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте, про що йдеться в ньому.

На уроці ви дізнаєтеся:

- Які дві головні Заповіді дав людям Ісус Христос.
- Що означає любити Бога й людей.
- Як виявляти любов до Бога, ближнього в повсякденному житті.
- Чому любов до ближнього є водночас любов'ю до Бога.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Любов** – одна з найвищих християнських чеснот, почуття глибокої сердечної прихильності.
- **Ближній** – кожна людина, якій треба допомагати і яку маємо любити.
- **Милосердя** – чеснота, внутрішня душевна потреба людини допомагати іншим.
- **Егоїзм** – надмірна любов до самого себе, нехтування любов'ю до Бога й до ближнього.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Любов породжує любов

Уміти любити – це складне завдання на шляху духовного самовдосконалення. Як маленька дитина вчиться ходити, так і нам треба вчитися любити рідних, близьких і навіть ворогів. Любов породжує любов. Ісус Христос вчить любити свого ближнього. Він говорить про практичне значення Заповідей Божих. Треба дотримуватися Заповідей та робити добрі справи, котрі є виявом любові до Бога і ближнього. «Не люби словом або язиком, а ділом та істиною», – мовиться в Євангелії від Івана. Справжня любов неодмінно розкривається через дії та вчинки. Чеснота любові охоплює любов до Бога, до ближнього, до себе, до навколишнього світу.

Ніно Чакветадзе. Різдво. 2012

1. Що породжує любов? Як ви це розумієте?
2. Поясніть вислів із Євангелія від Івана. Якими життєвими прикладами можна його підтвердити?
3. У чому виявляється чеснота любові?

Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводитья нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою; усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить. Ніколи любов не перестає! (1 Кор. 13:4-8)

Біблійна історія

■ Прочитайте розповідь з Євангелія і подумайте над її змістом.

Дві Заповіді любові (Мт. 7:35-40)

Дві тисячі років тому на землі жив Син Божий – Ісус Христос. Він ходив містами й селами та навчав людей мудрості. Приходили до Нього люди з різними запитаннями.

Якось до Ісуса підійшов один освічений чоловік, який добре знав людські й Божі закони, і запитав: «Учителю, яка найбільша Заповідь у Законі?». Ісус Христос відповів йому: «Люби Господа Бога Свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всім розумом своїм. Це є перша й найбільша Заповідь. Друга ж подібна до неї: «Люби ближнього свого, як самого себе». На цих двох Заповідях ґрунтуються взаємини людини з Богом та людьми.

І справді, коли любиш Бога, то не будеш Його засмучувати поганими думками, словами та вчинками, а в душі твоїй буде мир і спокій. А коли любиш людей, що тебе оточують, як самого себе, то ніколи не заподієш їм зла, адже себе ти любиш і дбаєш про себе повсякчас.

1. На яких важливих Заповідях ґрунтується Божий Закон?
2. Як ви гадаєте, чи можна змусити себе любити ближнього?
3. Чи можна, на вашу думку, любити ворогів?
4. Чому важливо любити себе? З якими чеснотами пов'язана любов до себе? Що відчуває людина, яка не любить себе?

Нашими ближніми є мама, тато, бабуся, дідусь, брати, сестри, родичі, сусіди, учителі, однокласники, знайомі; кожна людина, з якою ми зустрічаємося, кожен, хто потребує нашої допомоги. Любити ближнього – означає бути милосердним до нього.

10 способів любити ближнього

Слухай, не перебиваючи (*Як. 1:19*).

Говори, не звинувачуючи (*Пр. 16:24*).

Давай, не шкодуючи (*Пр. 21:26*).

Обіцяй, не забуваючи (*Пр. 28:20*).

Відповідай без сперечання (*Фил. 4:5*).

Поступайся, не претендуючи (*Рим. 12:10*).

Роби, не нарікаючи (*Фил. 2:14*).

Довіряй без вагання (*1 Кор. 13:7*).

Прощай, не дорікаючи (*Кол. 3:13*).

Невпинно молись (*Еф. 6:18*).

Христос-Вседержитель. Мозаїка в центральному куполі Софійського собору. Київ. XI ст.

Повчальна історія

Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Ріка і пустеля

Ріка, біжучи до моря, наткнулася на пустелю і зупинилася. Перед нею були лише скелі та піщані дюни. «Така моя доля. Я не зможу здолати пустелю. Пісок поглине мої води і я загину», – бідкалася ріка. Поволі її води стали мутніти і життя в ній завмирало.

Та ось до жалів річки прислухався вітер і вирішив урятувати її.

– Нехай сонце тебе зігріє, ти станеш парою і піднімешся до неба. Про решту я вже подбаю сам, – сказав він.

Ріка злякалася ще більше.

– Я створена для того, щоб плинути поміж берегів спокійно і неспішно. Не мое призначення – мандрувати в повітрі.

Вітер відповів:

– Не бійся. Коли перетворишся на пару, станеш хмарою. Я проведу тебе над пустелею, а тоді ти впадеш на землю і знову попливеш рікою та добіжиш до моря.

Та ріка надто боялася, і пустеля її поглинула.

Багато людей забули, що існує життя духовне. Треба зважитися і дати себе перемінити Сонцю, яким є Бог, та дозволити, щоб Вітер Духа переніс нас.

Джеймс Тіссо.
Сходи Якова.
1896–1902

За Бруно Ферреро

Переклад Богдана Трояновського

1. Із якою перешкодою зіштовхнулася ріка? Чого вона боялася?
2. Що вітер порадив річці? Чи правильною була ця порада?
3. Сформулюйте головну думку притчі.
4. Розгляньте репродукцію картини Джеймса Тіссо «Сходи Якова». Кого на ній ви побачили? Хто зображений на сходах і куди вони ведуть? Знайдіть у словниках чи мережі «Інтернет» пояснення вислову «сходи (драбина) Якова».

2. Оце задача!..

Був собі Геник. У четвертому класі навчався. Що тільки вчителька його не запитає, на усе відповідь і має «п'ятірку» – найвищий бал. Писав Геник краще за всіх, розв'язував задачі швидше за всіх.

Але не любили в класі Геника. Надто вже виставляв він напоказ свій розум. Відповідь на запитання вчительки – так і гляне на всіх, наче каже: «Я найрозумніший».

Весною зібрався клас у похід. Раділи діти: яка то втіха – мандрувати, ще й ночувати в лісі! Думали-гадали, які речі брати в похід, як обід варити, як ночівлю влаштувати.

І вирішили: брати в ліс на двох одну ковдру, одну миску. Швидко розділились попарно. А з Геником ніхто не хоче ні ковдри однієї брати, ні із однієї миски їсти.

Заплакав Геник, підійшов до вчительки й каже:

– Я ж нікому слова поганого не сказав... За що ж мене незлюбили?

Учителька йому:

Ніно Чакветадзе. Воронья. 2013

– Нелегко заставити себе говорити. А ще важче примусити себе мовчати. І ще важче заставити себе думати. Але найважче – це примусити себе відчувати.

– Як же примусити себе відчувати? – питає Геник.

– Треба бачити людей іншими очима. Ти радієш, що розумніший за всіх. А треба журитися, що немає розумніших за тебе. Адже кожен, що вважає себе «най-най...», врешті-решт стає самотнім.

– Дякую за науку, – сказав Геник. – А як же мені в літати з товаришами?

– Іди. Бери свою ковдру, свою миску й починай своє нове життя. Відкривай очі на людей і вчись бачити їх по-іншому.

Василь Сухомлинський

5. Які успіхи мав Геник?
6. Як до нього ставилися однокласники і чому? Чи правильно поведився Геник?
7. Куди зібрався клас навесні? Що обговорювали учні?
8. Чому замість того, щоб радіти разом із усіма, Геник розплакався?
9. Чого навчила мудра вчителька Геника?
10. Сформулюйте головну думку оповідання.

3. Чому плакав Сергійко

Три тижні не був у школі Сергійко: хворів. Скучив за товаришами й за вчителькою.

Радісний, збуджений прийшов хлопчик до школи. Ось і його парти, ось і товариші.

Думалось йому: в очах товаришів побачить радість і привітність. Та їхні очі були спокійні і незворушні.

– А ти виконав сьогодні завдання? – тільки і спитав сусід по парті.

– Виконав, – тихо сказав Сергійко й заплакав.

Василь Сухомлинський

11. Яких чеснот бракує Сергійковим товаришам?
12. Які чесноти має Сергійко?

Пізнавальний текст

— Прочитайте розповіді про християнську любов дітей до ближнього під час російсько-української війни.

Діти-волонтери

З початком повномасштабної війни діти всієї України докладали багато зусиль, щоб наблизити нашу Перемогу.

В усіх куточках країни юні патріоти допомагали волонтерам і плели маскувальні сітки, організовували блокпости у своїх містах, містечках і селах.

Діти постійно шукали ідеї, як заробити грошей для ЗСУ – грали в шахи на вулиці, продавали черешню, вишню, яблука, випічку. Навіть витрачали власні подарункові гроші на зарядні пристрої для воїнів.

Вихованці шкіл мистецтва виступали з благодійними концертами, а деякі талановиті виконавці співали просто неба на вулицях міст.

Крім збирання грошей, діти створювали патріотичні малюнки, сувеніри, передавали відеовітання. Кожна посилка для захисників України була надіслана з теплотою і любов'ю.

Петрик і Михайлик народилися та проживають у далекому американському штаті Коннектикут, але завдяки батькам знають, що їхнє коріння з України. Вони допомагають нашим захисникам не лише щирою молитвою, а і власними коштами. Діти передали гроші як великодній подарунок на закупівлю квадрокоптера для батькового земляка.

У час воєнного лихоліття юні українці, що вивчають основи

Петрик і Михайлик, благодійники

християнської етики, виступили миротворцями, адже тема XIV Усеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії» (2022 р.) звучала так: «Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться» (Мт. 5:9). Її учасники проголошували мир у рідній країні та на всій планеті. Їх можна назвати героями – до виступів готувалися під звуки сирен, але всі йшли до мети: донести світові своє бажання жити в мирі та любові.

Діти – майбутнє нашої Батьківщини, а з таким майбутнім Україну не перемогти!

*Павло, учасник
благодійного концерту*

* * *

Діти-волонтери в Україні – це особлива категорія юних громадян, які добровільно віддають свій час, енергію та зусилля для допомоги іншим. Їхнє бажання допомогти і зробити світ кращим має велике суспільне значення. Волонтерство дає змогу дітям зрозуміти, що вони – важлива частка громади, і відчувати свою відповідальність перед країною.

Особливо це важливо зараз, коли дії дітей-волонтерів спрямовані на допомогу людям у скрутних життєвих обставинах, викликаних російською агресією. Юні добровольці переживають емоційний зв'язок із тими, кому допомагають, і розуміють, яка важлива роль доброти та підтримки у житті інших людей. Водночас вони набувають незабутній досвід, який збагачує їх як особистість та робить співчутливими до потреб інших.

Волонтерство сприяє формуванню у громадян моральних цінностей, таких як доброта, співчуття, терпимість, що є основою гармонійного суспільства.

1. Що вам відомо про волонтерство?
2. Які з наведених історій про дітей-волонтерів вас найбільше вразили?
3. Поділіться, чи допомагали ЗСУ ви, ваші рідні, друзі, знайомі. Як саме?

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
 зрозумів / зрозуміла, що ...
 навчився / навчилась ...
 і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
 Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson10
2. Наведіть приклади із життя, які ілюструють різні види Любові.

Любов		
Бога до людини	Людини до Бога	Людини до людини

3. Перегляньте поради «10 способів любити ближнього» (с. 130) і доповніть їх.
4. Складіть інтелект-карту «Що для мене є любов?».
5. Презентуйте вірші, зокрема власні, про любов до Бога, людей, Батьківщини.
6. Підготуйте проєкт «Приклади прояву християнської любові в Євангеліях».

ЩАСТЯ У СВІТЛІ ХРИСТИЯНСЬКОГО ВЧЕННЯ

— Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповідь:

- Чи всі слова вам відомі?
- Як пов'язані вони з темою уроку?
- Про що йтиметься на уроці?

*«Отож, будьте досконалі,
як досконалий Отець ваш Небесний!»*
(Мт. 5:48).

*«Блаженні ті, що слухають слово Боже
і виконують його»*
(Лк. 11:28).

- Прочитайте **золоті вірші** Біблії і поміркуйте:
За змістом першого золотого вірша, що спільного між людиною і Богом?
Який подарунок буде тим, хто слухає слово Боже та виконує його?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Як блаженство пов'язане з духовною досконалістю.
- Яку програму духовного будівництва особистості дав Ісус Христос у Нагірній проповіді.
- Про що йдеться в перших чотирьох Заповідях блаженства.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Духовна досконалість** – володіння багатьма чеснотами; здатність у всьому бачити Бога або Його задум.
- **Щастя** – стан цілковитого задоволення життям, відчуття безмежної радості.
- **Блаженство** – велике щастя; стан духовного задоволення, яке повною мірою може бути лише в раю.
- **Лагідність** – моральна якість та чеснота, яка ґрунтується на любові, терпінні й милосерді; протистоїть гніву та гордині.
- **Праведність** – дотримання заповітів Бога.

Пізнавальний текст

— Прочитайте тексти й поміркуюте над їхнім змістом.

1. Пошук людиною щастя

Кожна людина прагне бути щасливою. Це бажання лине ніби зсередини, починається з нашого внутрішнього невидимого світу. В народі кажуть: «Не родись багатий та вродливий, а родись при долі та щасливий».

Коли запитують, у чому сенс життя, більшість відповідає: «Звести будинок, посадити дерево й народити сина». І це добре. Це так зване земне щастя. Але дух людини нудиться в межах тільки такого буття, бо знає, що є духовне, найвище щастя – блаженство.

Як до нього йти? Тільки з Богом. Саме Він має бути в нашому житті. Це бачимо на прикладі тих, кого звать святими, праведними, блаженними.

Ми відчуємо умиротворення лише тоді, коли знайдемо свого Небесного Отця. Безсмертну душу може заповнити тільки Бог.

Наш Бог – великий Творець, а ми маємо бути Його співтворцями. Найголовніше, що треба зробити в житті, – душу зберегти доброю, чистою та стати досконалими у світлі Христового вчення.

1. Чого прагне кожна людина на землі?
2. Яким більшість людей бачить земне щастя?
3. Як здобути найвище щастя? Із чією допомогою?

2. Дев'ять Заповідей блаженства в Нагірній проповіді Ісуса Христа

Святе Письмо – найцінніший скарб людства, бо у ньому Сам Господь розкриває духовні таємниці світу.

Справжня перлина Нового Завіту – Нагірна проповідь Христа, що визначає сутність усього християнства і є основою Його вчення. Назва «Нагірна» не випадкова. Бо всі дива

в Біблії – на горах. Нові закони для людства – з гір, звідти ближче до Неба.

Біля міста Капернаум є гора з незвичною назвою – гора Блаженств. На ній Господь у Своїй усесвітньо відомій Нагірній проповіді виголосив Дев'ять Заповідей блаженства – формул досконалості та вищого щастя, бо прийшов час нових заповідей. Там – любов і безмежна радість. Кожна Заповідь починається словом «блаженні» та має дві частини: у першій – порада, а в другій визначена нагорода.

Карл Генріх Блох. Нагірна проповідь. 1877

ЗАПОВІДІ БЛАЖЕНСТВА

Блаженні вбогі духом, бо їхнє є Царство Небесне.

Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені.

Блаженні лагідні, бо землю впадкують вони.

Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть.

Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть.

Блаженні чисті серцем, бо вони бачитимуть Бога.

Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть.

Блаженні вигнані за правду, бо їхнє Царство Небесне.

Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене. Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах! Бо так гнали й пророків, що були перед вами.

Синагога в Капернаумі, місці священнослужіння Ісуса Христа

Краєвид західного схилу гори Блаженств

Заповіді блаженства доповнюють старозавітні Десять Заповідей, що були дані Мойсеєві на горі Синай. Уже відомі вам Заповіді Старого Завіту застерігають людей від неправедних учинків, а Заповіді блаженства Нового Завіту вчать людей, що їм треба робити. Мрієш бути щасливим – навчайся, розвивайся. Тоді відчуєш рай у своїй душі.

Богослови в різні часи визнавали певну послідовність Христових Заповідей і намагалися їх доступно пояснити, порівнюючи зі сходами, духовною пірамідою, будинком, храмом благочестя.

У першій Заповіді, яка відкриває Нагірну проповідь, зазначено: ми хворі на гординю. Усвідомити це дуже важливо на шляху віри. Звернімося за роз'ясненнями до святителя Миколая Сербського – златоуста ХХ століття, видатного богослова й релігійного філософа. Інколи його називають поетом, бо він мав багату уяву і бачив Заповіді як духовну піраміду, яруси якої побудовані з дорогоцінних і напівдорогоцінних каменів, заліза та золота. Миколай Сербський вважав, що проблеми сучасного людства – у віддаленні від Творця. Головне в житті – бажання та сміливість зробити перший крок до Бога.

Любомир Симонович. Портрет єпископа Миколая

4. Більшість важливих подій у Біблії пов'язано з горами. Чому?
5. Як пояснити всесвітнє значення Нагірної проповіді?
6. Чи доводилося вам раніше чути Заповіді блаженства? Яка із Заповідей найбільше привернула вашу увагу?
7. Що спільного, на ваш погляд, між усіма Заповідями блаженства?

Біблійна історія

■ Прочитайте уривок з Євангелія та вивчіть вдома напам'ять перші чотири Заповіді блаженства.

Нагірна проповідь Ісуса Христа про досконалість та основи щастя людини

(Мт. 5:1-6; Лк. 6:20-23)

Якось Ісус Христос зійшов на гору. За Ним попрямували учні та юрми людей, які бажали Його слухати. І на горі Він почав проповідувати. Говорив Господь довго. І слово Його було новим, дивним. Усі мовчали і прагнули зрозуміти почуте. Ніхто нічого не перепитував. Кожен волів краще запам'ятати, бо усвідомлював: зараз відбувається щось надзвичайне. І прорік Господь:

- Блаженні вбогі духом, бо їхнє є Царство Небесне.
- Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені.
- Блаженні лагідні, бо землю впадкують вони.
- Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть.

Господь Ісус Христос виголосив Свою промову. І запала тиша... І замислилися люди над почутим.

*Генрік Олрік. Ісус виголошує блаженства.
Фреска. Церква святого
Матвія. Копенгаген*

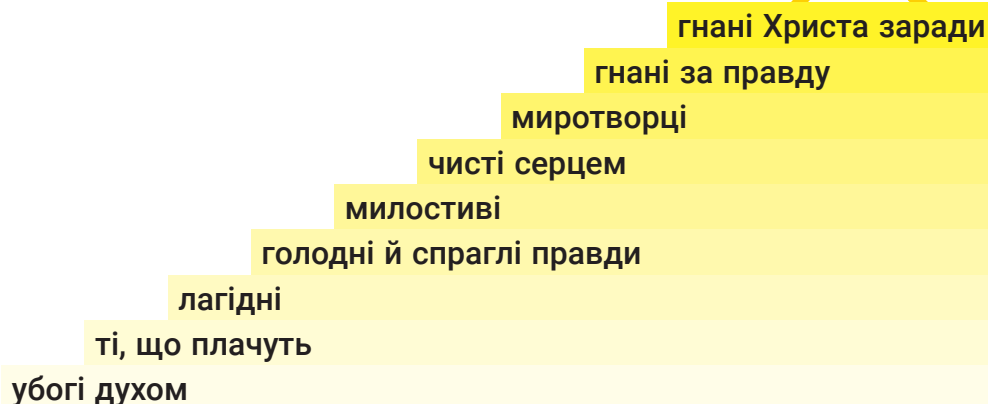
1. Яка із Заповідей стосується Царства Небесного?
2. Що прорік Господь засмученим?
3. Кому буде належати вся земля, згідно із Заповіддю блаженства?
4. Як Бог чинить із тими, хто шукає правди?

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Духовна піраміда Миколая Сербського

Для пояснення дев'яти блаженств більшість богословів використовувала образ сходів.

А святитель Миколай Сербський бачив духовну піраміду. Вона набагато вища за піраміди фараонів, вище сонця, місяця й Усесвіту, тільки з небес буде видно її в усій красі.

Ця споруда не підвладна часу, не боїться ні дощу, ні вітру, ні морозу. Вона поза руйнуванням і смертю, бо ґрунтується на духовному фундаменті, духом побудована, духом прикрашена і призначена Божому Царству.

За своє життя треба встигнути побудувати райську піраміду.

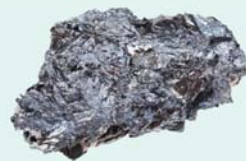
Блаженні вбогі духом, бо їхнє є Царство Небесне.

З чого починається зведення будь-якої споруди?

Так, із фундаменту. Це дуже міцний рівень, бо тримає на собі весь будинок. Про це перша Заповідь – найскладніша для розуміння.

Убогість духом особлива: людина розуміє, що без Бога вона ніщо, немічна, усе дає Творець. Хто розуміє це, отримує Царство Небесне спочатку в душі, потім у Житті Вічному.

Убогість духом потребує **смирення** (протиленості гордині) – основи віри та всіх чеснот. Тоді Дух Святий починає будівництво.

Перший рівень не дуже тішить красою, тому що смирення не належить до осяйних чеснот, але міцне, як залізо.

- Як зрозуміти, що людині властива убогість духом?
- Чи завжди «вбогі тілесно» можуть бути «вбогими духовно»?
- Які подарунки маєте ви і ваша родина від Господа?

Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені.

Поспішаймо звести другий рівень райської піраміди.

Жебрак сумує за бідністю своєю. Убогість духом породжує плач.

Другий рівень піраміди складений зі сліз. Та хіба сльози – міцний матеріал? Ні, тільки сльози із серця про власні гріхи. Вони, як свята вода, змивають із душі бруд. Якщо плакати перед Богом, Він завжди втішить.

Сльози грішника – матеріал ніжний, але надійний. Господь чекає на **покаяння**. Другий рівень переливається, мов камінь опал.

- Чи може людина плакати без сліз?
- Кого буде втішати Сам Господь? Чому?
- Чи доводилося вам плакати? Що відчували, виплакавшись?

Блаженні лагідні, бо землю впадкують вони.

Після плачу – на душі тихо. Після сліз приходить лагідність. Вона дочка плачу й онука смирення.

Третій рівень створюється **лагідністю**. Перша чеснота Христа – лагідність: «Я лагідний і смиренний серцем» (Мт.11:29). Його постійно порівнюють з ягням.

У чому виявляється лагідність? У тому, що немає прагнення зайняти перші ряди. У вмінні нікого не образити й не образитися. Лагідному радісно та спокійно. Він здатний осягнути Божий світ.

Лагідність святитель Сербський бачив подібною до фіолетово-рожевого аметиста.

- Чому так важко просити вибачення, якщо когось образив?
- Навіщо вибачатися?

**Блаженні голодні та спрагнені правди,
бо вони нагодовані будуть.**

Міцний та чудовий четвертий ярус.

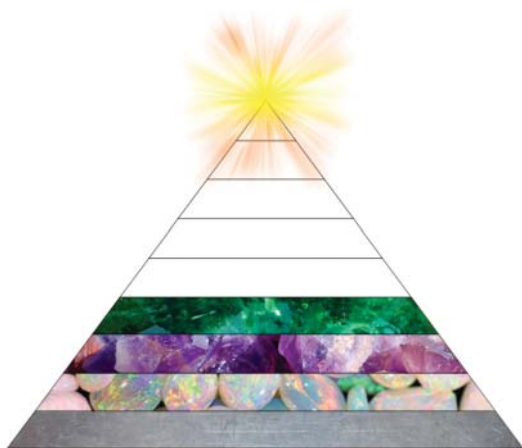
Який будівельний матеріал потрібен для цього рівня?
Так, *жага правди*.

Якої правди? Істини про Бога, світ, людину, мету життя. Цар Давид говорив: «Як прагне олень до потоку води, так прагне душа моя до Тебе, Господи!» (Пс. 41:2-3). Господь є втіленням всієї повноти правди: «Я є Шлях, Істина й Життя» (Ів. 14:6).

Знання правди приведе до праведності.

Четвертий рівень увесь зі смарагду.

- Чим, на ваш погляд, правда відрізняється від неправди?

Такий вигляд мають перші чотири яруси нашої духовної піраміди. Її будівництво ми завершимо, коли дізнаємося про п'ятий, шостий, сьомий, восьмий та дев'ятий яруси. Тоді матимемо повну уяву про Дев'ять Заповідей блаженства.

1. Що таке Заповідь Божа?
2. Яких людей називають блаженними?
3. Пригадайте, які стани, описані в Заповідях, вам доводилося пережити?
4. У святителя Миколая Сербського – райська піраміда блаженств, а який образ бачите ви?

Повчальна історія

— Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Святий Миколай Чудотворець як взірець духовної досконалості

Що спонукає людей різних національностей і віросповідання щиро шанувати святого Миколая? Усе життя його було сповнене благодіянь та чудес.

Близько 300 року в місті Мири вибухнула велика епідемія. Миколай, попри небезпеку, допомагав недужим, утішав їх. Коли через хворобу померли його батьки, він успадкував великі статки, які роздав бідним. Святитель з'являвся там, де потрібна була допомога.

Одного разу імператор Костянтин I Великий несправедливо засудив на

*Ярослав Чермак.
Святий Миколай.
XIX ст.*

*Фра Анджеліко. Історія святого Миколая:
звільнення трьох невинних. 1447–1448*

смерть трьох юнаків. Святий Миколай вирушив до Константинополя і урятував невинних.

У високому сані архієпископа добродієність Миколая Чудотворця засяяла ще яскравіше. Сучасники відчували силу його молитов і зверталися за поміччю в нещасті. Він став прикладом досконалої любові до Бога та ближнього.

1. Чому люди всього світу з великою шаною ставляться до святого Миколая?
2. Чи легко, на вашу думку, бути святим?

2. Каяття апостола Петра

Апостол Петро все життя оплакував своє трикратне відречення від Ісуса Христа заради самозбереження. Про це свідчив учень апостола – Климент, єпископ римський. Він

розповідав про святого Петра так: «На обох щоках його утворилися дві глибокі зморшки, по яких текли сльози. Він плакав не лише вдень, а й уночі. Щоночі після першого співу півня вставав з ліжка й до ранку зі сльозами молився. Апостол міг сказати словами псалма: “Сльози – це їжа для мене вдень і вніч”, – сльози для нього були хлібом насущним, бо він ніколи не припиняв плакати».

Хуан Баутіста Майно. Сльози святого Петра. 1610

3. З якою Заповіддю блаженства пов'язана історія про апостола Петра?
4. Як ви гадаєте, чому апостол так оплакував свій гріх?

3. Притча про побожного лицаря

Двоє сміливих лицарів брали участь у турнірах, ризикованих пригодах, наражаючись на небезпеку. Служили багатом володарям. Якось ввечері один із них, споглядаючи захід сонця, мовив:

– Мені залишається остання пригода.

– Яка?

– Хочу зійти на гору, на якій живе Бог!

– Навіщо?

– Щоб довідатися, чому Він нас так обтяжує й примушує працювати ціле життя. Та й далі вимагає щораз більше замість того, аби допомагати нам хоча б іноді, – відповів із гіркотою перший лицар.

– Піду з тобою! Однак уважаю: Бог знає, що чинить, – ствердно сказав другий.

Подорож була тривалою та нелегкою. Дісталися вони гори Бога. Сходили мовчки, ідучи поруч із кіньми, бо стежка була стрімка й важко прохідна. Уже було видно вершину в імлі, та зненацька з гори почули голос: «Візьміть із собою всі камені, що лежать на стежині».

– Ось бачиш? – запротестував перший лицар. – Завжди те саме. Після такої складної дороги Бог хоче нас додатково обтяжити. Я на це не погоджуся!

І повернув назад.

Другий лицар виконав те, що наказав голос Бога. Витратив на завдання багато часу й зусиль. Та з першими сонячними променями каміння в торбинах на коні й те, що було в зраних руках побожного лицаря, чудово засяяло. Перетворилося на коштовні діаманти небаченої краси.

Бруно Ферреро

Переклад Богдана Трояновського

5. Чому треба дотримуватися Божих настанов?
6. Сформулюйте головну думку притчі Бруно Ферреро.

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson11_1

Робота в групах

2. Поміркуйте і продовжте речення:
Убогі – це...
Господь обрав убоге життя, тому що...
3. Складіть асоціативний куш «Причини засмученості».
4. До кожного речення доберіть продовження, скориставшись довідкою.
 1. Блаженні лагідні, ...
 2. Блаженні спрагли Божої правди, ...
 3. Блаженні вбогі духом, ...
 4. Блаженні скорботні, ...

Довідка: а) бо їхнє є Царство Небесне; б) бо землю впадкують вони; в) бо їх Бог утішить; г) бо Бог вгамує їхню спрагу.
5. Розташуйте матеріали кожного ярусу духовної піраміди в логічній послідовності. З якими ключовими поняттями та блаженствами вони пов'язані?

6. Продовжте або доповніть речення:
 - А Проповідь Ісуса Христа із Заповідями блаженства має назву ...
 - Б Ісус Христос виголосив перед людьми ... євангельських блаженств.
 - В Велике щастя, велика насолода – ...
 - Г Ті, кого втішить Бог, – ...

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Підготуйте один із проєктів:
 - ▶ Розкажіть про одну з перших чотирьох Заповідей блаженства.
 - ▶ Створіть візуальний образ (малюнок, аплікацію, презентацію тощо) і поділіться особистими думками щодо теми.
 - ▶ Підготуйте запитання до вікторини «Заповіді блаженства» і проведіть її в класі.
2. Прочитайте прислів'я, вставляючи пропущені слова із довідки. Поміркуйте над змістом висловлювань.
 - ▶ Лагідні слова роблять приятелів, а гострі –
 - ▶ Шукай лагідності, щоб не дійти до
 - ▶ Як ... : не мовить ні словечка.
 - ▶ Ввічливих і лагідних скрізь

Довідка: поважають, овечка, вороги, прірва.

3. Прочитайте фрагменти з Біблії. Про яку спрагу йдеться (фізичну чи духовну)?
 - А** «Ось дні настають, говорить Господь Бог, і голод пошлю Я на землю, не голод на хліб, і не спрагу на воду, але спрагу почути Господні слова!» (Ам. 8:11-12).
 - Б** «Навіщо ти вивів нас із Єгипту? Хочеш, щоб ми з дітьми та з нашою худобою померли тут від спраги?» (Вих. 17:3).
 - В** «Ісус відповів і сказав їй: “Кожен, хто воду цю п’є, буде прагнути знову. А хто питиме воду, що Я йому дам, прагнути не буде повік, бо вода, що Я йому дам, стане в нім джерелом тієї води, що тече в життя вічне”» (Ів. 4:13-14).
4. Створіть ребуси, зашифрувавши слова: *залізо, опал, аметист, смарагд*.
5. Перейдіть за QR-кодом або покликанням і виконайте інтерактивну вправу «Заповіді блаженства»:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson11_2
6. Перейдіть за QR-кодом або покликанням і виконайте інтерактивну вправу «Перші чотири Заповіді блаженства»:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson11_4

- Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте, чому наша радість так важлива для Бога.
Чи можна ці слова з Євангелія вважати порадою та обіцянкою?

На уроці ви дізнаєтеся:

- У чому особливість останніх п'яти Заповідей блаженства.
- Чи може людина бути щасливою в скрутні часи.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Царство Боже** – особливий рівень духовної досконалості; місце, яке Господь приготував для тих, хто живе за Його Заповідями.
- **Духовність** – внутрішній світ людини, її зв'язок з Богом; ідеал, до якого прагне людина.
- **Миротворення** – здатність людини відновлювати мир, згоду.
- **Терпіння** – здатність зносити земні страждання.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Заповіді блаженства – шлях до справжнього щастя

Від часів гріхопадіння наших прабатьків слово «щастя» звучить як нездійсненна мрія. Бо гріх стискає серце смутком. У своїх стражданнях ми звинувачуємо інших людей та обставини.

Ісус Христос прийшов у світ, щоб дати щастя нам уже зараз. Іноді люди намагаються потрапити в якусь розвинену державу, де життя дуже комфортне: оформляють документи, вивчають мову, культуру. Але Царство Боже перевершує всі царства Землі. Ті, хто відкриває серце для Христа, – приймають Його Царство, де є Цар, правила і закон, яким є Біблія. Господь дає абсолютно нове життя з Ним. І тоді тягар, що тисне на нас, зникне. Ми не зможемо усього пояснити, але будемо почуватися чудово. Будемо по-іншому дихати, відчуємо чистоту, легкість. Важливо не згаяти час.

Заповіді Нового Завіту вчать, які душевні настрої забезпечують християнську досконалість. Восьма і дев'ята Заповіді застерігають від небезпеки зла у світі. Грішники ненавидять праведників і бажають помститися їм через докори сумління. Про це свідчить уся світова історія. У дні випробувань треба втішати себе словами Господа: «Радуйтеся і веселіться, бо велика нагорода ваша на небесах!». Вірність Ісусу Христу в стражданнях є вищим виявом любові до Бога.

Останні п'ять Заповідей блаженства втілюють найдосконаліші форми любові. Вони потребують щирого серця та окреслюють верхівку духовної піраміди.

1. Чому деяким людям не вдається почуватися щасливими? До кого треба звернутися, щоб позбутися душевного тягаря?
2. Які слова Господа можуть бути втіхою у дні випробувань? Як ви їх розумієте?

Біблійна історія

■ Прочитайте уривок з Євангелія. Вивчіть вдома напам'ять п'яту, шосту, сьому, восьму і дев'яту Заповіді блаженства.

Нагірна проповідь Ісуса Христа про досконалість та основи щастя людини (Мт. 5:1-48; Лк. 6:20-23)

Стоячи на горі біля Капернаума, Господь навчав людей законам вищого щастя:

- Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть.
- Блаженні чисті серцем, бо вони бачитимуть Бога.
- Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть.

Господь застерігав у восьмій Заповіді:

- Блаженні вигнані за правду, бо їхнє Царство Небесне.

І врешті було проголошено дев'яту Заповідь:

– Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене. Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах! Бо так гнали й пророків, що були перед вами.

Далі Ісус Христос промовив Своїм слухачам:

- Ви мусите жити праведно, виконуючи всі Мої Заповіді.

*Рудольф Єлін Старший.
Нагірна проповідь.
Близько 1912*

1. Яку нагороду від Бога матимуть милостиві?
2. Хто може бачити Бога?
3. Чому миротворців Бог називає синами Божими?
4. Як утішає Господь вигнаних за правду та заради Нього?
5. Чого потребує праведне життя?

Пізнавальний текст

- Уважно прочитайте текст, який знайомить із тлумаченням святителя Миколая Сербського п'ятої, шостої, сьомої, восьмої і дев'ятої Заповідей блаженства.

Миколай Сербський про Заповіді блаженства

Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть.

Милостиві – ті, що творять милість, справи милосердя.

Милосердний отримує від Бога прощення гріхів.

– Який матеріал важливий для цього рівня?

Так, *милосердя*. Кожен камінь п'ятого рівня з якоїсь справи милості.

Святитель Миколай Сербський бачив його подібним до синього сапфіра.

Серце, охоплене милістю, не має думки про зло. Воно чисте, здатне бачити Бога.

- Що відчуває душа, здійснивши справи милосердя?
- Які діяння милосердя найулюбленіші для вашої родини?

Блаженні чисті серцем, бо вони бачитимуть Бога.

Чистота серця ґрунтується на милості. Егоїст і скнара ніколи не відчують того блаженства, що називають чистотою серця.

Коли й згадка про гріх зникне, тоді серце очиститься.

Матеріал цього рівня – *чисте серце*.

Це рівень чистоти немов із гірського кришталю.

«У чистім серці – милість до всіх створінь», – так кажуть богослови. Чистота серця – основа світу, тиші та спокою.

Від неї сходимо до рівня миру.

- Чи можна очистити серце?
- Як упізнати людину з чистим серцем?

Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть.

Тільки з Христом можна досягти миру в душі.

Миротворець вершить справу Ісуса Христа. Він примиряє людей із Богом.

Господь закликав до братолюбства. Говорив, що ми всі – брати та сестри, тому що маємо єдиного Небесного Батька. Це важливий аргумент на користь миру.

Рівень цей ніби з чистого золота, будівельний матеріал його – *миротворення*.

- Чи маєте ви досвід миротворення? Розкажіть про нього.

Два особливі рівні – восьмий та дев'ятий.

Блаженні вигнані за правду, бо їхнє Царство Небесне.

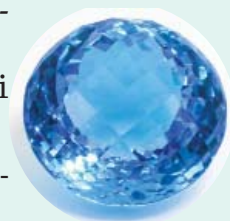
Той, хто буде дім, пробудить заздрощі у недобрих сусідів. Райська піраміда викличе заздрість у злих сил. Вони радіють, коли люди сваряться. Вони переслідують праведників через людей із гнилизною в душі. Духовна людина відразу розпізнає їх, тоді як інші будуть ними безкарно обдурені.

Апостол Павло застерігав: «Усі, хто бажає жити благочестиво в Христі Ісусі, будуть гнані» (2 Тим. 3:12). Апостолів гнали камінням. Але всі праведники вважали гоніння винагородою та знали, що страждають за правду Божу.

Матеріал восьмого рівня – *гоніння, страждання за Божу правду*.

Цей рівень спирається на сім попередніх і весь світиться, як дорогоцінний камінь топаз.

- Чи були ви колись покарані за правду? Як ви обстоювали свою правоту?

Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене. Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах! Бо так гнали й пророків, що були перед вами.

Якщо раніше йшлося про гоніння за правду, то тут – про гоніння заради Христа.

Тут той самий матеріал – страждання, але ще більш болісні та пронизливі.

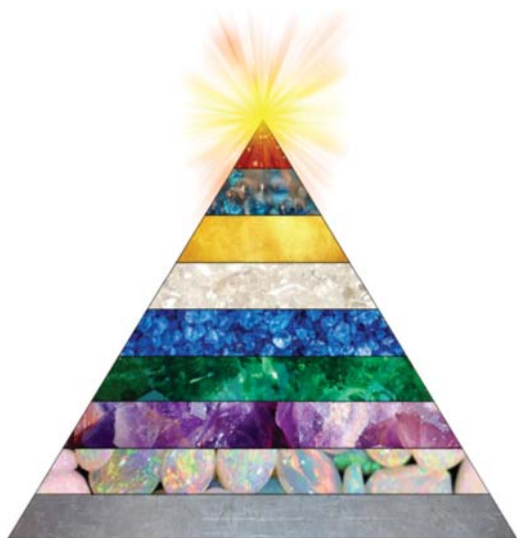
Людина проходить через безчестя, гоніння, брехню, наклеп, лайку.

Ідеться про мучеництво в ім'я Христа. Жага мучеництва завжди була жива. За духовну жертву Господь щедро воздає.

Цей рівень увесь викладений рубінами яскраво-червоного кольору.

Він будується на *мучеництві заради Христа*.

Над верхнім рівнем височіє (за словами святителя Сербського) ніби маяк, який освітлює всю духовну піраміду. Богослов назвав його Вежею радості, що уособлює обіцяні праведникам радості та веселощі. Ними Господь завершує всі Заповіді блаженства.

Сходами духовної піраміди веде благодать Божа не тоді, коли ти хочеш, а коли визнає тебе гідною. Підніматися треба зі сходинки на сходинку, перестрибування неможливе.

Добре бути на вершині цих сходів, але блаженний і той, хто перебуває хоча б на першому щаблі.

Господь милостивий і прощає нам помилки, обдаровуючи навіть за малі кроки назустріч Йому.

1. Назвіть ключові поняття п'ятої, шостої, сьомої, восьмої і дев'ятої Заповідей блаженства.
2. Що проголошував Христос у цих Заповідях?
3. З образами яких коштовних каменів і металів співвідносяться останні п'ять блаженств? А якими ви бачите ці блаженства? Відповідь обґрунтуйте.
4. З яким рівнем духовної піраміди Миколая Сербського співвідноситься Вежа радості? Що вона уособлює?

Повчальна історія

— Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Місяць серед руїн

Доброта та милосердя – це милість серця, розуміння, м'якість, співчуття, ніжність, любов та жалісливе ставлення до людей, тварин і природи. Це не слабкість, а сила. Дуже важлива якість справжньої людини.

У зруйнованій війною Бородянці, що на Київщині, співробітники ДСНС урятували kota з багатоповерхівки, яку обстріляли російські окупанти. Він місяць пробув у пастці серед руїн на сьомому поверху будівлі. Рятувальники викликали з іншого міста спеціальну автодрабину і нарешті зняли бідолашного. Котика оглянули ветеринари й сказали, що він дивом уцілів.

«Я такий щасливий!» – написав волонтер, тримаючи на руках урятованого пухнастика.

«Бути українцями – це означає відчувати відповідальність за тих, кому важко. Допомогати. Рятувати. Перемагати», – наголосили рятувальники.

1. Чи можна бути щасливим у часи випробувань та лихоліття?
2. Як ви гадаєте, хто з учасників цієї історії почувався щасливим? Чому?

2. Життя – це...

(Уривок)

Життя – це не завжди пряма дорога.
І ти на ній – без досвіду турист,
Коли не знаєш, звідки ждуть підмоги,
Та хтось тобі наказує: борись!
Життя – ріка, глибока, швидкоплинна,
Котра несе людину в майбуття. (...)
Життя – це дивовижно-хлібне поле,
Де між колоссям – зрілі полини,

Де чайкою кигиче власна доля,
Коли те поле в ранах від війни.
Життя – любов, велика і всесильна,
Готова зцілити усіх.
Це шлях, важкий, від матері до сина,
Це Божий світ у всій його красі!
Життя – це рани, іноді утрати,
Але і тут рятує нас любов,
Якою наділяє діток мати
І освятив давно Великий Бог!

Ганна Верес (Демиденко)

Іван Марчук. Пробудження. 1992

3. Як зміст вірша пов'язаний з євангельським розумінням щастя?
4. Розгляньте репродукцію картини Івана Марчука «Пробудження». Що на ній зображено? Чи сподобалася вона вам? Як ви розумієте її назву?

3. Порада старого рабина

Один старий рабин якось спитав своїх учнів, як можна точно розпізнати мить, коли закінчується ніч і розпочинається день.

– Можливо, це коли вже чітко можна відрізнити собаку від вівці?

– Ні, – відповів рабин.

– Або коли можна відрізнити фінікове дерево від фігового?

– Ні, – знову відказав рабин.

– То коли ж? – поспитали учні.

– А тоді, коли, вдивляючись в обличчя будь-якої особи, упізнаватимеш у ній брата чи сестру. До того ж моменту у твоєму серці панує ніч, – пояснив рабин.

Бруно Ферреро

Переклад Богдана Трояновського

5. Якої Заповіді блаженства стосується притча? Пригадайте її. Як цю Заповідь тлумачив Миколай Сербський?

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson12_1

Робота в групах

2. Розгляньте асоціативний кущ «Милосердя». Якими поняттями ви можете його доповнити?

3. Відновіть текст, скориставшись словами з довідки.
Справжня доброта починається з чистого, ... серця.
Нечисті серця не бачать Бога, бо через ... бруд засліплені. Для них усе існує у ... вигляді. Це справжня трагедія.
Один, дивлячись у калюжу, бачить у ній бруд, а інший – ..., що відбиваються.
Візьмемо на себе обов'язок дивитися на світ ... очима. Відчуєте те, що і ... – наш люблячий Батько.
Довідка: Бог, сповнений любові, зірки, гріховний, викривлений, чисті.
4. До кожного речення доберіть його продовження, скориставшись довідкою.
 1. Блаженні чисті серцем, ...
 2. Блаженні миротворці, ...
 3. Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене. ...
 4. Блаженні вигнані за правду, ...
 5. Блаженні милостиві, ...

Довідка: а) бо помилувані вони будуть; б) бо вони бачитимуть Бога; в) бо їхнє Царство Небесне; г) Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах! Бо так гнали й пророків, що були перед вами; д) бо вони синами Божими стануть.

5. Доповніть логічний ланцюжок ключовими поняттями Заповідей блаженства:
Смирення → ... → лагідність → ... → милосердя → чисте серце → ... → гоніння, страждання за Божу правду → ...
6. Розташуйте матеріали кожного ярусу духовної піраміди в логічній послідовності. З якими ключовими поняттями та блаженствами вони асоціюються?

7. Відгадайте загадки.

Блаженний, хто за правду постраждав,
Хто в житті своїм зазнав митарства,
Хто серцем чистий, кого світ прогнав,
Вам зготував Господь Небесне (...).

Птахи гніздечка в'ють собі,
Живуть лисиці в теплих норах.
А Він був бідний на землі,
Хоч в небі мав палац просторий. (...)

І вірю ще, що посланий Месія,
Що на хресті прийняв за нас смертельний скін,
Це є Господь наш і наш Бог правдивий
І в Трійці має назву Божий (...).

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Підготуйте повідомлення (7–8 речень), присвячене одній із Заповідей блаженства – п'ятій, шостій, сьомій, восьмій чи дев'ятій.
2. Виготовте поробку, присвячену сьомій Заповіді.

3. Розробіть кола Венна: порівняйте восьму та дев'яту Заповіді. Що спільного між ними, чим вони різняться?
4. Створіть візуальний образ (за вибором: малюнок, аплікацію, презентацію тощо) та поділіться своїми думками щодо теми обраної Заповіді.
5. Складіть ребуси, зашифрувавши слова: сапфір, кришталь, золото, топаз, рубін.
6. Перейдіть за QR-кодом або покликанням та виконайте завдання інтерактивної гри «Заповіді блаженства»:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson12_2

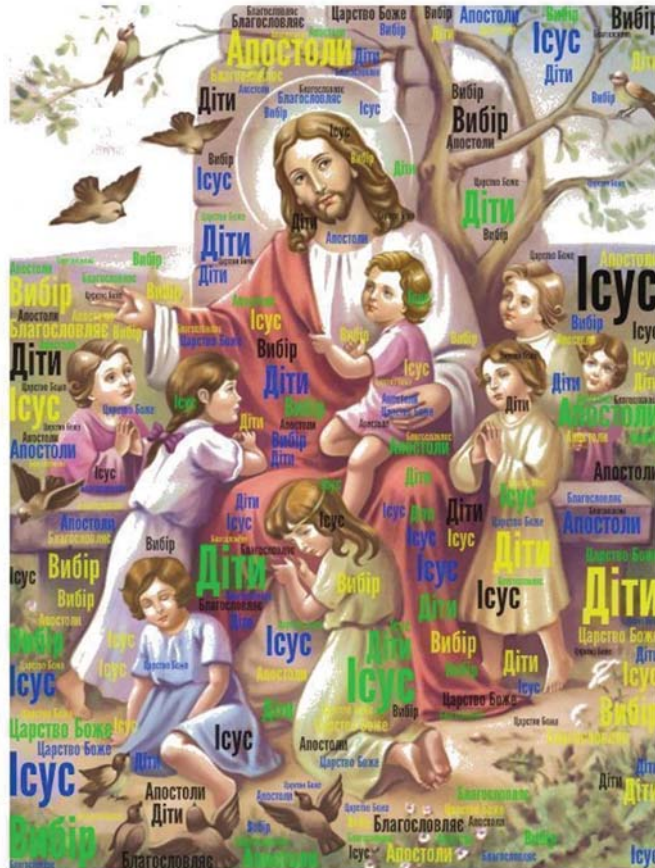

Розділ **IV**

**Життя Ісуса
Христа –
приклад любові
й милосердя
до людини**

— Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповіді на запитання:

- Чи пов'язані слова з темою уроку?
- Про що йтиметься на сьогоднішньому уроці?

«Пустіть дітей, щоб до Мене приходили, і не забороняйте їм, бо таких – Царство Боже. По правді кажу вам: хто Божого Царства не прийме, як дитя, той у нього не ввійде!»

(Лк. 18:16-17).

Див. також: Мт.18:2-3

- Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте:
Як пов'язаний золотий вірш з темою уроку?
Чому слова Ісуса Христа про дітей уміщено в Євангеліє?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Як Ісус Христос ставиться до дітей і чому.
- Чи мають діти право на вибір власного життєвого шляху.
- Як зробити правильний життєвий вибір. Що для цього потрібно.
- Яка роль батьків у виборі дитиною свого життєвого шляху.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Благословення (благословіння)** – побажання Божої благодаті, Божої допомоги для людини.
- **Вибір** – учинок, який здійснюється на основі розуму й досвіду та потребує прийняття рішення.
- **Життєвий шлях** – події та обставини, які у своїй сукупності визначають історію життя людини.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Діти для Ісуса Христа

Чи замислювалися ви, чому Ісус Христос порадив дорослим бути як діти? А тому, що діти щирі, добрі, швидко прощають образи і не пам'ятають зла. Вони вміють радіти життю: дивуватися краплинці дощу, маленькій сніжинці, промінчику сонця, яскравій комашці. Всю природу вони сприймають як чудо.

Фогель фон Фогельштейн. Ісус і маленькі діти. ХІХ ст.

Діти є Божим благословенням батькам, уособленням радості і щастя. Завжди затишно й тепло в родині, де стосунки між батьками і дітьми побудовані на любові та взаємній довірі. Батьки дбають про своїх дітей, щоб вони з їхніми мудрими настановами обрали шлях добра і вирости гарними людьми.

Цьому сприяють і християнські Заповіді, які є моральною опорою для кожного. Вони вчать дослухатися до своєї совісті, стримуватися від гніву, не ображати інших, боротися зі шкідливими звичками.

Кожній дитині важливо усвідомити: Бог – це сповнений любові до людей Небесний Отець, Який піклується про

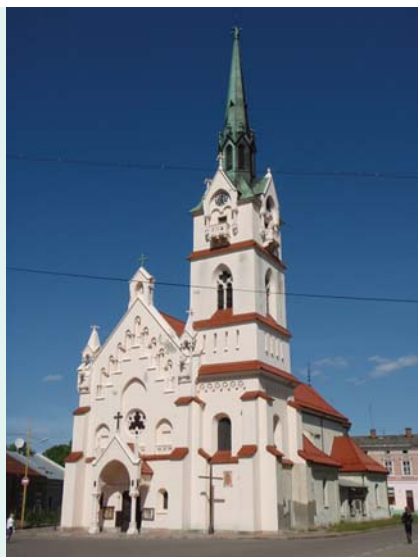
всіх. Син Божий Ісус Христос на землі народився як Дитина. Пам'ятаєте історію народження Ісуса Христа?

Ісус Христос виріс у родині земних батьків – Йосипа та Діви Марії, де панувала атмосфера святості й чистоти. Бог

*Костел Різдва Пресвятої Богородиці.
Стрий, Львівська область. 1425*

Отець подбав, щоб саме такі люди, носії багатьох чеснот, стали Його Родиною.

Христос для дітей – завжди добрий Наставник, хороший та мудрий Учитель. А також дуже важливо, щоб Він став для них Другом, Який захищає, підтримує. Радіє, коли діти обирають праведний шлях у житті. Господь щасливий бачити усміхнену матір із дитиною на руках, яка вчить своє маля промовляти слова вдячності Богові.

1. Чому Ісус Христос хотів, щоб усі люди були схожими на дітей?
2. Як ви вважаєте, чому діти є Божим благословенням?
3. Пригадайте, що вам відомо про дитинство Ісуса Христа.
4. До кого ви звертаєтеся за порадою у складних ситуаціях?

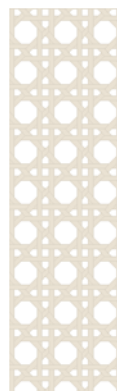
Біблійна історія

■ Прочитайте історію з Євангелія та поміркуйте над її змістом.

Ісус Христос благословляє дітей (Мк. 9:30-41; 10:13-16)

Ісус Христос після однієї з проповідей узяв дитину, поставив серед Своїх учнів і, обійнявши її, каже до них: «Хто прийме одне з таких дітей в Моє ім'я, – Мене приймає; а хто Мене приймає, – не Мене приймає, а Отця Небесного».

Люди приносили до Ісуса Христа маленьких дітей. І діти самі приходили, тягнулися до Господа.

Фріц фон Уде. Дозволяйте дітям приходити до Мене. 1885

Але учні забороняли їм, щоб не заважали. Побачивши це, Ісус промовив: «Пустіть дітей приходити до мене, не бороніть їм: таких Царство Боже. Істинно кажу вам: Хто Царства Божого не прийме, як дитина, – не ввійде до нього». І, обійнявши дітей, поклав на них руки та благословив їх.

Тарас Шевченко. Благословіння дітей. 1856

1. Чому люди приносили дітей до Ісуса Христа?
2. Як діти ставилися до Христа?
3. Чому апостоли не пускали дітей до Ісуса Христа?
4. Як ви розумієте вислів «приходити до Христа»?
5. Розгляньте репродукцію картини Фріца фон Уде «Дозволяйте дітям приходити до Мене». Коротко повідомте про подію, яку зобразив художник, від імені її героїв – хлопчика / дівчинки.

Повчальна історія

— Уважно прочитайте оповідання та поміркуйте над його змістом.

Відвідини

Щодня о полуденній порі один хлопчина переступав поріг церкви, а за кілька хвилин залишав її.

Він носив картату сорочку і подерті джинси – як і всі його ровесники. У руках тримав паперову торбинку з хлібиною на обід. Священник недовірливо спитав, для чого той приходить. Відомо ж, що не бракує людей, які не забаряться обікрати й церкву.

– Я приходжу, щоб помолитися, – відповів хлопчина.

– Помолитися... Хіба можна так швидко молитися?

– Щодня пополудні я переступаю поріг церкви і кажу: «Ісусе, я прийшов». І тоді йду. Це коротенька молитва, але я певний, що Він мене чує.

Через кілька днів по цій розмові з ним стався нещасний випадок. Хлопчину привезли до шпиталю з переломами.

Постраждалого помістили в палаті, де вже були інші хворі. З появою хлопця змінилося все у відділенні. Палата перетворилась на місце зустрічей. Молоді й старі підходили до його ліжка, а він для кожного знаходив підбадьорливу усмішку і щире слово розради.

Прийшов його провідати і священник. Разом із медичною сестрою він зайшов до палати.

– Мені сказали, що ти весь зраний, але, попри все, підтримуєш інших. Як тобі це вдається?

– Завдяки Тому, Хто відвідує мене пополудні.

Медсестра перебила:

– Пополудні до палати ніхто не заходив.

– Ні, Він являється сюди щодня, стає у дверях та каже: «Дмитре, це я, Ісус» – і йде.

Бруно Ферреро
Переклад Богдана Трояновського

1. Чому герой оповідання щодня приходив до храму?
2. Пригадайте слова його молитви. Як ви їх розумієте?
3. Завдяки чому хлопець не впав у відчай і підтримував інших?
4. Хто допомагає вам долати труднощі?
5. Чи відчуваєте ви Божу присутність у своєму житті?

Гордість України

- Прочитайте розповіді про християнську любов дітей до Батьківщини, своєї родини і ближніх під час російсько-української війни.

Діти-герої

12 серпня 2022 року в Білій залі Маріїнського палацу отримали нагороди юні українці, які здійснили подвиг рятівника в час повномасштабного російського вторгнення. Церемонія відбувалася в залі, де нагороджують і вшановують пам'ять Героїв України. Юних патріотів привітав

Президент держави. Він також подякував їхнім рідним, що виховали таких сміливих і відповідальних громадян.

Розкажемо історії про дітей, які відважно протистояли агресору і наближали святу Перемогу.

* * *

Вразив своєю хоробрістю **Андрій** із Бучанського району на Київщині. Він з 24 лютого до 6 березня 2022 року разом із батьком щодня допомагав бійцям територіальної оборони. Підліток використав свій іграшковий дрон, щоб коригувати вогонь по позиціях окупантів. Завдяки його зусиллям було знищено колону ворожої техніки, що рухалася на Київ.

* * *

Гліб, герой із Харкова, отримав поранення під час обстрілу міста касетними бомбами. Він урятував життя молодшого хлопчика, заклавши його собою.

До початку повномасштабної війни **Данило** навчався в десятому класі мариупольської школи. Під час бойових дій він брав участь у гасінні пожеж, спричинених вибухами ворожих снарядів і бомб. Також шукав їжу серед руїн, допомагав літнім і хворим людям дістатися до підвалів та ховав загиблих. Під обстрілами відважний підліток майже щодня ходив до колодязя в Центральному районі Маріуполя, де точилися бої, та приносив воду людям у підвали.

У дні окупації Бучі, коли дорослі були змушені переховуватися в підвалі, **Олександр**, один із героїв Київщини, щодня пробирався повз російських загарбників у пошуках їжі, яку приносив для молодших дітей.

Єгор, хоробрий хлопчик із Чернігівщини, після звільнення села допомагав піротехнікам – повідомляв, де залишилися підозрілі предмети, схожі на вибухонебезпечні.

Давид із Запоріжжя виготовляв маскувальні сітки й разом із матір'ю допомагав пораненим захисникам та підтримував їх у військовому шпиталі.

Максим із Бердянська свої мрії про мир і справедливість у світі втілює в унікальних картинах про Україну і далекий космос. Отримані кошти за свої роботи хлопчик передав українській армії.

Україна пишається юними патріотами, які разом із дорослими зробили свою Батьківщину непереможною.

1. Поділіться своїми враженнями від прочитаних історій.
2. Які історії зі ЗМІ чи мережі «Інтернет» про відважних дітей України вам відомі? Розкажіть про них.
3. Які риси характеру юних героїв ви хотіли б мати?

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson13

Вільний мікрофон

2. Підготуйтеся до виступу, дайте відповідь на запитання: Чому Ісус Христос із особливою увагою ставиться до дітей? Як ви вважаєте, для Ісуса Христа діти важливіші за дорослих? Свою думку обґрунтуйте.

Робота в групах

3. Обговоріть запитання:
 - ▶ Як ви гадаєте, чи може увага до духовного розвитку дітей стати важливим позитивним внеском у життя суспільства?
 - ▶ Поміркуйте, чи мають діти право на вибір власного життєвого шляху.
 - ▶ Як зробити правильний життєвий вибір? Що для цього потрібно?
 - ▶ Чий життєвий досвід може вам слугувати прикладом під час вибору власного шляху?
4. Поділіться історіями про жертвне служіння Богові й людям у мирний і воєнний час на прикладі відомих осіб, знайомих та рідних.

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Запитайте дітей різного віку і з'ясуйте, Ким є для них Ісус Христос (за вибором – створіть гугл-форму та проведіть онлайн-опитування).

Ким для вас є Ісус Христос?

- А Богом
- Б Учителем
- В Другом
- Г ваш варіант

Як ви спілкуєтеся з Ісусом Христом?

- А молюся
- Б читаю Біблію
- В відвідую службу Божу
- Г ваш варіант

2. Візьміть відеоінтерв'ю за темою уроку «Ісус Христос і діти».
3. Напишіть мінітвір на тему: «Ісус – Учитель усіх дітей».
4. Підготуйте повідомлення: «Чому Бог визнає цінність дітей».
5. Пригадайте літературні твори, головними героями яких є діти. Як звали цих персонажів? Дайте їм характеристики. Кого з них можна вважати прикладом для інших? Чому? Підготуйте презентацію: «Образи дітей у художній літературі».

- Прочитайте **золоті вірші** Біблії і поміркуйте:
Як вони пов'язані з темою уроку?
Про які настанови щодо Божого слова йдеться у золотих віршах?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Як Христос навчав Божій мудрості.
- Яка головна думка притчі про Сіяча.
- Що означає почути й зрозуміти притчу про Сіяча.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Божа мудрість** – довершеність Божого знання.
- **Правда** – це істина, яка йде від Бога.
- **Моральне вчення** – система поглядів, уявлень, норм, що регулюють поведінку людей.
- **Христова притча** – форма образної розповіді-повчання Ісуса Христа на основі прикладів із повсякденного життя; містить приховане порівняння.
- **Людська мудрість** – уміння користуватися знаннями, розумом, досвідом для добрих справ; Божий дар покірним і слухняним.

Пізнавальний текст

■ Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Христові притчі

З Євангелій ми черпаємо багато мудрих думок, які розтлумачував Ісус Христос Своїм учням та іншим людям. Сам Він нічого власноруч не записував. Відомості про Його земне життя та вчення передали нащадкам, як ви знаєте, чотири євангелісти: Матвій, Марко, Лука та Іван.

Одна з улюблених форм спілкування Ісуса Христа – притча. Він часто навчав за допомогою притч – коротких повчальних оповідань про те, як потрапити в Царство Боже. Христос хотів доступно і зрозуміло пояснити людям високі Божі істини.

Христові притчі мотивують нас змінюватися та вдосконалюватися, що неможливо без Його науки.

1. Як Христос навчав людей, що слухали Його?
2. Чого навчав Ісус Христос?
3. Для чого нам потрібно вивчати Христову науку?
4. Чому Господь говорив до людей притчами?

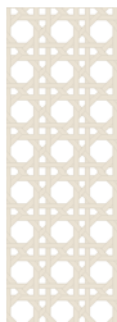
Біблійна історія

■ Прочитайте євангельську притчу та поміркуйте над її глибоким змістом.

Притча про Сіяча

(Мр. 4:1-20; Лк. 8:4-15; Мт. 13:1-23)

Одного разу на березі Галілейського озера до Ісуса Христа прийшло так багато людей, що Він змушений був сісти в човен і відплисти від берега, щоб усі чули Його розповідь. Ісус розказав народові таку притчу:

– Вийшов сіяч, щоб засіяти своє поле. Коли він сіяв, то одні зерна упали край дороги і були втоптані, а птахи повидзьобували їх. Інші упали на кам'янистий ґрунт, де було мало землі, і швидко зійшли, але під сонцем зів'яли і, не маючи коріння, посохли. А інші упали між терен. Терен розрісся і їх поглушив. Решта упали на добру землю і, зійшовши, уродили стократно.

– Хто має вуха, щоб слухати, – нехай слухає!..

Учні попросили Вчителя пояснити зміст притчі. І Він відказав:

– Вам дано пізнати таємниці Божого Царства, а іншим – у притчах.

Ось про що говорить ця притча. Сіяч – Бог. Зерно – Слово Боже. Зерно, кинуте край дороги, – це люди, що слухають Слово Боже, а потім швидко його забувають. Зерно на кам'янистому ґрунті – люди, які поверхово сприймають Боже Слово й у час випробування забувають про нього. Зерно, що впало між терен, означає людей, котрі слухають Слово Боже, але життєві проблеми для них важливіші. Зерно на добрій землі – люди, які бережуть Слово Боже у своєму серці й приносять багато плодів.

*Фредерік Вермерен.
Сіяч. 1859*

1. Про які чотири види ґрунту розповів Христос у Своїй притчі?
2. Чи всім зернам судилося прорости? Чому?
3. У яку землю має впасти зерно, щоб дати стократний урожай?
4. Чи доводилося вам сіяти і який дістали результат?

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Чути серцем Слово Боже

Господь Ісус Христос у притчі про Сіяча розповів, як Його Слово сприймається різними людьми. Сіячем усього доброго є Бог, а серце людини – той ґрунт, на який падає зерно Божої мудрості. Якщо він несприятливий – немає плоду. Якщо сприятливий – з'явиться багато плодів. Людські здобутки залежать від зусиль та співпраці з Богом.

Ця притча має бути настановою для всього нашого життя. Людина мусить пильно вдивлятися у своє серце, яке є її сутністю. Сходи зерна символізують духовний розвиток, який відбувається поступово. Кожен може зростити плоди відповідно до своїх можливостей, бажань. Від нас самих залежить, чи станемо ми добрим ґрунтом.

Ті, хто не вірують у Бога, сприймають лише земний, матеріальний зміст євангельських притч. Люди, серце яких відкрите для Ісуса, спроможні зрозуміти Христові притчі та взяти з них уроки. Слово Боже треба чути серцем.

1. Яка доля суспільства, в якому не дотримуються настанов Христа?
2. Що символізує проростання зерна в притчі?
3. Як різні люди сприймають Христові повчання?

Повчальна історія

— Прочитайте тексти й поміркуйте над їхнім змістом.

1. Родюча земля для Божої правди

П'ятикласник Сергій ще з порога голосно заявив:
– А ми сьогодні на християнській етиці вивчили притчу про Сіяча!

Татусь запитав:

– І якого ж висновку ти дійшов?

– Я не буду для Божих слів кам'янистим ґрунтом, і терням не буду, і птахів лукавих віджену. Я буду родючою землею для Божої правди. Тату, я хочу своїй молодшій сестричці розповісти цю притчу, нехай і Оленка стане добрим ґрунтом, – сказав хлопчик.

– А ти вже став сіячем, – відповів татусь.

Хлопчик задумався...

Наталя Лахман

Ніно Чакветадзе. Друзі. 2014

1. Чого навчився п'ятикласник Сергійко?
2. Чому батькові слова здивували сина?
3. Чи були ви у ролі духовного сіяча? Як саме?

2. Що посієш, те й пожнеш

Одного разу до нас прилетіли голуб і голубка. Сіли на ґанку та й воркочуть. Ніби дивляться на мене й щось просять. Я поліз на дах, відчинив маленьке віконце. Голуби заховалися в нього. Я виніс їм зерна, вони поклювали й знову сховалися у віконці.

Фердинанд фон Райт. Голуби на даху. 1872

Наступного ранку я знову погодував голубів і поставив коритце з водою. А потім було так – коли погодую, а коли й забуду. Більше було таких днів, що я забував погодувати птахів. Вони сидять на ґанку, дивляться на мене, а я все кудись поспішаю. Коли це йду, а голуб летить наді мною, немов збирається на плече мені сісти. Я думав, що голуб грається. І не здогадався, що йому їсти хочеться.

А то якось уранці бачу – голуби сидять на подвір'ї в сусідів і маленька дівчинка Оля годує їх. А батько ставить на стовпі маленьку хатку – голубник.

Боляче мені стало. Кликав я голубків, кликав, але вони більше до мене не прилетіли. Поселилися в голубнику. Оля щодня годує їх – і вранці, й увечері. Вони полюбили дівчинку: сідають їй на плечі, даються в руки.

«Що посієш, те й пожнеш», – говорить наше українське прислів'я. Посіяв байдужість – пожав зневагу. Птахи зневажають тих, хто байдужий до них.

Василь Сухомлинський

4. Чому голуби перестали прилітати до героя оповідання і як він це сприйняв?
5. Подумайте, чи пов'язана ця історія з притчею про Сіяча.
6. Як ви розумієте значення українського прислів'я «Що посієш, те й пожнеш»?

Гордість України

- Прочитайте історію про спортсмена-паралімпійця з Полтави і поміркуйте над її змістом.

Перемогу здобувають найсильніші

Коли Євгеній ще дитиною прийшов на своє перше тренування, то ледь умів плавати. Як згадувала мама спортсмена, привести сина в басейн її вмовив тренер Полтавської дитячої спортивної школи, пообіцявши зробити з нього чемпіона з плавання.

До своєї першої Паралімпіади, у якій беруть участь спортсмени з обмеженими можливостями, Євгеній готувався майже сім років – десять тренувань щотижня по 3–4,5 години. Він показав по-справжньому бійцівський характер, здобувши дві золоті й дві срібні медалі.

У неймовірні здобутки полтавського плавця важко повірити. Нині Євгеній – один із наймолодших і найуспішніших паралімпійських спортсменів в Україні. Він семиразовий чемпіон та восьмиразовий призер трьох Літніх Паралімпійських ігор. Заслужений майстер спорту.

На запитання: «Коли Ви опинитися перед Богом, що Ви йому скажете?» прославлений спортсмен відповів: «Подякую за все, що Він для мене зробив».

Паралімпійський чемпіон і призер із плавання Євгеній Богодайко

- Які риси характеру Євгенія Богодайка викликають у вас повагу і бажання брати з нього приклад?

Важливо не лише уважно вивчати Христову науку, а й жити за Його порадами!

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson14

Робота в парах

2. У наведених реченнях пропущені слова і словосполучення, пов'язані з поняттями *земля* і *зерно*. Поміркуйте і відновіть речення.
 1. Зерна, що впали на землю край дороги, були
 2. Зерна впали на ... ґрунт, швидко зійшли, але зів'яли під сонцем і, не маючи коріння, посохли.
 3. Зерна впали між терен, який розрісся і ...
 4. Зерна впали на ... землю і уродили стократно.
3. Про яких людей, на вашу думку, йдеться у притчі про Сіяча?
4. Знайдіть співвідношення між описами ґрунтів та характеристиками людей, що пов'язані з ними. Скористайтесь довідкою.
 - 1) метушливі люди, що слухають, але через турботи забувають Боже Слово;
 - 2) байдужі люди, серце яких закрите для Христової науки, але відкрите для зла;
 - 3) непостійні люди, котрі з радістю сприймають Боже Слово, але й швидко забувають його;
 - 4) добрі, щирі люди, котрі намагаються зрозуміти та запам'ятати Слово Боже.

Довідка: а) кам'яниста земля; б) земля з тернами; в) добра земля; г) земля край дороги.

Мозковий штурм

5. Що заважає людині бути «родючим ґрунтом»?

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Пригадайте притчу про Сіяча і визначте співвідношення між видами ґрунту і характеристиками людських сердець, скориставшись словами з довідки. Поясніть моральну поведінку і життєву позицію людей із різними серцями.
 - а) земля край дороги;
 - б) кам'яниста земля;
 - в) земля з тернами;
 - г) добра земля.

Довідка: щире серце, кам'яне серце, чуйне серце, невдячне серце, закрите серце, непостійне серце, байдуже серце, чисте серце, мстиве серце, відкрите серце, золоте серце.
2. Підготуйте за притчею про Сіяча повідомлення, що розкриває її моральний зміст (за бажанням – малюнок, презентацію тощо).
3. Притча про Сіяча змушує замислитися над важливими питаннями життя. Поясніть своє розуміння однієї з тем притчі:
 - ▶ Бог – Сіяч духовних зерен-істин.
 - ▶ Людина – ґрунт для Божого Слова.
 - ▶ Необхідність співпраці з Богом.
 - ▶ Відповідальність людини за своє життя.
 - ▶ Важливість постійного самовдосконалення.
 - ▶ Необхідність збереження свого серця.
 - ▶ Життя кожної людини пов'язане з Богом.
4. Перекажіть своїм рідним притчу про Сіяча та поясніть, чого вона навчає.

ХРИСТИЯНСЬКІ ОСНОВИ ПРОЩЕННЯ

- Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповіді на запитання:
- Якою є форма хмаринки слів?
 - Чи нагадує хмаринка слів жест примирення та прощення?
 - Які слова розміщено на хмаринці?
 - Чи всі слова вам зрозумілі?
 - Про що йтиметься під час уроку?

*«Прощайте іншим, то й вам проститься»
(Лк. 6:37).*

— Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте, до чого нас закликають його слова.

На уроці ви дізнаєтеся:

- Як Ісус Христос навчав прощенню.
- Чому важливо навчитися просити пробачення в інших людей.
- Що спільного та відмінного в пробаченні та прощенні.
- Як прощення облагороджує та рятує.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Прощення** – основоположна цінність християнського світогляду; важливий чинник особистісного розвитку людини; здатність пробачати та не згадувати провини інших. Види прощення: пробачення себе; пробачення інших; пробачення ситуації загалом.
- **Пробачення** – вибачення, прощення за що-небудь учинене.

Пізнавальний текст

— Прочитайте тексти й поміркуюте над їхнім змістом.

1. Як просити пробачення

За час навчання в школі ви відчували, напевно, що життя – це не лише радісні й щасливі дні, а й дні наполегливої праці та подолання труднощів.

Як будувати взаємини в шкільному колективі, в родині? Як учинити в тому чи іншому випадку? У кого шукати поради?

Чому так важливо навчитися просити пробачення в інших людей? Скільки разів у житті доводилося нам чути слова перепрошень і вибачень? Скільки разів ці слова дарували від-

чуття полегшення та радості за себе й за ближнього?

Якщо ми образили словом, а часом і вчинком, матір, батька, друзів, близьку чи просто знайому людину, нас не полишатиме почуття провини. Сумління та пам'ять постійно будуть нагадувати про зруйновані стосунки, навіть можна втратити апетит і сон.

У таких випадках просто необхідно **попросити вибачення** в тих, кого образили.

Не біймося, що в такий спосіб нібито принизимо себе. Так зможемо позбутися моральних наслідків свого вчинку, очистити душу.

Народний досвід учить: **«Навчися прощати – прийде добро до хати»**; **«Як не прощаєш – добра не маєш»**.

1. Які питання можуть постати перед людиною у стосунках у колективі, в сім'ї?
2. Коли виникає почуття провини і чи можна його позбутися?
3. Що долає в собі людина, коли просить вибачення?
4. Як ви гадаєте, чого вчить народний досвід прощення?

2. Як вибачаються у Великій Британії

Чи знаєте ви, як часто вибачаються люди в різних країнах? Наприклад, відомою особливістю британського етикету є звичка часто вибачатися, навіть у ситуаціях, коли вашої провини немає.

Англійське слово «sorry» походить від староанглійського «sarig», що означає «засмучений, сумовитий, повний туги», але, звісно, більшість британців сьогодні вже не вкладають у нього такий глибокий сенс.

5. Що є характерною особливістю британського етикету?
6. Придумайте речення з вибаченням іноземною мовою, яку вивчаєте. Наведіть приклади.

Біблійна історія

■ Уважно прочитайте євангельську притчу та поміркуйте над її змістом.

Притча про блудного сина (милосердного батька) (Лк. 15:11-32)

В одного чоловіка було два сини. Якось молодший попросив батька віддати належну йому долю спадщини. Тому батько поділив маєток і дав синові його частку.

Дуже здивівши, що одержав статки, молодший син вирушив у далеку країну. Та він нерозсудливо витратив свої гроші на розваги з численними друзями. Настав час, і перед ним постала гірка правда: гроші закінчилися. А коли не стало грошей, його полишили й друзі. Він недоїдав, а тут ще й голод настав у тій країні. Юнак перетворився на звичайнісінького жебрака.

Тарас Шевченко. У хліві. 1856–1857

Йому пощастило влаштуватися лише свинопасом у одного селянина. Постійно відчуваючи сильний голод, він радий був їсти те, що давали свиням.

Нарешті хлопець одумався й сказав собі: «У батька мого навіть наймити мають їжі надмір, а я тут гину з голоду! Піду до батька та попрошу його бути до мене милосердним».

І молодший син рушив додому. Ще коли він був далеко, батько побачив його та побіг назустріч. Чоловік обійняв свого брудного, обірваного сина й розцілував.

– Батьку, зігрішив я проти неба й тебе, – пригнічено сказав той, – і не гідний уже називатися сином твоїм. Дозволь мені бути хоча б одним з твоїх наймитів.

Та батько вже кликав своїх слуг:

– Принесіть негайно найкращий одяг і зодягніть мого сина, – наказав він. – Дайте йому на палець персня, а на ноги

Джеймс Тіссо. Повернення блудного сина. 1862

*Естебан Мурільйо.
Повернення блудного
сина. 1667–1670*

сандалі. Заколить підгодоване теля та приготуйте все для свята.

Коли старший син почув про це, то розгнівався. Він не хотів брати участь у святі, влаштованому на честь повернення брата.

– Це несправедливо! – ображався старший син. – Я багато років служу тобі й ніколи наказу твого не порушив, а ти мені й козеняти не дав, щоб я розважився зі своїми приятелями. Коли ж повернувся оцей твій син, який зганьбив усіх нас, звелів заколоти для нього найкраще теля!

– Сину мій, усе моє є твоє! – відповів батько. – Нам потрібно тішитись, бо твій брат був мертвий і ожив, був пропадав та знайшовся.

1. Як ви вважаєте, чи образив син батька, залишивши домівку і забравши свій спадок? Чи добрий це був учинок?
2. Які наслідки мало рішення молодшого сина піти з батьківського дому?
3. Чи легко було молодшому сину повернутися додому?
4. Чому батько пробачив сина? Як він це пояснив?
5. Що завадило старшому синові пробачити свого брата? Як це його характеризує?
6. Які емоції ви відчували, пробачивши людину? Наведіть приклади з власного життя.
7. Розгляньте репродукції картин, присвячені поверненню блудного сина (с. 190–192). Що вас найбільше вразило?

Пізнавальний текст

— Прочитайте тексти й поміркуюте над їхнім змістом.

1. Про повернення до Отця Небесного

Кожна євангельська притча спонукає людину замислитися над тим, що є важливого в житті. У притчці про блудного сина за стосунками між членами родини приховані значущі думки про милосердя та любов до ближнього. Так це розуміли тлумачі Святого Письма.

Наведені нижче пояснення розкривають глибокий зміст історії про блудного сина:

Рембрандт ван Рейн. Повернення блудного сина. 1668

молодший син – будь-яка людина, здатна зробити помилку;
батько – образ Самого Отця Небесного;
новий одяг – нове життя після каюття та прощення;
старший брат – недосконала людина, не готова до прощення.

Ця євангельська притча розповідає нам про шлях повернення в дім Отця Небесного. Бог дає свободу вибору навіть тоді, коли ми робимо помилки. Терпеливо чекає і завжди готовий, як Батько, сповнений любові до нас, вийти назустріч із розкритими обіймами, коли ми каємося й повертаємося до Нього.

1. Які приховані думки містить притча про блудного сина (милосердного батька)?

**Прощати та просити прощення ніколи не пізно.
Ці благодатні дії дарують тепло і радість нашому серцю,
відчуття свободи, позбавляють тягара провини.**

2. Скільки разів прощати

Якось апостол Петро підійшов до Сина Божого й запитав Його: «Господи, скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз?».

Ісус відповів: **«Не кажу тобі до семи раз, але аж до сімдесяти разів по сім!»**

Віддавна число «сім» вважалося в багатьох народів особливим, таким, що приносить щастя й удачу. Варто лише пригадати численні українські приказки та прислів'я, наприклад: «Сім разів відміряй – один раз відріж». Тому Петро й ужив у своєму запитанні саме це число. Ісус Христос збільшив його в сімдесят разів, тобто довів до безкінечності. Тож прощати сімдесят разів по сім означає **прощати завжди**.

2. Як ви вважаєте, чому апостол Петро запитав Ісуса Христа саме за прощення?
3. Чи згодні ви, що прощати сімдесят разів по сім означає прощати завжди? Свою думку обґрунтуйте.

3. Молитва за прощення

Молитва «Отче наш» містить прохання: «І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим». Цієї молитви нас навчив сам Господь Ісус Христос.

Про що йдеться? Якщо людина сподівається на Боже прощення, вона також має навчитися пробачати інших.

Нехай молитва «Отче наш» – прохання про примирення та прощення – стане частиною нашого життя! І кроком до діалогу із Творцем.

Молитва за прощення

Господь мій, я до Тебе лину,
Пробач мені мою провину!
Дай сили більше не грішити,
Усіх-усіх людей любити!

4. Уважно прочитайте молитву, поміркуйте над її змістом і вивчіть напам'ять.

УДОСКОНАЛЮЄМО МОВЛЕННЯ

Люди часто помилково кажуть: «Я вибачаюся». Треба казати: «*вибачте мені*», «*пробачте мені*», «*простіть мені*», «*даруйте мені*».

Не заведено говорити: «За ці слова треба вибачатись», а варто: «*Треба попросити вибачення*».

Доречніше замість «перепрошую» сказати: «*вибач*», «*вибачте*», «*прошу вибачити*», «*прошу вибачення*».

1. Які з наведених висловлювань збагатили ваш словниковий запас і як ви будете їх використовувати?
2. Складіть речення з одним із висловлювань.

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

Робота в парах

1. Уважно розгляньте людей, зображених на репродукціях картин, що присвячені поверненню блудного сина. Як вони сприйняли його повернення? Як виявили своє ставлення до цієї події?
2. Створіть за сюжетом притчі про блудного сина діалог між молодшим сином і його друзями; молодшим сином і селянином; молодшим і старшим синами.
3. Розташуйте в правильній послідовності події притчі про блудного сина:
 - А Розтративши гроші батька, син найнявся свинопасом.
 - Б Батько вийшов назустріч синові.
 - В Великий бенкет.
 - Г Повернення сина.
 - Д Молодший син залишив домівку і вирушив у дорогу.
 - Е Гріховне життя сина на чужині.

Дискусійні питання

4. Поміркуйте і обговоріть:
 - ▶ Чи завжди треба пробачати, коли просять пробачення?
 - ▶ Прощення приносить користь тому, кого прощають, чи тому, хто прощає?

Робота в групах

5. Поміркуйте, як розв'язати конфліктну ситуацію. Які моральні правила допомагають зробити вибір на користь добра? Висловіть свою думку.

Ситуація перша: Подружки Тетянка й Світланка посварилися, і Тетянка вдається до булінгу та під'юджує дівчат класу проти Світланки.

Ситуація друга: П'ятикласники Олексій та Сергій, посварившись, учинили бійку у дворі школи. За Сергієм прийшов старший брат Ігор і заступився за нього, вдаривши Олексія.

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson15
2. Скористайтесь інтернет-джерелами і підготуйте проєкт «Утілення притчі про блудного сина в живописі (Жерар ван Хонторс, Леонелло Спад, Генріх Семирадський та ін.)».
3. Намалюйте ілюстрацію до притчі про блудного сина.
4. Пригадайте, чи не завинили ви перед ближніми (батьками, учителями, однокласниками). Попросіть вибачення за провину й примиріться з тими, кого ви скривдили або хто скривдив вас.
5. Візьміть інтерв'ю у своїх батьків: «Скільки разів потрібно прощати?».

ЖЕРТОВНІСТЬ СПАСИТЕЛЯ

- Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповіді на запитання:
- Чи всі слова з хмаринки вам зрозумілі?
 - Як вони пов'язані з темою уроку?
 - Про що йтиметься на уроці?

*«Бо й Христос один раз постраждав
був за наші гріхи, щоб привести нас
до Бога,
Праведний за неправедних, хоч
умертвлений тілом, але Духом
оживлений»
(I Пт. 3:18).*

— Прочитайте **золотий вірш** Біблії і поміркуйте, як він пов'язаний із темою уроку.

На уроці ви дізнаєтеся:

- Чому люди в давні часи приносили жертву Богу.
- Якими були останні дні земного життя Ісуса Христа.
- Чому Христос постраждав за нас.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Страждання** – фізичні, душевні, духовні муки, які завдають болю людині.
- **Спокутування** – усвідомлення власних недобрих учинків і очищення від них із метою відновлення стосунків між людиною і Богом, а також між людьми.
- **Жертва** – віддавання важливого чи значущого заради когось, чогось.
- **Самопожертва** – відмова від чогось важливого для себе заради щастя інших.
- **Подвиг** – героїчний учинок, спрямований на досягнення благородної мети, пов'язаний із жертовністю.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Жертви від людей Богові й Жертва Христова

Перші люди Адам і Єва не послухали Бога й скуштували заборонений плід, скоївши негідний учинок. За це Бог вигнав їх з раю, але не позбавив надії, пообіцявши прислати Спасителя, Який допоможе їм повернутися до райської обителі.

*Іван Марчук.
Безкінечність*

У давні часи, намагаючись позбутися гріха і примиритися з Творцем, люди приносили в жертву плоди зі своїх полів, олію, птахів і тварин. Це ми знаємо з історій про Каїна й Авеля, про праведника Ноя, про Авраама та Ісаака.

Усевишній полюбив створених Ним людей. Сила Його любові була така велика, що Він приніс у жертву Свого єдиного Сина заради їхнього спасіння. Бог Отець знав, які важкі випробування доведеться здолати Ісусу Христу, однак не змінив Своє рішення.

Безцінна **Жертва Христова** незрівнянно вища за будь-яку іншу жертву. Вона стала відплатою за всі гріхи людей, що жили, живуть і будуть жити. Відтоді люди могли не перейматися покайними жертвами Богові.

Після смерті й Воскресіння Спасителя кожен, хто вірить у Христову Жертву, по завершенню земного життя потрапляє в небесний рай, втрачений колись Адамом і Євою.

1. Чому в давні часи люди приносили жертву Богові?
2. У яких біблійних історіях згадується жертва Богу?
3. Що пообіцяв Господь Адаму і Єві, виганяючи їх із раю?
4. Яке рішення прийняв Бог Отець заради спасіння людства?
5. Для чого потрібна була жертвна смерть Спасителя?

Біблійна історія

Прочитайте історію про події останніх днів життя Ісуса Христа на землі.

Якими були останні дні життя Ісуса Христа на землі

Страсний тиждень, останні сім днів земного життя Спасителя, був насичений трагічними і сумними подіями.

Наближалось свято Пасхи. Святковий вечір починався з того, що учні Ісуса Христа приготували пасхальне ягня, купили хліб і вино. І коли з неба спустилися сутінки, усі зібралися за святковим столом.

Ісус Христос узяв хліб, поблагословив його, віддав хвалу Богові, розламав хлібину й дав учням, кажучи:

– Беріть, їжте: це Моє тіло, що за вас віддається! Чиніть це на Мій спомин!

Коли ми отримуємо під час Богослужіння Святе Причастя, то стаємо співчасниками Тайної вечері. Перед тим, як прийняти Причастя, потрібно налагодити зв'язок з Богом – очистити душу і сумління через покаєння у Сповіді.

Ніколя Пуссен. Тайна вечеря. 1647

Вільгельм Котарбінський. Моління про чашу. Фреска. Володимирський собор. Київ. 1885–1896

Так само взяв чашу з вином, воздав хвалу й подав їм, кажучи:

– Пийте з неї всі, бо це кров Моя Нового Завіту, що за вас проливається на відпущення гріхів.

Звертаючись до Своїх учнів, Ісус Христос сказав:

– Один із вас зрадить Мене.

Усі учні занепокоїлися й почали питати: «Хто це? Чи не я?». Син Божий узяв шматочок хліба, умочив його у вино й подав Юді, сказавши: «Іди й роби, що маєш». Юда ж пішов до первосвященників, щоб зрадити Христа. А Ісус і Його учні закінчили Пасхальну вечерю й пішли в Гетсиманський сад. Там Христос гаряче молився Отцеві Небесному перед Своїми стражданнями, і Господь зміцнював Його.

Але ось з'явився Юда, а з ним люду багато від первосвященників і старших народу з мечами та киями. Зрадник підійшов до Ісуса й поцілував Його. Це був знак для воїнів: «Кого я поцілую, Той і є Ісус». Воїни зв'язали руки Господа й повели Його на суд. Після арешту Вчителя всі учні зі страху втікли.

Ісуса Христа привели в дім первосвященника й судили вночі, що було заборонено єврейським законодавством. Після цього Його повели до Понтія Пілата – римського прокуратора (місцевого управителя). А той віддав Ісуса в руки воїнів на

*Ешташ Лесюер.
Ісус несе Свій
хрест. 1651*

тортури. Римські солдати ж зняли з Ісуса одяг, одягли на голову терновий вінок і, прив'язавши до стовпа, стали жорстоко бити.

Побитого й скривавленого Христа знову привели до Пілата, а той представив Його на площі всьому народові. На свято Пасхи був звичай відпускати на прохання народу одного з в'язнів. Пілат вивів двох: розбійника Варавву та Ісуса Христа – і запитав:

– Кого відпустити?

Натовп вигукнув:

– Варавву!

А щодо Ісуса натовп прокричав:

– Розіпни Його!

Христа повели на Голгофу – гору, яка знаходилася за Єрусалимом.

І там страшили. За звичаєм того часу, найтяжчою та найпринизливішою смертю було розп'яття на хресті.

Ісус Христос молився за тих, хто розпинав Його: «Отче! Прости їм! Бо не знають, що роблять!».

Поряд з Ісусом Христом було розп'ято ще двох злочинців, і один із них став зневажати Його й говорити:

– Чи Ти не Христос? То спаси Себе й нас!

Обізвався ж той другий і докоряв першому, кажучи:

– Чи не боїшся ти Бога, коли й сам на те саме засуджений? Але ми справедливо засуджені й належну відплату за вчинки свої беремо, Цей же жодного зла не вчинив.

І сказав до Ісуса:

– Згадай мене, Господи, коли прийдеш у Царство Своє!

І промовив до нього Ісус:

*Брамантіно. Розп'яття.
Близько 1515*

– По правді кажу тобі: ти будеш зі Мною сьогодні в раю!
А при хресті Ісусовім стояли Його мати, сестра Його матері, Марія Клеопова та Марія Магдалина. Побачивши матір і біля неї учня Свого Івана, Ісус промовив:

– Жінко, ось твій син.

А до учня:

– Ось матір твоя.

Був полудень. Стояла сильна спека. Знемагаючи від болю та спраги, Ісус молився до Отця Небесного: «Боже Мій! Боже Мій! Нащо Мене Ти покинув?».

А по тому Ісус, знаючи, що все вже завершилося, щоб здійснилося Писання, промовив:

– Спраглий Я! – на що воїни дали Йому на тростині губку з оцтом. Після чого Син Божий промовив:

– Здійснилося!

Це був момент, коли Ісус узяв на Себе гріхи всіх людей.

Ісус закликав сильним голосом:

– Отче! У Твої руки віддаю духа Мого! – і помер.

У цей час затряслася земля та настала темрява, яка продовжувалася до години дев'ятої.

Наближався вечір, і до настання ночі треба було поховати тіло Ісуса. Тоді один багатий чоловік, Йосип з Ариматеї, таємний учень Ісуса Христа, пішов до Пілата та попросив дозволу це зробити. Прокуратор дозволив. Йосип узяв чисту плащаницю (велике біле полотно), зняв Тіло Ісуса з хреста, обгорнув Його й поклав у новій гробниці, де ще нікого не ховали.

«Ще за життя Ісус говорив, що третього дня воскресне, – переконували Пілата первосвященники. – Може трапитися, що учні вкрадуть Тіло, а скажуть, що Він воскрес». Тому протягом трьох днів біля гробниці стояла озброєна варта. Але це не змогло завадити чудесному Воскресінню Ісуса Христа.

1. Як називають останній тиждень життя Ісуса Христа? Чому він має таку назву?
2. Які почуття виникали у вас, коли ви читали цю біблійну історію?
3. Погляньте на репродукцію картини Есташа Лесюера «Ісус несе Свій хрест» (с. 200). Що, на вашу думку, означають вислови «нести свій хрест», «важкий хрест»?
4. Поясніть, чому Христос смиренно ставився до тих, хто завдавав Йому болю?
5. У чому полягає вселюдський подвиг Ісуса Христа?

Пізнавальний текст

■ Прочитайте інформацію, пов'язану з останніми днями земного життя Ісуса Христа.

Про Страсний тиждень

Люди здавна звертаються до подій, які розкривають глибинну суть морального подвигу Ісуса Христа. Ось деякі з них.

Хрест, на якому був розп'ятий Син Божий, виготовлено з дерева, що посадив Лот п'ять тисяч років тому до народження Месії. Воно поєднало три стовбури: сосни, кипариса, кедр.

Юда сподівався, що Ісус підніме в Єрусалимі повстання й стане царем, а Юда при ньому – царським вельможею. Коли ж зрозумів, що того не станеться, – зрадив Учителя, продавши Сина Божого за тридцять срібняків.

Хресна дорога, або **Хресний шлях**, – це та відстань, яку подолав Ісус Христос від місця суду до Голгофи, несучи свій хрест. Хресна дорога складається з **14 подій (зупинок)**, що фіксують моменти страждань Христових. Ось вони: **1.** Ісуса засуджують на смерть. **2.** Ісус бере на себе хрест. **3.** Ісус падає перший раз під хрестом. **4.** Ісус зустрічає свою Матір. **5.** Симон із Кириної допомагає Ісусові нести хрест. **6.** Вероніка витирає Ісусове обличчя. **7.** Ісус удруге падає під хрестом. **8.** Ісус просить єрусалимських жінок, щоб оплакували гріхи. **9.** Ісус падає втретє. **10.** З Ісуса здирають одяг. **11.** Ісуса прибивають до хреста. **12.** Ісус умирає на хресті. **13.** Ісуса знімають із хреста. **14.** Ісуса кладуть до гробу.

Коли Ісус помер на хресті, стався землетрус і скеля розчахнулася. Кров Спасителя пролилася крізь щілини й потрапила на кості перших людей – Адама і Єви, що були поховані на Голгофі. Вона очистила їх від гріха. Тільки після того душі наших прабатьків змогли злетіти в рай.

Лише один з апостолів Іван Богослов був поруч з Ісусом. Саме йому Христос велів турбуватися про Його Матір Марію.

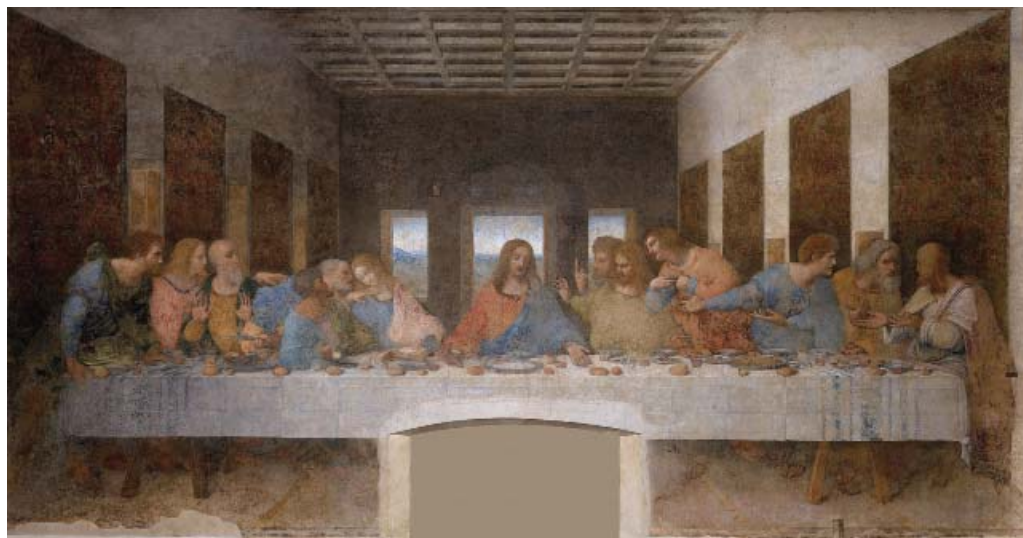
1. Що нового ви дізналися про Страсний тиждень?
2. Розгляньте репродукцію картини Есташа Лесюера «Ісус несе Свій хрест» (с. 200). Яку з чотирнадцяти подій Хресного шляху вона ілюструє? Що там сталося?

Повчальна історія

- Ознайомтеся з легендою про створення фрески Леонардо да Вінчі «Тайна вечеря» та поміркуйте.

У сесвітньо відома фреска Леонардо да Вінчі «Тайна вечеря» присвячена останній трапезі Ісуса Христа зі своїми учнями. Митець геніально відтворив усі нюанси сцени з Євангелія, хоч робота була надзвичайно складною. Саме в той час він посварився з одним із художників і, щоб помститися, намалював його на фресці в образі Юди. А коли да Вінчі взявся за створення образу Ісуса Христа, то зрозумів, що пензель йому не підвладний.

Це тривало довго – час марної праці, час розпачу. Натомість Леонардо да Вінчі усвідомив, як непорядно вчинив, намалювавши свого кривдника в образі зрадника Юди.

Леонардо да Вінчі. Тайна вечеря. Фреска. 1495–1498

Митця охопив сором, у нього виникло бажання очиститися від скоєного. Леонардо да Вінчі пішов до храму і навколішки почав щиро молитися Господу Ісусу Христу, прохаючи простити йому злісний гріх. Спокутуючи провину, да Вінчі перепросив і в художника, якого так образив.

Потім знову взявся за роботу над фрескою. І сталося диво. Одним порухом пензля митець намалював Юді інше обличчя і відчув велике полегшення. Дуже швидко зобразив Ісуса Христа, сповненого любові до учнів та готового до жертви заради всіх людей. Свій успіх да Вінчі пов'язував із тим, що він простив кривдникові й очистив своє серце від ненависті.

1. Яка основна думка легенди про Леонардо да Вінчі?
2. Чи траплялися вам схожі конфліктні ситуації в реальному житті? Чим вони закінчувалися?

Гордість України

- Прочитайте про жертвовність сучасних героїв нашої Батьківщини, про їхні подвиги, перед якими схиляють голови люди всього світу.

Жертвовність заради України

24 лютого 2022 року – найчорніший день в історії сучасної України. Наша Батьківщина зазнала підступного нападу російських загарбників, і лише завдяки надлюдським зусиллям усього народу і з Божою допомогою нам вдалося дати відсіч ворогу.

Героїчний опір чинили наші хоробрі воїни, які є уособленням непокірної та непереможної української нації. Не всі вони вийшли

Іван Марчук. Загублені квіти

живими з пекельного випробування, але пам'ять про них та їхні подвиги буде жити у віках.

Ось декілька з багатьох історій про хоробрість наших захисників.

* * *

У перші дні повномасштабної війни однією з найгарячіших точок став Кримський перешийок, де окупантів зустрів окремий батальйон морської піхоти. Щоб зупинити танкову колону російських окупантів, було прийнято рішення підірвати генічеський автомобільний міст. Виконати це завдання визвався матрос **Віталій Скакун**. Міст було заміновано, але відійти звідти він, на жаль, не встиг. Герой загинув. Його жертвний учинок уповільнив просування ворога, що дало змогу підрозділу змінити розташування та організувати міцну оборону.

* * *

Танкову колону на житомирському напрямку в перший день вторгнення ціною надзвичайних зусиль та героїзму вдалося зупинити мужнім воїнам ЗСУ під командуванням старшого лейтенанта **Ігоря Скучинського**, який боронив Батьківщину з 2017 року. За 20 хвилин бою захисники знищили 14 бойових машин і майже 50 пошкодили. Свою хоробрість Ігор Скучинський виявив і під час спротиву ворогу на Миколаївщині: щоб урятувати життя побратимів, викликав вогонь на себе. Воїни змогли вийти з-під шквального вогню, сам герой був важко поранений, але вижив.

* * *

Боротьба за незалежність України, що втрачає своїх героїв, квіт нації, триває з 2014 року. Гіркими є материнські спогади про загиблого сина **Тараса Якимчука**. Він поліг, виконуючи бойове завдання у передмісті Первомайська. Тарас був спецпризначенцем і віддав своє життя за Україну. Серце матері сповнене журбою. Матір героя втішається лише тим, що у Царстві Божому вони зустрінуться.

1. Розгляньте репродукцію картини Івана Марчука «Загублені квіти» (с. 205). Як ви розумієте її назву?
2. Підготуйте розповідь про героїв російсько-української війни – захисників нашої Батьківщини.

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson16

Робота в групах

2. Пригадайте події Страсного тижня і напишіть про свої враження у листі до учасників цих подій. Що б ви хотіли сказати чи порадити апостолу Петру; Юді Іскаріотському; розкаяному розбійнику на хресті; нерозкаяному розбійнику на хресті?

Дискусійні завдання

3. Поміркуйте і обговоріть. Поведінка розбійників на хрестах – це дві позиції людства щодо Спасителя? Чи обов'язково було помирати Ісусу Христу? Чи боявся Ісус Христос смерті?

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Поспілкуйтеся зі своїми рідними і розкажіть їм, якими були останні дні земного життя Ісуса Христа.
2. Підготуйте повідомлення: «Молитва Спасителя в Гетсиманському саду».
3. Зробіть презентацію «Віа Долороза – дев'ять зупинок Хресного шляху Христа» або зобразьте графічно Хресний шлях Спасителя із зазначенням дев'яти зупинок.
4. Підготуйте проєкт «Сім слів Спасителя на хресті».
5. Підготуйте виступ «Чому Христос постраждав за нас».
6. Напишіть мінітвір (5–7 речень) «Що якнайкраще сприяє моральному розвитку людини – виховання, покарання, похвала чи страждання?».
7. Візьміть інтерв'ю в захисника Батьківщини про жертовність заради миру.

ВОСКРЕСІННЯ – РАДІСТЬ ПЕРЕМОГИ

Погляньте на **хмаринку слів** і дайте відповіді на запитання:

- Чи всі слова вам відомі?
- Як вони пов'язані з темою уроку?
- Про що йтиметься на уроці?

«Чого ви шукаєте Живого серед мертвих? Нема Його тут, бо воскрес!»
(Лк. 24:5-6).

Див. також: Лк. 24:1-12, Ів. 20:1-29

- Прочитайте **золотий вірш** Біблії та поміркуйте, як пояснити слова «Живого серед мертвих». Що в золотому вірші перевершує звичні людські уявлення?

На уроці ви дізнаєтеся:

- Як сталося чудо Воскресіння Ісуса Христа.
- Чому Воскресіння вважають незаперечним свідченням Божественної природи Ісуса Христа.
- Чому питання життя і смерті – головні для людини.

СКАРБНИЧКА МУДРОСТІ

Ознайомтеся з **поняттями й термінами** уроку.

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте їхнє значення.

- **Чудо (диво)** – явище, подія, підвладні Богові, що виходять за межі людських можливостей і фізичних законів.
- **Великдень (Пасха, розм. Паска)** – найбільше християнське свято на честь Воскресіння Ісуса Христа.
- **Паска** – великодній святковий хліб.

Пізнавальний текст

— Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Свято Воскресіння Ісуса Христа

- Христос воскрес!
- Воістину воскрес!!!

Ось уже понад дві тисячі років цими словами християни вітають один одного, сповіщаючи про найвеличнішу подію у світі – Воскресіння Христове, яке стало основою нашої віри. Апостол Павло сказав: «Якщо Христос не воскрес, то й віра наша даремна». Ісуса Христа розп'яли на хресті. Він помер і був похований у гробі. Третього дня воскрес, як про це обіцяв Своїм учням. Великою ціною людство отримало вічний захист від зла, свободу, шлях до спасіння. Для людей Воскресіння Христове є чудом, а для Бога – проявом Його Божественної сили й влади над смертю.

Свято Воскресіння називають ще Пасхою та Великоднем, що означає Великий День, бо він великий своєю подією, своїм значенням і своєю радістю. У побуті вживають також іноді слово «Паска», але насправді «паска» – це запашний хліб, який випікають напередодні та освячують у храмах.

Із Пасхою пов'язані численні християнські народні традиції: відвідування богослужіння в храмі, фарбування пасхальних яєць і освячення їжі, великодні сімейні застілля.

Воскресіння Ісуса Христа є найважливішою подією християнського світу. З-поміж християнських свят, як-от співооче Різдво, завітчана зелена Трійця, світлу Пасху Христову виділяють найбільше.

Христос воскрес!

1. Чим є для людей та для Бога Воскресіння Ісуса Христа?
2. Які назви цього свята вам відомі?
3. Назвіть народні традиції, пов'язані зі святом Воскресіння Ісуса Христа.
4. Чому свято Пасхи є найголовнішим з-поміж інших християнських свят?

■ Прочитайте історію з Євангелія та поміркуйте над її змістом.

Воскресіння Христове

(Лк. 24:1-12)

Рано-вранці в неділю біля гробу Ісуса Христа, немов блискавка, з'явився ангел Божий.

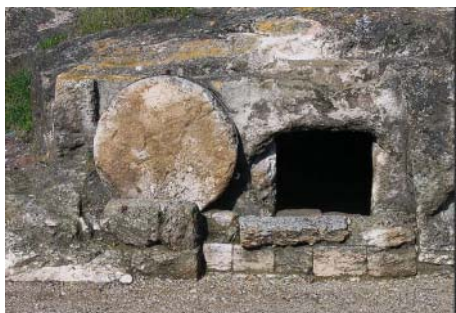
Варта, що охороняла вхід у гробницю, від страху впала на землю, наче мертва. Коли ж страх минув, воїни побачили, що камінь відвалений і гробниця порожня.

Ангел, посланий від Бога, виконав своє завдання: відчинив вхід у гробницю й терпляче чекав приходу Марії Магдалини та інших жінок-мироносиць.

А жінки вранці поспішали до місця поховання Сина Божого, щоб, за звичаєм, намастити Його Тіло запашною оливою. Побачивши відчинену гробницю, вони побігли повідомити про це учнів Ісуса Христа. А коли прийшли вдруге, то до них звернулися два ангели, що сиділи там, де нещодавно

Беньямін Геррітс Кейп. Христове Воскресіння. Ангел відкриває Господній гроб. Близько 1640

Могила, подібна до тієї, у якій було поховано Ісуса Христа

лежало Тіло Ісуса: один – біля голови, а другий – біля ніг.

– Чого ви шукаєте Живого між мертвими? Нема Його тут, бо Він воскрес!

Здійснилося те, про що Спаситель попереджав Своїх учнів: Його віддадуть на смерть, але Він третього дня воскресне. Дійсно, воскресіння – це був третій день після смерті на хресті.

Джотто ді Бондоне. Ангели на гробі Господньому. Явлення Христа Марії Магдалині. Близько 1320

Смерть не змогла втримати Ісуса Христа у своїх страшних обіймах. Він ожив, воскрес і переміг смерть.

1. Розгляньте репродукцію картини Беньяміна Герритса Кейпа «Христове Воскресіння. Ангел відкриває Господній гроб» (с. 211). Який епізод зобразив художник? Як про це розповідається в біблійній історії?
2. Хто й чому чекав мироносиць біля гробу?
3. Поясніть слова ангелів жінкам-мироносицям.
4. Що трапилося з Ісусом Христом третього дня?

Пізнавальний текст

■ Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Воскресіння і Вознесіння Ісуса Христа

Спілкуючись з учнями, Ісус Христос неодноразово говорив, що Йому доведеться страждати й навіть загинути від рук ворогів. Сталося так, як і провіщав Спаситель. Щоб переконати учнів у Своему воскресінні, Син Божий являвся їм двічі.

Після воскресіння Його тіло стало іншим, набуло нових якостей. Господь міг, подібно до ангелів, являтися, не входячи у двері, і ставати невидимим. Переконаючи учнів, що це Він – їхній Учитель, Ісус Христос показав рани від цвяхів на Своему тілі. Хомі, що сумнівався й не відразу повірив у воскресіння Учителя, навіть запропонував торкнутися Своїх ран.

Більш ніж 40 днів Ісус являвся учням після Свого Світлого Воскресіння. А на сороковий, залишивши їм Велике Доручення проповідувати світові Його вчення і благословивши їх, вознісся на Небо.

Коли учні перестали бачити Христа, до них промовили два ангели:

– Мужі галілейські! Чого стоїте, дивлячись на небо? Оцей Ісус, Який від вас був узятий на небо, так само одного разу повернеться назад на землю.

Учні, сповнені великої радості, попрямували в Єрусалим, прославляючи Бога.

На схилі гори Єлеон Господь вознісся, щоб відкрити людям шлях примирення з Богом. Вознесіння – це повернення до Отця Небесного, де Ісус Христос вічно царює та приймає тих, хто дотримується Його Заповідей. Вознесіння стало для смертних таким самим чудом, як для ангелів зішестя Сина Божого з Небес на землю. До кожного з нас приходять усвідомлення величі Ісуса Христа, коли ми відкриваємо для себе важливість священних подій, починаючи від Благовіщення Пресвятій Діві й закінчуючи славним Вознесінням Господнім.

*Рембрандт ван Рейн.
Переконання святого Хоми.
1634*

*Джон Сінглтон Коплі.
Вознесіння. 1775*

1. Яких якостей набуло тіло Христа після Воскресіння?
2. Чому, на вашу думку, Хома не одразу повірив у явлення Ісуса Христа?
3. У чому сенс Великого Доручення, що дав Христос Своїм учням?
4. Чи є Воскресіння і Вознесіння ознаками Божественності Христа? Обґрунтуйте свою думку.
5. До кого вознісся Ісус Христос?

Повчальна історія

— Прочитайте твори та поміркуйте над їхнім змістом.

1. Жити за вірою

Моя матуся плаче вже другий день. У нас померла бабуся. Я її пам'ятаю худенькою, маленькою, такою тихою і дуже доброю.

Ми не жили з нею разом, її доглядала мамина сестра – моя тітонька. А на похорон з'їхалася вся родина.

Нас, дітей, на кладовище не взяли і залишили з дідусем.

Коли похоронна процесія вийшла з двору, ми, четверо онуків, слухняно пішли за дідом у садову альтанку. Він дочекався, коли всі всілися та заспокоїлися, а тоді дістав товсту книгу з багатьма закладками й поклав на стіл.

– Наша бабуся, хоч і померла, але її життя продовжується на небі! – тихо і впевнено сказав дідусь.

– Цього не може бути! – заперечив старший онук. – Її зараз поховать!

*Ніно Чакветадзе.
Бабуся. 2013*

– Так, поховають тіло, а душа – на небі, – переконливо заявив дід. – У Біблії записані слова Сина Божого Ісуса Христа: «Я – Воскресіння й Життя. Хто вірує в Мене, хоч і помре, буде жити вічно».

– А бабуся вірила? – не втрималася я.

– Так, вірила й жила за вірою, – упевнено відповів дід.

– От і добре. Про слова Ісуса Христа треба розповісти матусі, щоб вона не плакала, – подумала я.

Наталія Лахман

1. Хто є оповідачем цієї історії?
2. Чому в родині панував сум?
3. Як згадувала дівчинка свою бабуся?
4. На чому ґрунтуються переконання дідуся, що життя бабусі продовжується після смерті?
5. Про що свідчать закладки в дідусевій книзі?
6. Якого висновку дійшла дівчинка?
7. Чому питання життя і смерті хвилюють людей?

2. Христос воскрес...

Христос воскрес, а з Ним воскресне
Господня правда на землі,
І все святе, і все небесне
Заграє зорями в імлі.
Христос воскрес, і перемога
Добра над злом вогнем засяє,
І понесеться дух до Бога
У царство зоряне безкрає.
Христос воскрес, а з Ним постане
Й правдива Церква в силі й славі –
Й вона відродить все кохане,
І згинуть підступи лукаві!

Іван Огієнко (митрополит Іларіон)

8. Яким автор бачить світ із Воскресінням Христовим?
9. Поясніть, як ви розумієте слова про правдиву Церкву?

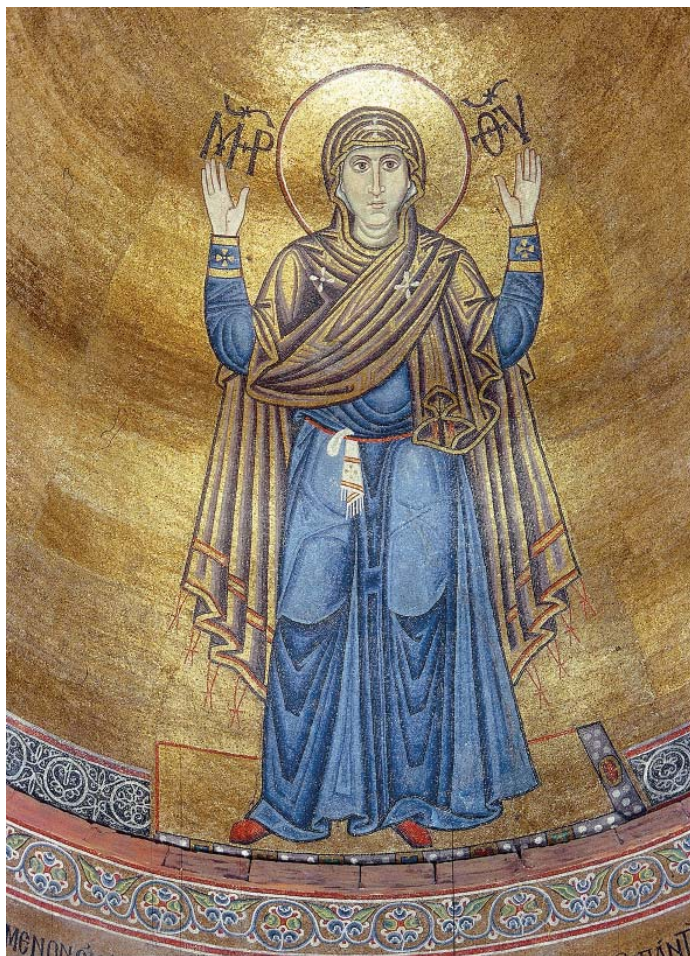
*Микола
Пимоненко.
Ранок
Христового
Воскресіння.
1891*

3. Христос Воскрес – воскресне й Україна... (Уривок)

Христос Воскрес – воскресне й Україна,
постане із занепаду й руїн.
Воскресне її мова солов'їна
і на весь світ лунатиме мов дзвін.
Замайорить блакитно-жовтий стяг,
як символ неба й хліба запашного,
як свідок люду нашого звияг,
нам непотрібно іншого – чужого.
Ми – українці – непокірні духом,
ми не дамо чужинцям панувати,
нам не страшні ні куля, ні розруха,
нашу жагу нічим не вгамувати. (...)
Ми – українці. Ми – не малороси,
ми нація, могутня, наче сталь.
Червону стрічку заплітаєм в коси,
і мова наша чиста, мов кришталь.
Ми той народ, який пісень співає
і в радості, і в горі, і в журбі,
і про своє минуле пам'ятає,
і за майбутнє гине в боротьбі.
Ми той народ, якого не здолати,
завзятий дух нам клич дає: «Вперед!»

Благослови нас, Україно-мати,
ми хочемо побачити твій злет.
Ти встанеш із колін, заквітнеш рясно,
за тебе сотня молиться з небес.
Довіку твоя слава не погасне,
воскреснеш ти, як і Христос Воскрес!

Лана Денисова

Богородиця Оранта («Непорушна стіна»).
Мозаїка. Софійський собор. Київ. XI ст.

10. Висловте свої переконання, що Україна обов'язково відродиться.
11. Розгляньте зображення «Богородиця Оранта». Уособленням чого вона є?

МОРАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

1. Перейдіть за QR-кодом або покликанням.
Упорядкуйте слова в цитатах із Біблії:
https://tsinnosti.com/grade5_lesson17

Робота в парах

2. Поміркуйте над запитаннями.
 - ▶ Чому християни називають свято Воскресіння світлим і радісним?
 - ▶ Як люди відповідають на Великодні вітання. Що це за слова? Що вони означають?
 - ▶ Розгляньте репродукцію картини Миколи Пимоненка «Ранок Христового Воскресіння» (с. 216). Яку подію зобразив художник? Віднайдіть атрибути цього свята. Що вказує на його український колорит? Чи збереглися традиції святкування в наш час?

Дискусійні завдання

3. Розгляньте малюнок. Поміркуйте та обговоріть:
 - ▶ Що формує людину?
 - ▶ Які чинники, на вашу думку, найбільш значущі?

Віра

Праця

Доля

Освіта

Родина

ЛЮДИНА

Воля

Цивілізація

Походження

Сила духу

Випадковість

4. Доповніть висловлювання, скориставшись довідкою.
 1. Великодній ...
 2. Свято Пасхи – ...
 3. Христос Воскрес! – ...
 4. Великодні яйця ми називаємо ...
 5. Святковий хліб – ...

Довідка: паска; писанки, крашанки, крапанки, дряпанки; Великдень; кошик; Воістину Воскрес!

5. Відгадайте загадки:

Коли ж Христос усі рани показав,
Упав Хома Йому обличчям у ноги
Й свідоцтво віри для нас проказав,
Назвавши Його Господом і (...)

Порожній гріб, розбіглася варта,
І ангел осяяний злетів з небес,
Між мертвих уже Його шукать не варто,
Бо стало чудо – і Христос (...)

ПІДСУМОВУЄМО

Сьогодні на уроці ...

я дізнався / дізналась ...
зрозумів / зрозуміла, що ...
навчився / навчилась ...
і запам'ятав / запам'ятала ...

Я прагну ...

У своєму житті я використаю ...
Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати ...

ВИКОНУЄМО ВДОМА

Завдання на вибір

1. Візьміть інтерв'ю в родичів про значення Воскресіння Христового в їхньому житті.
2. Підготуйте одне з повідомлень:
 - ▶ «Як розуміти пасхальний вислів: «Христос смертю смерть подолав»?»;
 - ▶ «Чому Великдень – радісне Свято?».
3. Підготуйте один із проєктів:
 - ▶ «Що означає Воскресіння Ісуса Христа для долі людства?»;
 - ▶ «Що Христове Воскресіння означає особисто для кожного з нас?».
4. Зробіть одну з презентацій:
 - ▶ «Чому воскреслий Ісус Христос найперше явився Марії Магдалині?»;
 - ▶ «Святкування Пасхи в Україні»;
 - ▶ «Святкування Пасхи в країнах світу»;
 - ▶ «Святкування Пасхи в моїй родині».
5. Здійсніть разом з батьками чи друзями віртуальну подорож до єдиного у світі **Музею писанкового розпису** (неофіційна назва – **Музей «Писанка»**) і обміняйтеся враженнями від екскурсії.

Коломия. Музей «Писанка»

Післямова

Ось і добіг кінця навчальний рік. За цей час ви багато нового дізналися на уроках з основ християнської етики. Ви познайомилися з Біблією – джерелом мудрості та моралі, дізналися про Заповіді любові Ісуса Христа і Його жертвовність, про пошуки людиною щастя та блаженства, а також – про торжество Добра над Злом і життя над смертю.

Ви подорослішали за рік і збагатилися новими знаннями та, сподіваємося, зробили головне відкриття: ми живемо в чудовому світі таємниць. Найвеличніша з них – Сам Бог. Не менш значуща – людина, Боже творіння. Ми вдивляємося довкола себе – і не все можемо осягнути розумом. Незбагненність народження та смерті – початку й кінця. А між ними – життя людини, цікаве і неповторне. Тому на нас покладено відповідальну місію – жити чесно, гідно, вдумливо, з добром і виховувати в собі Людину.

Як з українських хлопчиків і дівчаток зростають непересічні особистості з нескінченною любов'ю до Бога й Батьківщини? Як неймовірно можуть піднятися людські душа та дух! Сподіваємося, ви погодитесь, що на **шляху самобудування** важливими є власне бажання та Божа допомога. Цеглинка за цеглинкою людина будує себе – свій внутрішній світ.

Попереду на вас чекають канікули – час відпочинку, щоб набратися сил, наснаги на прийдешній навчальний рік. А у шостому класі ми поринемо в цікавий світ Христових притч, які сповнять вас несподіваними відкриттями, Божественною мудрістю.

Тож побажаймо щастя одне одному й щирих Божих благословінь на життєвих шляхах. До зустрічі!

З повагою – автори

ДОДАТОК 1

Відомі люди про любов до Бога, ближнього та до України

«Богу зовсім не потрібні наші роздуми – Йому потрібна наша любов».
Піліп Янсі

«Неможливо правильно любити людину, якщо не любиш Бога».
Клайв Льюїс

«Любов, як сонце, світу відкриває
Безмежну велич людської краси».
Василь Симоненко

«Любов до батьків – основа всіх чеснот».
Цицерон

«Україна не тільки для українців, а для всіх, хто живе на теренах України, а живучи, любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності, служити їй, а не обирати, не експлуатувати для себе».
Михайло Грушевський

«Патріотизм – це сплав почуття й думки, осягнення святині – Батьківщини – не тільки розумом, а й передусім серцем... Патріотизм починається з любові до людини. Патріотизм починається з коліски».
Василь Сухомлинський

«Любіть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну, красу її вічно живу і нову, і мову її солов'їну».
Володимир Сосюра

«Нема нічого солодшого для людини й нічого потрібнішого за щастя, нема ж нічого й легшого за це. Спасибі блаженному Богу. Царство Боже всередині нас, щастя в серці, серце в любові, любов же в законі Вічного...

Не шукай щастя за морем, не проси його в людей, не мандруй по планетах... Золотом можеш купити село – річ важку, бо не дуже потрібну. А щастя... дається задарма скрізь і завжди. Повітря й сонце завжди з тобою, скрізь і задарма.

Багато тілесних потреб чекають на тебе, та не в них щастя. А для серця твого єдине є на потребу – там і Бог, і щастя. Недалеко воно – поруч: у серці й у твоїй душі».

Григорій Сковорода

ДОДАТОК 2

Скорочені назви книг Біблії

У покликанні на текст Біблії спочатку зазначено скорочену назву книги, потім указані номер глави і номери віршів.

Наведемо деякі практичні приклади цитування:

1. 1 Сам. 15:22 – Перша книга Самуїла, 15 глава, 22-й вірш.
2. Мт. 5:18-20 – Євангеліє від Матвія, 5 глава, від 18-го до 20-го вірша.
3. Ів. 3:5,7 – Євангеліє від Івана, 3 глава, 5-й та 7-й вірші.

Скорочення подано в порядку їхнього розташування в Біблії:

СТАРИЙ ЗАВІТ

П'ятикнижжя Мойсееве

Бут. – Буття

Вих. – Вихід

Лев. – Левит

Повтор. – Повторення Закону

Книги історичні

1 Сам. – Перша книга Самуїла (або Перша книга царів)

Книги навчальні, поетичні

Пс. – Книга Псалмів

Пр. – Книга приповістей Соломонових

Книги пророцькі

Іс. – Книга пророка Ісаї

Ам. – Книга пророка Амоса

НОВИЙ ЗАВІТ

Чотириєвангелія

Мт. – Євангеліє від Матвія

Мр. – Євангеліє від Марка

Лк. – Євангеліє від Луки

Ів. – Євангеліє від Івана

Соборні послання

Як. – Соборне послання св. апостола Якова

1 Пт. – Перше соборне послання св. апостола Петра

Послання апостола Павла

Рим. – Послання св. апостола Павла до римлян

1 Кор. – Перше послання св. апостола Павла до коринтян

Гал. – Послання св. апостола Павла до галатів

Еф. – Послання св. апостола Павла до ефесян

Фил. – Послання св. апостола Павла до филип'ян

Кол. – Послання св. апостола Павла до колосян

1 Тим. – Перше послання св. апостола Павла до Тимофія

Євр. – Послання до євреїв

Пророча книга

Об. – Об'явлення св. Івана Богослова

Навчальне видання

ЖУКОВСЬКИЙ Василь Миколайович
САМОЛЮК Ганна Степанівна
ПАВЛОВА Оксана Вікторівна
КОВАЛЬ Олена Павлівна
КОГУТ Валентина Йосипівна
КОШЛО Оксана Ярославівна
ЛАХМАН Наталія Миколаївна
НЕУМИТИЙ Володимир Михайлович
ОКТИСЮК Тетяна Іванівна
САЙБЕРТ Наталія Мирославівна
САННИКОВА Тетяна Василівна
ШУЛЬГА Віталій Миколайович

ОСНОВИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ

Християнські моральні цінності у Біблії

Навчальний посібник для 5 класу
закладів загальної середньої освіти

Зображення використовуються згідно з ліцензією
Shutterstock / FOTODOM UKRAINE

Відповідальна за видання *Наталія Заблоцька*

Підп. до друку 07.07.2023. Формат 70x100/16. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 18,2. Вид. код Л1387У. Наклад 5000 пр. Зам.

Видавництво «Літера ЛТД».
Україна, 03057, м. Київ, вул. Нестерова, 3, к. 508.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6901 від 10.09.2019 р.

Віддруковано в ТОВ «Поліпрінт».
04074, м. Київ, вул. Лугова, 1-а.